శ్రీరస్తు.

శ్రీసుబ్బరాయపద్యంబులను

మానవధర్మప్రదీపిక.

రెండవసంపుటము.

ఇందున

సుమతిపద్యములను-యచలమార్గమునుగలిపి

లోకహితార్థంబుగ బ్రాహ్మణక్రాక నివాసుండగు

పోకూరు సుబ్బరాయునిచే

రచియింపబడి

పండితులచే సరిజూపించి,

ముముక్షు జనాహ్లాదకరంబగునటుల

తియ్యబిండి మల్లయ్యగారున్ను మరికొందరియొక్క

ద్రవ్యసహాయంబున

కావలి

ఎడ్వర్డు ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడియె.

1912.

శ్రీ

విజ్ఞప్తి.

శ్రీమద్వేదాంత సారులును, మహాయోగపురుషులును, భావాతీతులును, విశ్వబ్రహ్మవంశోద్భవులును, సువర్ణసగోత్రస్థులును హనుమునిగిరి నివాసకులునగు చెరుకూరి శివరామ బ్రహ్మేంద్రయచలగురుస్వాములు మదీయజన్మ సాఫల్యతనుగురించి శ్రీరాజయోగముపదేశించి కొన్నిదినంబుల కనుభవజ్ఞానమును పరిశీలించి కవిత్వశిద్ధిగలుగ నభయంబొసంగె, నంతకొందరు మిత్రులభిలషింప నేను గురుతారావళియును, మైరావణనాటకంబును, వృమమహేశ్వర శతకంబును, త్రిపురాసుర వధయును, సుమతిపద్యములను, యచలమార్గంబును, సుందరాకాండంబును, వచనరీతి లఘువైద్యశాస్త్రిఁబును, రచియించినాడ. ధనములేమిచే కొందరి సహాయంబువలన 1910 సంవత్సరంబున రచియించిన సుబ్బరాయపద్యంబులను మానవధర్మప్రదీపికలో రెండవసంపుటమునందు ఇహాపర ధర్మంబులుండుటఁజేసి ఈగ్రంథంబును, ఇందుననే సుమతిపద్యములను, యచలమార్గంబును, జేర్చి ముద్రింపించడమైనది.

యిట్లార్యజన విధేయుడు.

బ్రాహ్మణక్రాకలో

పోకూరు సుబ్బరాయుడు.

శ్రీ

షష్ట్యాది సీసము.

శ్రీవసుంధరనును శ్రేయుండు భద్రాశ్వసంబనియొడి గోత్రసం
భవుండు । ప్రవిమలుండును విశ్వబ్రహ్మవంశుండును శివరామ నా
మంబుచేత ప్రబలు । సత్పాత్రుండాతని సతిజొన్నమాంబయా న
మ్మిథునంబున కవతిరించె । మల్లయాచార్యుండు మహదయిశ్వర్యుం
డు మహితమానసుడు సన్మార్గధనుడు । కదర్ప సుందరాకారుండు
సజ్జనామోదుండు ననుగాంచి మోదమలర । కృతినియొక్కటిజెప్పి
కీర్తినొందుమటంచు పలుకరింపమనంబు బరమహర్ష । మొందిగు
రుడు దెల్పును ముఖ్యాంశములుకొన్ని । శ్రాశిసుబ్బరాయ స్వా
మివారి । కర్ణంబుచేతు నబలుండ గ్రంథంబు । నాదరింపవల
యు నార్యులార.

ఇట్లు సుజనవిధేయుడు,

పోకూరు సుబ్బరాయుడు.

శ్రీరాములు.

శుభమస్తు.

శ్రీ సుబ్బరాయపద్యములను

మానవధర్మప్రదీపిక.

మొదటిభాగము.

శ్రీ గిరిజాముఖాంభోధవుఁడు శ్రీలలరారుచుఁ గోర్కెలీడేర్పఁగన్ ।
నాగముఁ దాల్చి సన్నుత నవీనసుధాంశ త్రినేత్రధారుఁడై ।
నాగరికంబు లేమివడి నాశ్రయుఁడైన సుభూషణాకృతిన్ ।
యోగి వెలుంగుదైవము మదీప్సితవ్రాతము దీర్చు వేడుకన్ ॥

ఉ॥ శ్రీలలనాజనార్దనుల జెల్వగు గోత్రజభూతనాథులన్ । చాలఁగ భారతీవిధుల సామజవక్త్రి గురుప్రభోత్తముల్ । మేలగు భక్తిఁ జేగొలిచి మేదినిమాయిలు వేల్పులైనయా । వ్యాళకులేంద్రు పేరికృతి వ్రాసినమన్ననఁ జేతుఁ బ్రోవఁగన్ ॥ కం॥ కృతిలో పద్యములకు తుదన్ । నతుకుకునే సుబ్బరాయుఁడను నది మొదలీ । క్షితిగల సర్వాఖ్యలున । న్నతిమెనకునాది శేషుఁడారసి బ్రోవన్ ॥ సీ॥ వసుధ విశ్వబ్రహ్మ వంశనాగరసోము దక్షాలతేజోవంతుఁడమలమాన । సుఁదుసజ్జనస్తోత్రుండు పోకూరి వీరాచార్యుఁడను ఘనుండలరుచుండు । అచ్చమాంబనఁదగు సతినికళత్రంబు యమ్మిథునంబునకవతరించి । నట్టి పుత్రత్రయంబతి యోగ్యులనవచ్చు నందున మత్పిత్రుఁడమలయశుఁడు । సుబ్బరాయాహ్వయుండని సొంపుమీరు । మాతృకభిధానమనిన కామాక్షమాంబ । వారలకు ముద్దుతనయుండ పరగనన్ను । సుబ్బరాయుండటందురు సుబ్బరాయ ॥ గీ॥ మానువంశగోత్రమరయ భ

ప్రాశ్వప । మ్లానిడునాథుమయ్యొవినుమ్మునీవు । పూర్ణకరుణావలన బొడముపంశంబును । నన్ను నేలవలయు పన్నగేంద్ర ॥ గీ॥ పూర్వక వుల నెల్ల పూర్ణభక్తి వలంతు । నిప్పుడున్న వారిగొప్పఁజేతు । కుకవి గణముపైన గుకునిల్వ దెన్నడు। సుఖము నొసగిబ్రోవు సుబ్బరాయ॥

సీ॥ శ్రీవసుంధరను ప్రసిద్ధిగా భరియింప నేదేవునకు జెల్లు నీకుగాక । బలిసద్మమునను దోర్బలశక్తి నివశింప నేదేవునకు జెల్లు నీకుగాక । పద్మనాభునకు తల్పంబౌచు ప్రబలంగ నేదేవునకు జెల్లు నీకుగాక । శశిశేఖరునకు భూషణరీతి వెలుగంగ నేదేవునకు జెల్లు నీకుగాక । నీవె భూమికాదిదేవుండవుమదీయ । గృహనివాసవేల్పువిహామునందు । నన్నుకరుణఁజూచి ననవతంబును । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ॥ గీ॥ యిష్టదైవపనుతి నిటులగావించిసం । సారసౌఖ్యధర్మవముదయమున । కొన్నిబయలుపరతు గురుకృపకదు ప్రేమ । నన్నుకరుణనేలు పన్నగేంద్ర.

గురూపదేశము.

సీ॥ శ్రీగురుప్రభువరాశివరామహాముని గిరినాపభవనాశపరమకరుణ । చాలసంసారసౌఖ్యధర్మంబులు నెరిగింపుచనమున్ను గిరితనయకు । భవుడు ప్రసాదింపబడిన యంశంబులు వాచ్యాయనాధులు వ్రాసినగతి । శేషమహాసేంద్రుని చేకొన్నిధర్మముల్ వినియుందు ప్రకృతికనుసరింప । బడినఘాటలవియు బ్రహ్మపదంబందు । పరమనిష్టపరుల పనులుగావు । వాటిదెలిసిపరమపదధర్ములయందు సుఖముగాంచుమనియె సుబ్బరాయ॥ కం॥ గురుడిట్లనెధరలో స్త్రీపురుషులకన్యోన్యమైత్రి పుత్రార్జనమున్ । వరసంసారికిభూషణకరమనెన్ కరుణఁజూడు ఖగరాడ్వైరీ॥ గీ॥ పుత్రుడుద్భవింపభువిపితృగురుదైవ । ఋణవిముక్తిగలుగు వృధివియందు । పుణ్యలోకపదవిపొడగాంతురందున । వినుమనియెభుజంగవీరవర్య॥

పురుషవర్తనము.

సీ॥ పురుషవర్తనయొక్క పోషణనెటిగింతు పుట్టిననైదేండ్లుభోగముండ । వలెనుపైనపదేండ్లు పట్టుగావిద్యల నభ్యసింపగదగు నందుమీద । పదివత్సరంబులు పృథివినికష్టించి ధనముసంపాదింప దగునుమరియు । పంచవింశతిపైన పత్నిసౌఖ్యంబపేక్షించగవలయు నుయోంచిజూడ । కాంతసుఖమునందు ఘనుడేవండైనను । కామ్యశాస్త్రివిషయక్రమముదెలిసి । యనుభవింపవలయుననెను మహాత్ముండు । సుఖము నొసగుయయ్య సుబ్బరాయ॥ సీ॥ పరస్త్రీనితల్లిగా భావింపవలయును పరధనంబులకాసపడుటదగదు । పరయింటికలిమికేర్పగరాదు భువిలోనపరులను నిందించపాడిగాదు । పదిమంది యున్నసభకుబోవగరాదు దలపనబద్ధంబు బలుకరాదు । పరకాంత యింటికి పురుషుం పులేనట్టి సమయంబుననుబోవజల్లదెపుడు । తల్లిదండ్రిగురువృద్దినంబులందున । భక్తిమరువరాదుభార్యకాత్మ । గతముదెలియజేయ తికెక్కదనిజెప్పె జూడునన్నుకరుణ సుబ్బరాయ॥ సీ॥ దుర్మార్గవృత్తులు దొరియంగవలయును జీవహింస నెపుడు జేయదగదు । తలదీయుకార్యంబు లిలజనించినగాని తప్పుసాక్ష్యముబల్కదగదు జూడ । కూడుగుడ్డయులేక కూలుచున్నను గాని దొంగవృత్తినివీడ దొరక్కవలయు । కామంబధికరించి కన్నులగప్పిన జారత్వమునువీడచాలమేలు । అధికధనముదెచ్చి యెసగుబోసినగాని । జూదమాడరాదు సుగుణమతుల । కరయవేశ్యకూట మరువుగాదనిజెప్పె । నిందుసుఖమొసంగు కుండలేంద్ర॥

పరస్త్రీగమననిషేధవర్ణము.

సీ॥ గుణవంతురాలైన కులవధూటియున్నుండ పొరిగింటికరిగి తక్కైదిరుగువాని । పరిచర్యలొనరించు భామినీమణియుండ పరకాంత పాదముల్ బట్టువాని । యిష్టమెల్లనుదీర్చు యిల్లాలుయుండగా

భ్రష్టసుఖంబుకై భ్రమయువాని । సరసంపుకేళికి స్వగృహంబుం డగా నతియసహ్యముల పొర్లాడువాని ॥ యిట్టివానినిభగవంతు డెల్లుబోరిచు । పట్టిపడదోరియు నరకకూపంబునందు । సృష్టియం ద యనినమ్ముచు సాధువృత్తి । నాచరింపంగదగునని నాదిశేషా ॥

సీ॥ పరభామినులకాసపడిన మానవునకు పరువుప్రతిష్ఠలు దక్కు నెయుండు । నన్యకాంతనుపొంద నభిలషించంగనే పదిమందిలోబ లుచు పలచదనము । పరసతికూటంబు పాతకంబతిముఖ్య- మతిబుద్ధి చాంచల్య మతిభయంబు । యితరాంగనాశోకంబు గతికిదూరము దా ని పతిజూచినటులైన ప్రాణహాని ॥ యిల్లంట్లు నయము యిహ మునకుబహుజాస్తి జూతమనినగాని సుఖమునున్న । గాకజారవృత్తి కలనైనగమనింప । దగదటంచుబలికె తిక్కేంద్ర ॥ గీ॥ యిట్టులబ దుకుమ మానవుడిందుమీద । తనుసంసారసుఖముస కనుగుణవతి నెనకబోయెడి సమయంబు నెరుగవలయు । ననుమతి దెల్పె కృ పతోడ ఫణివరేణ్యా ॥

ప్రయాణవిషయము.

ప్రయాణవిషయంబున ౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩-౧౪-౧౫ యుం తిథులున్ను ౨-౪-౬ యీవారములున్ను శుభప్రదము । తూర్పుదిక్కునకు ౨-౭ దక్షిణమునకు ౫ ఆగ్నేయమునకు ౫-౭ నైఋతికి ౨-౬ పశ్చిమమునకు ౧-౬ వాయవ్యదిక్కునకు ౧-౭ ఉత్తరమునకు ౩-౪ యీసాన్యమునకు ౪ యీవారములు శూలలుగావున నయోగ్యంబులు.

తిదిశూలలు—తూర్పునకు ౧-౯ ఆగ్నేయమునకు ౩-౧౧ దక్షిణమునకు ౧౩-౫ నైఋతికి ౪-౧౨ పశ్చిమమునకు ౧౩-౬-౧౪ వాయవ్యమునకు ౧౫-౭ ఉత్తరమునకు ౨-౧౦ యీసాన్యమునకు ౩౦-౮ యీతిథులుశూలలు.

తిథివారశూలలు—ద్వితీయ మంగళవారము, తృతీయ శుక్రవారము, చతుర్థి భానువారము, పంచమి గురువారము, షష్ఠి శనివారము, సప్తమి సోమవారము, అష్టమి గురువారము, యీరోజులు ప్రయాణాయోగ్యంబులు.

నక్షత్రములు—అశ్వ అనూ హ మూ ధ మృ రే పుష్య శ్ర పున ఈనక్షత్రంబు లుత్తమములు. రో ఉ-భా ఉ ఇవి మధ్యమంబులు. తక్కినవి అధమంబులు.

నక్షత్రశూలలు—తూర్పునకు ధని జ్యేలు, దక్షిణమునకు అశ్వి. శ్రలు, పడమరకు రో పుబ్బలును, ఉత్తరమునకు హ ఫల్గుణులును శూలలు.

లగ్నములు—క సిం తు ధ లుత్తమంబులు, మరియు మి కన్యలయందు స్త్రీలకొనుటకును మే తు సిం మ వృ లందు పశువులు కొనుటకున్ను, కటక మీ మ కుం ములయందు ద్రవ్యమార్జించుటకున్ను, సిం ధను మే వృ ములయందు జయముగొనుటయందును ప్రశస్తము.

శూలఘటికా ప్రమాణము.

ఆది శుక్రవారములయందు ౧౫ ఘడియలున్ను, సోమ శని వారములందు ౮ ఘడియలున్ను, మంగళ బుధవారంబుల ౧౨ ఘడియలున్ను, గురువారమున ౨౦ ఘడియలున్ను, దోషకాలం తూర్పునకు పెరుగు, దక్షిణమునకు నూనె, పడమరకు బెల్లము, ఉత్తరమునకు పాలు. దోషఘడియలనంతరము దానమిచ్చిన దోషహరము. తూర్పునకు భోజనానంతరము, దక్షిణమున కస్తమయసమయంబును, పడమర కర్ధరాత్రంబును, ఉత్తరంబున కుదయంబును, పయనంబు జేసిన శుభస్కరము.

తారాబలము.

గీ॥ జననతారమొదలు జనదగుదినతార । వరకు లెక్కబెట్టవచ్చు

సంఖ్య । బట్టితొమ్మిదింట భాగింపవలెనని। జెప్పెగురువరుండు సప్పరాజ ॥ కం॥ సమసంఖ్య శేషమైనన్ । యమితంబైనట్టి శుభము సంధించును శే । షము సున్నయైనసత్ఫల । క్రమమీయదని జెప్పెగురుడు కద్రువపుత్రా ॥

చంద్రబలము.

సీ॥ చంద్రబలంబునే శంకరుకృపచేత జెప్పబూనితినింక జనులు మెచ్చ । రాసులందునజన్మ రాసిమొదలిడ్జేసి పదిపదకొండింట పట్టుగాను । నొంటనారింట మూడింట నేడింటను చంద్రుడుండిన మేలు జరుగుచుండు । సరివితో నొక్క పటిమాన రెంటను తొమ్మిదింట నైదింటుంటనంటు శుభము ॥ జన్మాదిపక్షమందు బలపక్షనాల్గింట । నెనిమిదింటనున్న ఘనమటంచు । నెల పెరుగుచుపుండు దివ్యవిగ్రహునన్ను । కరుణనేలుమయ్య భగవరా । గీ॥ ఇట్లుపొగిపిమగియు నిలలోనశకునప । రీక్షజేయదగును తెలియుమా [illegible] మంచు దయతోడనిటుబల్కె । దక్షపుత్రీప్రియాత్మ [illegible] ॥

శకునపరీక్షా విషయము.

కం॥ తనకెదుట నెవరు యేడి। క్ష్యన్నెవరను మమ్మెరిని కోరగ తో నాడి । శకునుగూర్చి ఫలము దెల్పుమా । గనుమని పల్కెను సుబ్బరాయ కారుణ్యనిధీ ॥

ఆదివారఫలము—ఈవారముయొక్క మొదటిజామున ఆగ్నేయము పడమర వినబడుతుమ్ము చెడును కలిగించును - రెండవజామున ఆగ్నేయము నైఋతి వాయవ్యముల వినబడు తుమ్ము హానికరము - మూడవజామున దక్షిణ పశ్చిమముల వినబడినమేలు గలుగును - నాల్గవజామున తూర్పు పడమరలవినబడిన మేలునిచ్చును.

సోమవారఫలము—ఈవారముయొక్క మొదటిజామున ఆ

గ్నేయము నైఋతి వాయవ్యదిశల వినబడుతున్ను చేటుకరము - రెండవజామున మూలదిశల వినబడుతున్ను శుభకరము - మూడవజామున ఆగ్నేయపశ్చిమముల వినబడిన శుభకరము - నాల్గవ జామున తూర్పు ఆగ్నేయ నైఋతుల వినబడిన చేటుకలుగును.

మంగళవారఫలము—ఈవారము యొక్క మొదటిజామున పూర్వ పశ్చిమ దక్షిణోత్తరముల వినబడుతున్ను మిక్కిలి శ్రేష్ఠము - రెండవజామున తూర్పు ఆగ్నేయము పడమర ఉత్తరం వినబడిన మంచిది - మూడవజామున దక్షిణ పశ్చిమాగ్నేయోత్తరంబుల వినబడిన శ్రేష్ఠము - నాల్గవజామున ఆగ్నేయ నైఋతి వాయవ్యదిశల వినబడిన శుభము.

బుధవారఫలము—ఈవారంబున మొదటిజామున తూర్పు దక్షిణ పశ్చిమముల తున్ను వినబడిన మేలునిచ్చును - రెండవజామున నైఋతి వాయవ్య యీశాన్యంబుల వినబడిన మంచిది - మూడవజామున ఆగ్నేయము నైఋతి యీశాన్యంబుల వినబడిన చేటు - నాల్గవజామున ఆగ్నేయము నైఋతి ఉత్తరముల వినినతున్ను శ్రేష్ఠము.

గురువారఫలము—ఈవారమునందు మొదటిజామున నాలుదిక్కుల వినబడుతున్ను చేటునిచ్చును - రెండవజామున దక్షిణోత్తర పశ్చిమముల వినబడునది చెడు నిచ్చును - మూడవజామున నైఋతి యీశాన్య వాయవ్యంబుల వినినయెడల పోగూడదు - నాల్గవజామున తూర్పు యీశాన్యంబుల చేటు.

శుక్రవారఫలము—ఈవారము మొదటిజామున దక్షిణ యీశాన్య నైఋతి దిశలవినబడుతున్ను పనికిరాదు - రెండవజామున తూర్పు ఆగ్నేయము దక్షిణ యీశాన్యంబుల వినబడిన కూడదు - మూడవజామున దక్షిణోత్తర యీశాన్యంబుల శుభకరము - నా

ల్గవజామున ఆగ్నేయ పశ్చిమ యీశాన్యంబుల మేలు.

శనివారఫలము—ఈవారము మొదటిజామున ఆగ్నేయ పశ్చిమ యీశాన్యంబుల వినబడుచున్న కార్యభంగము - రెండవజామున నైఋతిదిశ వినబడిన భంగము - మూడవజామున దక్షిణ పశ్చిమ నైఋతి దిశలచేటు - నాల్గవజామున ఆగ్నేయ దక్షిణదిశల కీడు.

గోచారఫలము.

చూచేచోల-అశ్వని, లీలూలేలో-భరణి, ఆఈఉఏ-కృత్తిక, ఓవావీవు-రోహిణి, వేవోకాకి-మృగశిర, కూఘంజఛ్ఛ-ఆరుద్ర, కేకోహాహి-పునర్వసు, హూహేహోడా-పుష్యమి, డీడూడేడో ఆశ్లేష, మామీమూమే-మఖ, మోటాటీటూ-పుబ్బ, టేటోపాపి ఉత్తర, పూషాణ్ణాఢ-హస్త, పేపోరారి-చిత్త, రూరేరోత-స్వాతి, తీతూతేతో-విశాఖ, నానీనూనే-అనూరాధ, నోయాయీయూ జ్యేష్ఠ, యేయోబాబి-మూల, బూధాఫాఢ-పూర్వాషాఢ, బేబోజాజి-ఉత్తరాషాఢ, జూజేజోగ-అభిజిత్తు, ఖిఖూఖేఖో-శ్రవణం గాగీగూగే-ధనిష్ట, గోసాసీసు-శతభిషం, సేసోదాది-పూర్వాభాద్ర దుఝంథా-ఉత్తరాభాద్ర, దేదోచాచి-రేవతి. గనుక నక్షత్రమునకు నాలుగుపాదములు యిట్టిపాదములు తొమ్మిదైన నొక్క రాశియని తెలుసుకునేది అనగా ఉదాహరణము అశ్వని భరణి కృత్తికాపాదం మేషం, కృత్తికాస్త్రియః రోహిణి మృగశిరార్థం వృషభం అని యీప్రకారం చూడగా తననక్షత్రం గలరాశి యేది యగుచున్నదో అదిజన్మరాశి అట్టిరాశి మొదలు పండ్రెండు రాసులయందు సూర్యాది నవగ్రహములలో యేగ్రహ మేస్థానమున యందుండునో ఆయాగ్రహఫలితము ముఖ్యము విచారింపవల

సీ॥ సూర్యుండు కుజుడు మూడారును పదకొండు రాసులందుం డిన వాసిని మ। చంద్రుండు మూడొంట పష్టసప్తములదశేమేక దశముల వసరిశుభము । సౌమ్యుండు భువిలోన సమరాసులందున్న శుభమిచ్చుచుండును సూటిమీర । గురులైదు రెండేడిటరయతో మ్మిది పదకొండంటనుండిన దండిశుభుడు । కవిరసగిరిరుద్రగజముల నంటగా నశుభకరుండనను గడిమి । శనియు రాహు కేతు పని బూని దినకర । కుజులు యిచ్చుఫలము గూర్పగలరు । గనుక నిట్లు దెలియ ఘనులం కురని బల్కె । బహుళసుఖమొసంగు పవనభక్ష ॥

సీ॥ ఒకరాసి నెలయుండు నెప్పగా సూర్యుండు బుధభార్గవులు మరి భూమిజుండు। నెల మీఁద నరయుండు నిర్జరాచార్యుండు సంవత్సరం బుండు సరపితోడ । పదిజాములుండును బరువడి చంద్రుండు ముప్పది నెలలుండు మునమునశని । రాహు కేతులెలమి రాసులం దిరువడి । నెలలవరకు యుండగలరు యిటుల । దెలిసినదు వవలెను గ్రమంశులనిబల్కె । కరుణజూడుమయ్య ఖగవరారి ॥

జంతుశకునములు.

సీ॥ దారిసాగెడువేళ మార్గంబులో దృశ్యములగల ఫలితంబు తెలియవలయు । గరుడభారాద్వాజ గనడేగ బుప్పి ముంగిస గుడ్లగూబలు నసుధమరియు । ఉడుత పిచ్చుకయు బల్లి యొడపక శునకములు కుడినుంచి యెడమకు నడువ నశుభము । నెమలిచిల్కయు మహిషములు గోవులు నక్కలును కాకులును గాంచననువుగాను । యెడమదిక్కనుండి కుడికేగినను మేలు అన్నంబు పాల్పెరుగన్నిలంజ । కన్నెగొడుగు చెఱుకు కల్లు తేనె నెద్దుగు । ప్రేమసువాసినీలు సుమఫలములు । యిట్టివస్తుసమితి యెదురైన మేలని । జెప్పెగురువరుండు సర్పరాజ॥ గీ॥ ఒంటితుమ్ము చేటు నొనరరప్పించును। జం

టతుమ్మమంచినంటజేయు । తుమ్మిదగ్గనేని దోషించుశుభమును । గనుమటంచుబలికె ఫణివరేణ్య. కం॥ తలదాకుట యిలగోకుట । బలుచీమట గొణుగు ఊడ్వబడుటదరలుటల్ । దలపడితుమ్ముటలివి యును । గలిగినచో కార్యభంగ కరమనెనధిపా. గీ॥ యిటులగని పెట్టుచునుచని యిందుముఖని । శుభదినంబున నీక్షించి శుభకరంబులైనచిహ్నములనుజూడ బూనవలయు । నవియునెట్లన్న దెల్పెద ననఘణేంద్ర.

బల్లిపాటు.

సీసమాల॥ పడినత్తివైరంబు నదిగాక రోగంబు పెకతల భ్రాంతృలకడనుకీడు । తలమీఁద మేనమామల గండమునవచ్చు తలకుముందుగనైతె తనకుకీడు । తలముసుకపైకీడు గలుగుస్త్రీలకు గండమమరు శిఖనువివాహము బలంగు । అటులేక తక్కిష్టమైనవారితో భోగమును కొనవెంట్రుక గ్రమతముముఖము । ననుబంధువర్శనంబునగు నటులేక బంధువివాహంబు బడయునగును । అదిగాకపోయిన నధికారిమన్ననగలుగు దక్షిణచెక్కు ఘనమునిచ్చు । నాండవారికి కీడు యశమునైనటు యిటుకుడికంట మంచిది యడమచెడ్డ । ముక్కుపైరోగంబు ముక్కుకొనను ఫీడ ముక్కుక్రిందను హాని ముక్కుకెడమ । శుభమునొష్ట ధనంబు జూడగా కుడిచెవ్వ మేలెడమను హానిచాలగల్గు । కుడికనుబొమమేలు యెడమను కీడౌను వశమిని శుభమిచ్చు నెడమమీఁద । మాఁకీర్తి ధనలాభమును కుడికీడౌను క్రిందిపెదవిమీఁద యింపుభోజ । నము పైనిరాజభయము గడ్డమున మేలు కంఠమందున కల్మిగలుగు నిజము । మెడను సంతానంబు యెడమను వాహనలాభంబు శత్రునాశంబు కుడిని । యెడమభుజంబున కడురోగమొనరించు కుడి జయంబును దె

చ్చు పుడముభోగ। మెడమునందిటనైన కుడినిసోదరులకు గండమా
వడిరొమ్మున్గడుసు ఫీడ । యెడమచంటిన లాభమిడు పుత్రశోకంబు
కుడిచంటిపైబడ్డ గూడవలయు। చనుమొనపై మేలు చలగుపొట్ట
నునైతె భాగ్యంబుబొడ్డుపై బాగులేదు । పొత్తికడుపున ప్రాణ
మెత్తునుయట్లు లేకున్న దారిద్రమై చెన్నుమీరు । చతురతనెడ
ము మోచేతిగు టను బడ్డ ధనమెచ్చు కుడి దుఃఖమున జలంగు
ముంజేతులకు మేలుబొసగించు మణికట్ల కష్ఠంబుగలుగును ఘన
ముగాను । మీజేతులను లాభమిచ్చును యెరచెయ్యి నెడము ద
రిద్రమూ కుడినమేలు । చేతివేళ్లను మేలుచే కొనగోళ్లన కుడిచే
త జగడంబు నెడము మేలు । పృష్టభాగము మేలు బొడములింగము
నందు దారిద్రదశయౌను ధరణిలోన । జానుజంఘులను ప్రయా
ణంబు నూగువులంద రిష్టంబగు లాలితముగ । పాదముల ప్రయా
ణ పద్ధతిజరుగును । యిట్లుగౌళిపాటు నేర్పరించి । ఫలము దెలు
పుమంచు బలికెనుకదుప్రేమ । సుఖమొసంగిబోవు సుబ్బరాయ.

స్త్రీదేహాభివర్ణనము.

సీ॥ స్త్రీలనిదానంబు జెప్పుదుపాదముల్ పాదుకగతినున్న పతిని
జంపు । కాలికికడవేళ్లు నేలనానకయున్న జారిణియనవచ్చు సహ
జముగను । సడకశబ్దముగల కడుకొద్ది వ్రేళ్లది పతికిదుఃఖము దెచ్చు
ప్రబలముగను । పిక్కలందెంట్రుకల్ మిక్కటంబుగనున్న చేటు
భర్తకటంచు జెప్పవచ్చు । తొడలభుజంబుల వడి వెంట్రుకలుయు
న్న జారత్వచోరత్వ జాడదెల్పు । పిరుదులముఖము లభగితమా
నుడియున్న బహుళమాస్త్రీనిగా బలుకబడును । మీసంబులున్న
ను దుస్స్వభావికయగు కంఠంబుకురుచైన కొంతునణచు । మెడని
డివైనను దడయపుట్టింటికి హానిగల్గించును మానితముగ । కను

లు మిసకరింతగల దతిజారిణౌ పండ్లు నెడలై న పతినిగేరు । నిడు పు పండ్లైనను కడువడి కలహించు కంఠమందునసుడి కాంతు జంపు । మెఱుపుపచ్చ నురటవెం డుకలై రెప్ప । లందునెగడ ధరణి యందు మిగుల। ధనవిహీనురాలు దలపోయనగునని। సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. కం॥ యిటువంటిస్త్రీలనదలుచు । స్ఫుటతర శుభచిహ్నములను జూపట్టుస్త్రీ । ఘటియించునెడ వివాహము । తటుకునభువియందు జరుపదగునని సుగుణా.

సత్కన్యాలక్షణము.

కం॥ దలపగ జలజసుగంధము । గలమేనితొ నొప్పబడుచు కరపల్లవముల్ । గలిగిదవళ వస్త్రేచ్ఛయు । గలుగుందివివాహయోగ్యకరమనెనధిపా॥ సీ॥ దేహంబుబంగారు దీప్తితోనున్నను నీలమేఘంబుతో నెగడుచున్న । కాళ్లు చేతులు గోళ్లు కనుగొల్కులివి జూడ నెరుపుతో మృదువుతో బరుగుచున్న । వరముగా కొద్దినిద్రాభోజనములతో పలచనౌముఖ గర్భములతోనున్న । మధుకరంబుల దర్పమణగించు కురులతో మిగుల శీలముతోటిమెలగుచున్న । శంఖచక్రాదిరేఖలు చరణకరము । లందుగన్పట్టు చుండెడు కుందరదన । లందుభ్రమనొంది సంసారమందుమిగుల । దక్షతగనుంచదగునని తక్షకవర. సీ॥ పూర్ణచంద్రుహసించు మోమును బాణనములనెన్ను వాలుగన్నులనుయడ్డ । ములమాపు జేయు చెక్కులను శ్రీకాగంబు బరిహరించెటి కర్ణవైఖరియును । తిలప్రసూనంబును బోలుపొక్కు నాసికమును పాటలముదీప్తి నణచుమోవి । యనుశంఖమును బోరిగొను కంఠమును కీరవర్గంబు నోగొత్త బడనిపల్కు । లుసునిమ్మపండ్ల యవ్వనమొంచు కుచయుగ్మమునుసింహముకు సిగ్గుబొడము నడుము। పద్మపత్రము నెన్నబడు

మరుసదనంబు యుసుకదిన్నెల భ్రమియించు పిరుదు। లున్నరాజ హంసలుగువడి తలవంచి। నగగుహాళివడగు నడకలున్న। గలిగియున్న స్త్రీని గనివివాహప్రియ। త్నము నొనర్పవలయును ఫణీంద్ర. గీ॥ గొప్పచన్నులు కర్ణముల్ కోలముఖము। కాళ్లుచేతులు గోమముల్ కఠినపల్కు। లరుగుజారిన పండ్లుండు గరితలవని। పెండ్లికిని యొప్పదనెను దక్షికరేంద్ర. కం॥ ఈలాటియంశపుంజము। చాలాగని పరిణయంబు సల్పగవలయుఁ। యేలాదడవ్రు ముహూర్తపు। చాలుగనుంకనుచుబలికె సాహప్రఫణా.

వివాహవిషయము.

.౨-౩-౫-౧౧-౧౨ వృత్తనుము, ౮-౯ మధ్యమము, యీమాసములయందున్ను, ౧-౩-౬-౮-౧౧-౧౨ శుక్లపక్షమున యీతిథులుతప్ప తక్కిన తిథులున్ను, కృష్ణపక్షములో ౨-౫-౭-౪-౯-౧౦ యీతిథులున్ను వివాహమునకు ప్రశస్తము. మూల, అనూ, మృగ, రో, హ, రే, స్వా, మ, ఉత్తరాత్రయము ఈనక్షత్రములున్ను సో, బు, గు, శు యీవారములున్ను మేలునిచ్చును. వివాహలగ్నమునకు కుజుడు ౮ దోస్థానమునన్ను కుజాష్టమదోషము శుక్రుండారింటనున్న భృగుషట్కదోషము చంద్రుడు ౬, ౮ ౧౨ యీస్థానములనున్న షష్టాష్టమద్వాదశ చంద్రదోషము గనుక అట్టిలగ్నములు పనికిరావు వివాహలగ్నమునకు ౭ వస్థానమందు పగ్రహములున్నను జామిత్రదోషమనబడును అట్టిస్థానమందు పూర్ణచంద్ర బు, గు, శుక్రులున్నయెడ దోషములేదని కొందరు, లగ్నమునకు ౧-౪-౭-౧౦-౧౧-౨-౫-౯ యీస్థానముల బుధ గురు శుక్రులున్నయెడ శుభము, ౩-౬-౧౧ యీస్థానములందు శ-రా ర-కు-కే వీరలుండిన మేలు, స్త్రీ మూలయందు జనించిన మా

మఖను ఆశ్లేషలో జన్మించిన అత్తకును జ్యేష్ఠలో జన్మించిన జ్యేష్ఠభ్రాతకును విశాఖలో జన్మించి మరదికిని హానికరము జేయును
సీ॥ దలపనీలాటివిషయముల్ దెలిసిభువిని। శుభముహూర్తంబు గనిపించి సుందరాంగి। మైనస్త్రీని వివాహంబు తానిచేత। నొందనగునంచుబల్కె ఫణీంద్రధరుడు.
చం॥ ఇటులవివాహమంది విభుడింపుజ్వలింపగ మర్లుబెండ్లికిన్। నటభట బంధువర్గము ఘనంబునదర్లధరిత్రినిండగన్। స్ఫుటతరశోభనాకృతిని సొంపలరారెడు దివ్యగేహము। కటకటి ఘటించుంపమేలనియె గాడ్పును నాపడు దేవప్రేమతోన్.

గృహనిర్మాణశంకుస్థాపనము.

శేషార్థము—భక్తాగ్రణీవినుము. శంకుస్థాపమునకు. మాఘ, పాల్గుణ, వైశాఖ, మార్గశిర, కార్తిక, శ్రావణమాసములు శ్రేష్ఠములు. ఆదివారము గృహారంభము అరిష్టము, [illegible]. సోమవారము కలహము. మంగళవారము సంతానసష్టము. బుధ, గురు, శుక్రవారములు శ్రేష్ఠములు. హ, అశ్వ, శ్ర, ధ, రే, ఉత్తరాత్రయము, రో, చి, అనూ, పున, పు, మృ. యీనక్షత్రములు శంఖుస్థాపనకు శ్రేష్ఠములు. 3-6-11 యీలగ్నస్థానముల యందు పాపగ్రహములున్న, లగ్నమునకు, 1-4-5-7-9-10 యీస్థానములయందు శుభగ్రహంబులుండిన మంచిగలుగును. పాపగ్రహంబులు ౮వ స్థానమందున్నయెడల కర్తనునశింపజేయును.

గృహప్రవేశము.

గృహప్రవేశమునకు, హ, పు, పున, శ, స్వా, రే, రో, ఉత్తరాత్రయము. అనూ, శ్ర, మృ, మూ, ధ, అశ్వ, యీనక్షత్రములున్న. కన్య, కుంభ, వృష, వృశ్చి, సింహ, మిధునములలోనున్న. గురు, శని, బుధ, సోమ, శుక్ర, వారములున్న, శ్రేష్ఠతమములు.

ద్వారబంధవిషయము.

నక్షత్రములలో, రో, మృ ఉ, పు, పున, హస్త, చి, స్వా, అనూ, జ్యే, శ్ర, ధ, రే, అశ్వ, యీనక్షత్రములున్ను. వృషభ, సిం, వృశ్చి, కుంభ, తులాలగ్నములున్ను. లగ్నమునకు, ౧-౪-౫ ౭-౯-౧౦ యీస్థానములందు బుధ గురు శుక్రులున్ను, ౩-౬-౧౧ స్థానముల పాపగ్రహములున్ను మూఢములు లేకయున్న సమయములయందు ద్వారబంధస్థాపనము చేయవలెనది. మి, కన్య, ధ, మీనలగ్నములయందు తలుపుయెత్తవలెనది.

పంచకరహితము.

నిశ్చయించిన లగ్నసమయమునకు శుద్ధపాడ్యమి మొదలు ఆరోజు తిథివరకున్ను ఆదివారము మొదలు ఆవారమువరకున్ను అశ్వని మొదలు ఆనక్షత్రమువరకున్ను మేషము మొదలు ఆలగ్నమువరకున్ను లెక్కించి ఆమొత్తమును తొమ్మిదింట భాగింపగా ౧ మిగిలిన మృత్యువు ౨ మిగిలిన వహ్ని ౪ మిగిలిన రాజపంచకం ౬ మిగిలిన చోరపంచకం ౮ మిగిలిన వసుపంచకం యీపంచకములు కూడవు తక్కిన ౩-౫-౭-౯ యివి యనుకూలము.

నూతనవధూగృహప్రవేశము.

నక్షత్రములలో రే, అశ్వ, శ్ర, ధ, రో, మృ, హ, చిత్త, స్వా, మూ, మ, ఉత్తరాత్రయము పు, అనూ, యీనక్షత్రములయందును తిథులలో ౮-౯-౧౪ యీతిథులుగాక తక్కిన తిథులయందును వారములలో సో, బు, గు, శు, శని వారములయందును నూతనవధూగృహప్రవేశము ముఖ్యము.

కూపారంభము.

భావి తనయింటికి యీశాన్యము తూర్పు పడమర వృత్తము

గ్రహింపించిన మిగుల శుభప్రదము సోమ గురు శుక్ర వారములు మం
చివి ౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౩-౧౫ తిథులందును క,ను, మీనలగ్నము
లందున్న లగ్నమునకు ౨-౩-౬ యుం స్థానములందు పాప గ్రహము
లున్న యెడల ౧-౨-౩-౪ నిలువులలో చెట్టుబడును గాన అట్టుతే
కుండగానున్న కేంద్రస్థానములందు సూర్యాది పాపగ్రహములు
న్నను చంద్రశుక్రులు పైజెప్పిన క, మ, మీనములందుండున
వల చూచి లగ్న మేర్పఱచిన మంచిదియని పెద్దలు జెప్పుదురు గా
వున. గీ॥ ఇ వలకోళ్ళను యెంటిసేర్పాటు కేసి । పెండ్లికుమారుని
బంగించి ప్రేమచేత । గృహము బ్రోవించు విషయము కీర్తి వెల
యు। నేర్పడగునంచుబల్కె ఘ.శేంద్రముఖ్య.

స్త్రీలవర్తనము.

సీ॥ స్త్రీలవర్తనమును జెప్పెదు నెట్లన్న పతికి నియమకారుల న
తియునైన । పురుషుడనాథైన తిరుచుకరూపైన ధనదరిద్రుండైన
కురూపమైన । కుంటిగుడ్డియునైన గంటురియైనను ముక్కోపియైన
ను మూర్ఖుడైన । యుపియాన్నైన చక నిలదైనముని యెంచి పాను
హార్షంబున భర్తజెప్ప । బడినపనులుజేసి భక్తి నిరెట్టించి । పతి
యనుజ్ఞవడసి పరగయత్త । మామలకును సేవమరి జేయవలెన నే
సుఖము నొసగిబ్రోచివు సుబ్బరాయ. సీ॥ సతిపురుషునుదేసి నహారా
మందత్త మామలపక్కలను పండవలయుఘనత । పొరుగింటి చెలు
లతో పొందు జేయగరాదు వీథితలుపు నిల్వవీలుగాదు । పురుషా
జ్ఞ లేనిది భూషణాలొప్పవు పుట్టినింటికినైన బోవదగదు। పతిమా
టకెదురాడ పాడిగాదెప్పుడు యిలుదాటిపోవుట హితవుగాదు ।
మామలత్తలు బావమరుదుల కెదురుగాకూర్చుండి యుండదేగూ
డదరయ । పురుషుడారగించు భుక్తశేషంబును । పరమప్రీతిచేత

భక్షణం । బొసర్భ్భవలయుననుచు చెర్చరవినబల్కె । సుఖము నొస
గుమయ్య. సుబ్బరాయ. సీ॥ యెవరైనపురుషుండు యెమరేగి భా
షింప తలయెత్తిమాట్లాడ దగదుజూడ । వరకాంతలతోపొందు వ
తియొనర్చినగాని గికురింపజెల్లదు ప్రకటితముగ । చవతిపై కలహం
బు సాగింపనెల్లదు పతికేసుమునుగోర వలయుఘనత । పతిజయం
బును గోర్చి భామినిదైవప్రార్థన నీమనిష్ఠలదనియువలయు । పతి
యనుజ్ఞనలస బరువడిసతిధియ । భ్యాగతులకు దానప్రచయముల
ను । యిచ్చెనగునటంచు విబుధులువినబల్కె । సుఖమొసంగిబోరి
వు సుబ్బరాయ. క॥ ఇవ్విధమునకుటిలాలక । జన్మమున జరు
పుటకును చాలనీతిత్ । యివ్వసుధగరపనగురుతు । నవ్వక నెరు
సంతుననియె నాగాస్రష్ట గా.

స్త్రీలఋతువిషయము.

సీ॥ సతిరజస్వలనెన్న చైత్రముపతినెంచు వైశాఖమందైన వ
చ్చుకలిమి । జ్యేష్ఠమందైనను క్షితిపుత్రలాభంబు యాషాఢము స
దాంగదానుదలప । శ్రావణంబున పెళ్ళసౌభాగ్యమొసగూడు
భాద్రపదంబున బహుళసుఖము । ఆశ్వయుజంబున నధముదాలై
మొప్పు కార్తికంబున కోపకాంతయగును । మార్గశీర్షంబున మం
చిసంతానంబు పుష్యమాసంబైన పుణ్యవతియు । దలపమాఘమై
న ద్రవ్యంబుచేకూరు । పాల్గుణంబునందు బహుయుభాగ్య । నార్తి
జాలకు నాయునధికమానానిబల్కె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరా
య. సీ॥ పాడ్యమినాడైన పాపిష్ఠయైవర్తించు విధియుభాగ్యశాలిష్వి
తీవినొప్పు । తదియపుత్రసమృద్ధి దిలపోయుచవితిని పంపుష్పుల
గోరు గరితయగును । పంచమిబునుగుణములు ప్రాప్తించుచుండినొప్పు
షష్ఠికలహాకారి సాహసమతి । సప్తమియందైన సంతానవతియగు

నష్టమౌయాంద్రైన ననుకూలము । నవమిని కళంబు ననభోణికిని దెప్పు
దశమిపుత్రుల చేత దనియుచుందురు । సుభము యేకాదశి సూచింపు
చుండును ద్వాదశి పగలతో తగవుదెప్పు । అంచవతియు త్రియోదశి
ఘనంబు చతుర్దశి । పౌర్ణభవగణంబు పూర్ణిమపర । యింటవా
సముప్పు పడుములమావాస్య । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

సీ॥ ఆదివారమును బుధుని యనావ్యాధియు సోమునివీనమందు
భామసుగిని । ఈ జవాసనంబున కోపుల్వైధవ్య మొంప్రుబుధునివినం
బు పుత్రలి । గురువారసంబు ధన ప్రాప్తియు వైశ్యగుగుది
నంబు దైవశక్తి గాన రాజసానుదిను ముంబు బుసష్ట నశనరిగ్రముచే
త ధరణను ప్రా । సాగనాలుగాను వది రెండు పడకొండు । యేమనుగూ
డలంచు నెన్నుబడ । లగ్నములు శుభంబుల కింపగానగు । సుఖ
మొనె గిగ్రాంపు సుబ్బరాయ. సీ॥ నాలిబుశాఫలంబు నక్షత్రము
లవెన్న నశ్వని మృగశిర హస్తచిత్త । స్వాతి విశాఖ రేవతి యుగాలు
పుష్యమి శ్రవణమనూరాధ శతభిషంబు । నుత్తరాషాఢయును పు
ర్వాధ పుష్య రోహిణులు సమస్తైన హితమునిచ్చు । నాయపూర్వార్ద్ర
యనూరాధ్యలాశ్లేష కేన్నమ్మత్తికలను చెడుగు నాడు । నెల
లోను పదిరెండు నెలలోను సుఖమును పదినెలంభరణికి పనుకోప
షట్టికాంలమను నిజేస్వబను నెలల్ । పశులు పతులు బూడ్త కొడిగా
దు । యంగపైని పేరమునవచ్చటంచు । ప్రభాభనమున బలక్ర
బన్నగేంద్ర । సీ॥ సూర్యోదయమునుంచి సూర్యోదయమునకు
కాలముల్పదియారు కాలమునకు । నారేసిఘటియశానాది కాలస
ముత్త శుభము రెంటను యాత్రనూటిపజము । మూడింటపుత్రు
లు బాడగా నాల్గింట దొంగదా నైదింట దొడ్డపుత్రు । లారింట
జారకేర్ఘాయువు నేడింట నెనిమిది వైధవ్య మొనరులొమ్మిదింట

సుఖకరములు .. దివిరిపదింటను । గ్రహగోచరములు దగశీరిల్లు బు
తుకలంబుదెలియ మతిమంతులని దెలె । బహుళాఘము మొదలగు
వన్నగేంద్ర. గీ॥ ఇట్లు బుధులు నెరిగిపుత్రార్థ । జేయశుభ
దినంబు స్త్రీనిషేక । మందగు ముహూర్తముక్రమంబును ।
జెప్పసెను బుబలికె సప్పరాజ.

నిషేకముహూర్తము.

క॥ తిథినాల్గు నాగునెనిబడి । పవునాల్గుడు భూమిలోన ప
దునైదునాము । మృదువ్యుపగులు శుభములు । పడుపౌనె సుబ్బ
రాయ కనకాభరణా. గీ॥ ఒకటిమూడు నేడు నుగివారములు భవి
యొక్కటిని బుధి పదికొక్కటిగులు । లగ్నములు శుభాళిలలి జేయు
వినుము చు । జెప్పెగుసావగుంపు సప్పరాజ. సీ॥ శ్రవణానురాధా
ధ స్వాతిరేవతిమూల హస్తరోహిణి యుత్తరత్రయంబు । శతభి
షంబులు యుష్ణిహితముచిత్త ధనిష్ఠ నాపునర్వసు మృగశిరయు పు
ష్య । మశ్వనులివి మహాధనము ఇటివిల్లోల బగనైసృష్టి స్వాతి
పత్తు మొదలు । పాపయోగంబులు భద్రవాకరణంబు నస్టముల్
పంచపర్వాన్యయుక్త । సమయములనాజగుస ఇల్లనీతాళ్యంబు ।
నుజ సమ్మానుగు శుభకచిహ్న । ములనెఱిగి నమునవసంచు బ
లికెను । సుఖము నొసగిబోవు సుబ్బరాయ. కం॥ క్షితిసూరిక గ్ర
హములతో । నతికెటితాలును చంద్రగుడస్టమునుంగా । కృతని
వసింపనిషేకం । బతిదూష్యంబనుచుబల్కె పన్నగముఖ్యా. గీ॥
జననతారజూడ జగతినై ధనతార । యునునిషేకముగా ననువుగా
మ । గనుకనిట్లుజనులు గమనించనగుని । బలికె గుణవసుందు
వవనభక్షు. గీ॥ లగ్నకేంద్రములను లాభంలంబిమ్మ । గ్రహము
లుండవలయుగాని గ్రహము । లష్టమమునయున్న నష్టమౌటం

చు । జెప్పెగురువరుండు సప్పరాజ. కం॥ ఇవ్విధిగర్భాదానవు । సవ్వడిజరిగించి స్త్రీల స్వాభావికముల్ । యువ్వనుధాస్థలిగనవలె। నెవ్విధమునసై నననుచు నిట్లనెనధిపా.

స్త్రీలప్రకృతిసత్వవర్ణనము.

సీ॥ వాతపిత్తశ్లేష్మ ప్రక్రుతుల్ దేవమర్త్యాది సత్వంబులు తగ నుండు । ప్రవర్తిల్లు నున వాతప్రకృతికిని కఠినపూబలుకు తిప్ప నాచుక్రూర । దృక్కు గోళ్లెక్క నాధిక భోజనము దేహ నల్పోప్ప శిత్తవర్ణమునందు । గట్టిపన్నులు గోళ్లు కనుగోనుకుతెల్లన కొద్ది నాన్యంబు కోపమున్ను । వాసనమేను రాజసగుణంబును తీక్ష మాటలు మిగులాభిమానమున్ను । బుద్ధిచాతుర్యంబు మోపిద వేవలంబు రతికోరు నారవయుతువునందు । శ్లేష్మ ప్రకృతినెన్న సౌమ్య మనస్సుమును మేను కనులు చనులు కడుప్రకాశమున్ను । మిగుల స్నేహమున్ను భగచల్లదనమున్ను । గలిగియుండునని యెఱుగవరాశి.

గీ॥ పరిమళ పరిశుద్ధ బలిష్ఠ సుదేహంబు నిర్మలకాంతి ముఖమ్ము యుత్త । మామలంబునప్రీతి మహా దేవసత్వాసు మనుజసత్వనుగాంచు నుంచిమనసు । వ్రతములు శిరస్నానప్రాతిమందునప్రేమ కడు మానమెప్పుడు గలిగియుండు । నాగసత్వయనంగనలదు దీర్ఘశ్వాస లతిత్వర హృదయమునా పుష్టి నిత్తు । లతినిద్ర మోహము కోపము యుండునా యసురసత్వాను నెప్పు యల్పబుద్ధి । కోపము ఇప్పాను నంగ్లైపైకోరు జాష్టి । సిగ్గుకొద్దైన శేఢిస్త్రీయటంచు । దేవతుల్యయై పరమసంతోసమొదవ । నన్ను నేలంగవలయును పన్నగేశ. గీ॥ నాడుకోపములును లేక వాద్యనాట్య । విద్యలును గంధములనతి ప్రేమయున్ను । సుందరంబగు దేహంబుజాపునదియె । భువినిగంధర్వయని జెప్పె భుజగనాధ. కం॥ ఇలలో గనమధుమాంసం ।

బులయంకు సపేక్షదేహముష్ణత్వముస । త్ఫలమభిమానవిహీనము।
గలస్త్రీని పిశాచసత్వక్రమమనెనధిపా. సీ॥ చపలంపుచూపులు
చంచలహృదయంబు మాంసమందిచ్ఛవాయసమునకును । చపల
దృష్టియు నఖక్షతదంతక్షతములు అరవడంబుండు వానరమునకును ।
ప్రియవాక్యములచేత ప్రియుసెంచునదిగాను గార్ధభసత్వంబు గ
ణుకెక్కె । కుచములుపిసులు గొప్పకూరికఫుగూపు గలది కూ
ర్మంబుగా దెలియదగును । తిప్పటయుజాస్త్రీ యవివేకమొప్పచుం
డు । భ్రాంతిమొక్కటమాము గన్పట్టుసుదతి । పర్యటనసత్వయను
పేరు ప్రబలునంచు । దెలియబల్కెను ఘనవ్యాళకులమృగాంక.
గీ॥ యిట్లుసాముద్రికాపులందెన్నబడిన । చిహ్నధర్మములనుగాం
చి కన్నెయతిప । విత్రమైనదియనిదోచవేట్కమీరు । పెండ్లియా
డంగదగునని బిలనివాస. సీ॥ పతివ్రతధర్మంబు పాలింపబడుస్త్రీ
ని హిమశైలతనయగా నెన్నబడును । సద్గుణంబులుగలసతి యె
వ్వరైనను కదలికూతురటంచు గణుకెక్కె । సుగ్గాఢమతియైన
సుందరాంగినిజూడ పరమేష్ఠిసతిసాటి బలుకవచ్చు । నవగుణంబు
లులేక సతియొప్పుగలకాంత శీతతల్లికిమారు చెన్నుమీరు । నిట్టి
సుగుణశీలు లెవనికిదగుచుండు । రతనిగృహముసందు నాటపట్టు
గానుతమ్మియింటి గరితయున్నదటంచు । జెప్పవచ్చుననియె క్షితిఫ
ణీంద్ర. సీ॥ పతులందుర్తలైన నతికురూపులునైన పరగోష్ఠి
నొల్లక బరగుస్త్రీలు । క్షితిబీదవారైన నితరచింతనలేక భిక్షమె
త్తుకవచ్చి బెట్టుస్త్రీలు । బధిరాంధకాదులు పతులౌచునొప్పిన
దైవరూపులటంచు దలచుస్త్రీలు । చవతిసంఘంబుల జతజేసినను
గాని భక్తిని పోషింప బడనిస్త్రీలు । తల్లులుగనెంచి కీర్తింపదగిన
వారు । నరకప్రాప్తికి పందివ్వనట్టివారు । పూర్ణమైనట్టి పదవిని

పొందువారు । వారలతోఁ సాటిలేరని బలికెనధిపా।

ఆశ్రమధర్మము.

సీ॥ మానవుండగువాడు మహిఁజేయఁదగు వేద విహితకర్మంబు
లన్ వినుముశిష్య । యర్కోదయము మొదలష్టమముకలోన ష
ట్కర్మసత్క్రియ లన్నల్పవలయు । పండితులేర్పర్చబడినవర్ణాశ్రమ
పద్ధతులను వీడబుద్ధిగాను । ఘనవృషకాలంబు ననులేచితప్పక
స్నానంబుజేయంగ జనుధరిత్రి । సంధ్యవార్చనట్టి జనుదైవంబైనను।
ఎట్టికర్మజేయ నట్టికర్మ । ఫలమునీకఘోర పాతకంబంటించు ।
ననుచుబల్కెనయ్య ఫణికులేంద్ర. సీ॥ అంకుమీదట దేవతా
ర్చననొనరించి శుభకరద్రవ్యముల్ జూడవలయు । పూర్వాహ్ణమప
రాహ్ణముల దేవపితృకార్యములు సల్పందగు విమలముగను । తలి
దండ్రి గురుభార్యతనయులు దీనులు యభ్యాగతుండగ్నియతిథులం
దు। శ్రద్ధచేపోషింప జనగ్జ్ఞాతిరిన్ బంధువునిర్ధనుని యనాథ
నుధనీకు । డైనవాడు భువినిత్రాణచేపోషింప । వలయునైనవా
రు వచ్చినపుడు । దానుతినెడియన్నమైనను పంచిచ్చి । శేషమును
భుజింపజెప్పెనభవ. సీ॥ కనికరంబోర్పు త్యాగముశ్రద్ధ ఇంద్రియ
జయముకూడనిపనుల్ జేయకయును । పరవుపకార మేధగణీపిదగి
యుండవలెతనగుణము లేపసులగుణము । లనిదలంచరాదగు జను
డొకనికి జేయదగుకష్టసుఖములే తనకుచుట్టు ననియెరుంగందగు
గనసత్యవర్తన మందధికారిగా నగుపడవలె । రాత్రికాలంబున నిమ
ణానుప్రథమచాతుర్థ యామంబులువ్యర్థపడక । భగవదైక్యమైన ప
నులుసాగింపుచు । మధ్యకాలమందు మనుజులంత । నిద్రజెందన
గును భద్రంబుగానని । బలికెగురువరుండు పవనభుజ. సీ॥ మ
నుజుండు భూమిలోనను దానమొనరింప సత్పాత్రమునగని సల్పవల

యు॥ నాచార్యలక్షణం బమరినవానికి జేయుదానఫలంబు జెప్పవ
శమె । తల్లిదండ్రులులేని దౌర్భాగ్యవరుని పనయునవి వాహాదిన
యతరమగు । ఖర్మలుజరిగించు ఘనునకుఫలితంబు జెప్పుటకొకనికి
శక్యమగునె ప్రతికూలమైనట్టి భార్యగల్గినవాని దుఃఖచింతని జ
ప్పదోచబడదు । ఎంచిజూడజూడ నిద్దగుభార్యలు । గలుగువాని
యవిధికమలభవుని । తాతతాతమైన దలపోయజాలదు దెలియు
మనుచుబలికె దివ్యచరిత. సీసమాల. ఆలుమగనిమీద జాలిగా
స్వాధీనురాలుగా నాపేక్షచాలియుండ । తండ్రికన్నను ప్రేమ తను
గోయంచుంచుచు నిష్పార్ధసమితిచందించవలయు। కంటికిరెప్పను జం
టబాయనిభంగిస్త్రీమనం బరిశిరక్షింపవలయు । దేహమశక్తమై
తే । దగినౌషధశేవజేయుచుబాగు జేయవలయు । స్త్రీవధూవ
రరూపలావణ్యములు యవ్వనము సమానంబుగా నమరవలయు ।
ఆటలన్ పాటలన్ మాటలన్ వేటలన్ వనవిహారంబుల దనియవ
లయు । వీణాదిగానముల్ వివిధచిత్రకువులు వ్రాయుటచదువుట
ల్వదగవలయు । ఆలింగనముచుంబనాది బాంహ్యరతంబు ప్రేమ
నొనర్చి మెప్పించవలయు । నిటులగావింపుచున్నను ఇంతిమిగుల ।
మకులుజనియించి పతినిపమరకనుండు । నంమసత్పుత్రధనమబ్బున
నుచుజెప్పె । నిర్మలాకార సాధుమప్కర్మదూర. సీ॥ అడవా
రినిభూమి నగడుజేయగరాదు వారలతోగల్గ బడియెలోక । స
ముదాయమెల్లను సర్వజ్ఞులైనట్టి బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వ రాదులం
త । నెత్తిబెట్టుకగొల్వ నేర్చునదిగాక నిష్ఠకామ్యార్థంబు లి
ష్వగలరు । కలకంఠులెంతైన కన్నీరుబెట్టిన శిరిఇంటనిల్వదు శిద్ధ
మిదియు । ఎంచిజూడస్త్రీలకే దోషములులేవు । పుణ్యమతుల
టంచు బుద్ధిదెలిశి । పలుచున్నచాల మేలుగాంచుమరని । జెప్పె

గురువరుండు శ్రీకరఘనా. సీ॥ స్త్రీలయందునుపేక్ష జేయు మం
డగరాదు జేసినసట్టి స్త్రీ చెడును పుడమి । అత్తమామలు బావలన్న
లు తలిదండ్రులమాపు లేకను ఇంటికధిపత్తెని । ఎప్పుడు పుట్టిల్లు నెప
బాయకున్నను పొరిగింటివాశిగా బరుగుచున్న । జారిణీస్త్రీలతో
సహవాసమొనరిస్ట పరపురుషవిశేష భాషలున్న । గమనుతగుపు
కెపుడు రాదీయుచున్నను । ఇంటిసొత్తు దొంగలించుచున్న । ని
ట్టివారిమతము నైష్టికబోధల । వలయునను చుబలికె వాసు
కేంద్ర. సీ॥ ఇతరస్త్రీలను నరుండీక్షించినప్పుడు తనతల్లిమాకు
గా దలచవలయు । పరకాంత చిత్రితాభరణురాలైయుండ పరమ
శ్వరిగ నెంచవలయు మదిని । పరకాంతబిలుపింప వచ్చుచున్న సమయం
బు గనిపోయిమాల్లాక ఘుంటుటండ్రు । పరపురుషులను పాంచ్రత
స్వాగలుగా భావించకను సేలు బరిగుచుండు । నిశ్చలవర్తిం ము
మానవుండీహములోన । పూజ్యతము నొంది పరమందుభూరిసౌఖ్య
పరుతుయగుసంచుబలికెను కరుణకలిగి । నన్ను నేలంగవలయును
పన్నగేంద్ర. సీ॥ పుత్రధనమునకును పోలినవస్తువు । గానబడదు
ధరణిలోననెంచు । సిదియుగాక ముదితలిచ్చు సౌఖ్యమువంటి
సౌఖ్యమొసగదనెను సర్పరాజ. వ॥ అట్లుగావున సీ॥ పతి
వ్రతయైనట్టి సతియొప్పనగువాపుజాడ్యదూరుండౌను జగతియందు
నదియెట్టులనియన్న నధరామృతము పానమందు పైత్యహరంబు సం
దుమీద । నాలింగనలచేత నమరువాతహరంబు సురతమందున శ్లే
ష్మ హారముమరియు । బాలలఘుత్వదీపనశక్తి హర్షంబునాడిసై
ర్మల్య తనమరజేయు । యవ్వనిసంచేంద్రియములకు బలమును ఘ
నత్రిదోషంబుల నణచుమందు । పౌష్టికరతంబుదీపన జ్ఞానముల ని
చ్చు వృద్ధురాలిరతంబు శుద్ధతప్పు । గానమట్లు దెలిసి మానవులందరు

వారి వారిపతులవారుగలశి । మెలగవలయుననుచు బలికెను చర
కగ్రం । థానుసారమిదియు తత్కేంద్ర. కం॥ జనులీవిధినటియిం
పుచు । తనభార్యలగూడదగిన తరివినుమంచుఁ । ప్రణుతించునటు
ల బలికెను । ఘనవ్యాలకులాబ్ధిసోమ కరమర్ధిభువిఁ.

సంభోగసమయవర్ణనము.

సీ॥ పురుషులంమనజూడ భూరిసంభోగేచ్ఛ జనియించునందుననష్ట
జేయ । నశ్శక్తిరోగంబు నధికచాపల్యంబు మేధస్సువృద్ధియు మేహ
జాడ్య । మును దేహశిధిలత్వము నపుంసకత్వము బొసగించునటుపై
ని పుత్రభాగ్య । మొనగూడనటుగాన ననబోణులను పెండ్లియాడి
మితంబుగాగూడుచుండి । వెంటనేస్నానమొనరించి వేడుకలర ।
పాలుశర్కరగుడమును భక్ష్యములును । మాంసమునువీటి భక్షిం
ప మంచిదంచు । బాహటములోన గనుమని బలికెనభవ. సీ॥ గ
ణుతింపసంభోగమునకర్ధరాత్రి ప్రాతఃకాలమిట్టమధ్యాహ్నసంధ్య ।
వేళలొల్లవుస్త్రీలకేళిరాత్రిద్వితీయయామంబు హితమగుభూమిలో
న । రతియొనర్చినమీద రాత్రియంతయునొద్ద పండుకోగూడ దె
వ్వటికైనైన । సతులవసంతాది ఋతువులందునమూడు దినములకొ
కతూరి యనువుగ్రీష్మ । రుతువునందున దినవితముపదేనింటి ।
కొక్కతూరిస్త్రీని గూడవలయు । ననుచు జెప్పబడెను ఘనులిది విని
మెచ్చ । సుఖము నొసంగవలయు సుబ్బరాయ. సీ॥ ఇష్టంబు లేనిది
యితరునిప్రేమించి నదియాతలితోడస్సి నదియురోగ । మును జెం
దినదికోపమును బొందినదియన్న మప్పుడుదినిన దానన్యకాంత ।
లనుగూడదగదు మైధునమొనరింపను నది దేవళంబరణ్యముశ్మశాన
వాటికందునపట్టపగలందు లజ్జచెడిచోట్ల భోగించరాదు। సతు
లు కక్షగశ్రేణి స్థానము దెముగోజు । వతులుపొందకున్న బహుళోహ

త్య । సంభవించుననుచు సరసులువినబల్కె । సుఖము నొసగుమ య్య సుబ్బరాయ.

పరవశత్వము.

సీ॥ స్త్రీకనుకూలుడై జెన్నొందువానికి పదియందిలోనను ప సువుగలదు । స్త్రీకనుకూలుడై జెన్నొందువానికి ఇహసౌఖ్యసం తతినెన్న వశమె । స్త్రీకనుకూలుడై జెన్నొందువానికి తనయింటి లోలక్ష్మి తాండమాడు । స్త్రీకనుకూలుడై జెన్నొందువానికి పు త్రభాగ్యముచే పవిత్రతయగు । స్త్రీకియనుకూలుడైనట్టి శ్రేష్ఠున కును । ఇష్టకామార్థ్యములు ఫలియింపజేసి । కేవలానందవారిధి కీర్తివెలయ నోలలాడించుననిబల్కెవాళచంద్ర. కం॥ ఇద్దరిమన ములుయొకటై । ఒద్దికతోగలియునప్పుడొప్పెడుసుఖముఁ । యి ద్దరిని బ్రహ్మకైనను । సాధ్యముగాదంచుబలికె సాహస్రఫణా. కం॥ క్షితియందు బ్రహ్మసృష్టికి । ప్రతిసృష్టిని జేసెననెడి పద్ధతివినవే। వె తుకగవలె నావేరే । మతిమంతులటంచువల్కె మహనీయనరా.

సీ॥ అట్టిసౌఖ్యముజేసె హరిహరబ్రహ్మలఁ భూరికాంక్షవహిం చి బుట్టునట్లు । నట్టిసౌఖ్యముజేసె నఖిలలోకంబులఁ భూరికాంక్ష వహించి బుట్టునట్లు । నట్టిసౌఖ్యముజేసె నండపిండంబులఁ భూరి కాంక్షవహించిబుట్టునట్లు । నట్టిసౌఖ్యముజేసె నతివలపురుషులఁ భూరికాంక్షవహించిబుట్టునట్లు । నట్టియానందసుఖములో నవతరిం చు । నట్టియానందసుఖములో నుజ్వలించు। నట్టియానందసుఖము లో నడగునంచు । నఖిలమునకాది యదియంచు ననియెనభవ. గీ॥ అదెమహామూల ప్రకృతియదెయనాది । మాయయదెనిహపర ముల మాతృకయదె । యగుజన్మాయ కారిణియంతకన్న । వేఱులే దంచుబల్కెను విషధరేంద్ర. గీ॥ అదియురెండు విధంబులై యల

రుమూర్ధ్వ । యోనియనగను భువినధోయోనియనగ । నవియె బ్ర
హ్మాదులకును వారయ్యలకును । మూలమని జెప్పె భుజగేంద్ర ము
ఖ్యఘనత. సీ॥ అదెయూర్ధ్వకుండలి యిదియధోకుండలి యదియె
త్రికూటంబు యిది త్రికోణ । మదె బ్రహ్మస్థానమానిదిక ర్తస్థానమా
నది యొసగునుముక్తి యిదియుభుక్తి । నదిపరంబును జేసె నిది
యిహంబును జేసె నదియీశ్వరుని జేసె నిదియుజీవు । నదిమోక్ష
కాంతయా నిదిమనోకాంతయా నదిజేసె జ్ఞానమజ్ఞానమిదియు ।
నదిస్వచ్ఛగుంటయా నిదియిచ్ఛగుంటయా నదిజేయు నంతపనిది
యుజేసె । నందుసర్వాధికారుల నదియుజేసె । నిందుసర్వాధికారు
ల నిదియుజేసె । నట్టియోనిని నీయోనిబుట్టనయ్యె । నట్టియోనిని
నాయోనియనె ఫణీంద్ర. సీ॥ అది త్రికూటంబయ్యె నిది త్రికూ
టంబయ్యె నది బ్రహ్మస్థానంబు నిదియునదియె । అదిముక్తినిచ్చును
ఇదిముక్తినిచ్చును అదిపరమపదంబు యిదియునదియె । అదియి
హలోకంబు యిదియిహలోకంబు యదిజ్ఞానమజ్ఞాన మిదియునది
యె । అదిమోక్షకంతయానిది మోక్షకంతయా నదిజేయు నం
తపనిదియుజేయు । నదియుప్రకృతియోచింప నిదియుప్రకృతి।యుం
దెపురుషుండు యెంచదీనందె పురుషు। డందె స్త్రీయును యెంచదీ
నందె స్త్రీయు । నొప్పబడునని జెప్పెను సర్పరాజ. సీ॥ మనసధో
యోనినిమరిగి క్రీడించును యూర్ధ్వయోనికిని దృక్కుత్సహించు।
నుమనరతంబు చేసూచించు పదునాల్గు భువనముల్ దృక్ రతంబున
ను పరమ। పదము ప్రకాశించబడునట్టి రతిసుఖానందమెంతని జెప్ప
నగునుచూడ । విశ్వజాలంబులా విశ్వేశులామహదానంద వారిధి
దగిలిమిగుల । యర్లుకొనుచునుండు రాద్యంతమెరుగక । నగులుగ
దుతురన్న నగరెఘనులు । గనుక రతిసుఖంబె ఘనమంచు గురువ

రుం। డమలమతినిబల్కె నాదిశేష. కం॥ కొందరు నూర్ధ్వబిలం బును। కొందరును యధోబిలంబు కోరికదీర్ప। పొందుకొను చుందురనుచు। వసుంధరలో జెప్పెనయ్య సుబ్రహ్మణ్యా. గీ॥ పర వశత్వమందు బరిగెదుసుఖజాడ్య। చయమునకును దగినసాధకము లు। జనులు దెలిసి ధాత్రినను భవించినమేలు। నొందగలరటంచు నుడివెనధిప.

సుఖరోగచికిత్సావిషయము.

సీ॥ సుఖవ్యాధులణగించు సురుచిరయోగంబులును దెల్పుకు ను నదిగనుమువత్స। రసములునాల్గు పీరముగంధకము సమంబు లను టెంకాయలోపలనిమిడ్చి। తేలికపుకమేసి తీసికొబ్బరితోటి మర్ధించి చనకసమానమాత్ర। సేవించిననుపూర సింధూరముల రెండు మూడేసివంతుల గూడనిచ్చి। కొంతిరొండొంతులునంటిం చి తిప్పతీగాకు రసంబునపాకపరచి। మాత్రశనగలంత మాటుకొం తిసమర్చి। తేనెలోనముంచి దిన్ననుపవ। మేహవ్రణము లణగు మేదినిలోనని। బల్కెగురువకుందు పన్నగేంద్ర. శేషార్థము॥ ౧ నారిశేఖరసాయనము ఆదిఆకాయలోని నీళ్లచేతనే నూరి తొమ్మిది రోజులు తినేది. తియ్యపత్యము. ౨ రసరాజేశ్వరం, ఇదివేరేకొం తినీళ్లతోనూరి మాటుబెట్టేది పూటకు మూడుమాత్రలవంతున ౫ రోజులు తినేది, ఇచ్ఛాపథ్యము, వెంటనే తాంబూలం వేసేది, కరక్కాయ నమలేది. సీ॥ మిశ్రమశగలకు మేదినివినిపింతు కొన్ని యోగంబులు కోర్కెలొదవ। రసవర్గములు నాల్గు వసమించు గంధక చిత్రమూలపుపొట్టు జీలకఱ్ఱ। పాళ్లుసమంబంనపాది రసం బున నూరి కుంకుడుగింజ లురువుమాత్ర। జంటలు పదిపూట లంటించి సమపథ్యముంచ రేవలదిన్ని నంచితముగు। యేలకవాము

మిర్యాలు పిప్పలిరాతినార గంధకమును పారదంబు । భాగసమము గూర్చి పట్టుమీరగనీళ్ల । నూరిపదిదినాలు నూరితీపు । చాతదినిన సర్వశగలడంగునుయనె । సుఖమొసంగిబ్రోవు సుబ్బరాయ. శే షార్థము॥ ౧ వహ్నిమూలయోగము ఇదిమాత్ర తేనెతోముంచి తినవలెను. ౨ ఇదికల్హారయోగము. సీ॥ కొరుకుజాడ్యమునకు కుంభినివినుపింతు కొన్నియోగంబులు కోర్కెలొదవ । రసపూర ముసు మరి రససింధురంబును చక్కలవంగాలు సమముచిత్ర । క మునాల్గు పాళ్లను క్రమముగమర్ధించి చణకమాత్ర ప్రమాణము ననుదిని। కొరుకుశగలడంగుమురి. ఇంగిలీకంబు జీడిగింజలగాల్చి శే షుకలర । పిప్పలిలవంగాలు ప్రియముతోమిరియాలు చూర్ణించి పైలింగ చూరగల్పి । జేషయెత్తుతేనెతోడను నేతితో । దినిన కొరుకు జాడ్యమణాగుతీపు । పథ్యమునచుదెల్పె పరమవేద్యగురుం డు । నన్నుబ్రోవవలయు పన్నగేంద్ర. శేషార్థము॥ ౧ చిత్రమూ లయోగము . ౨ యింగిలీకశింధూరము యేడేసిరోజులు సేవించేది సీ॥ అంటురోగంబుల కపుషధాలెఱిగింతు నిలనుశంకరుకృప గలు గునటుల । పసిమికిదెల్పెద పతిమలవంగాలు చక్కయేలకనల్ల జీల కఱ్ఱ । సమముజాపత్రియు జాజకాయలు యర్థభాగంబు చక్కెర పాళ్లురెండు । గుంటకల్గరసమంటునట్లు మధించి చిల్లగింజల లాగు శీతిపదేను । దినములుసమ పథ్యమునను దిన్నను లవంగాలు తంగేడు మిర్యాలు యేల । కులులవంగచెక్కగూర్చి నీళ్లతోనూరి చిల్లగింజలాగుజేసి జనులు । మూడుమూళ్లనాళ్లు వాడుకీ భువియు న । సుఖమొసంగవలయు సుబ్బరాయ. యిచ్ఛాపథ్యము॥సీ॥ నేల యుసిరిక తెల్లజీలకఱ్ఱ పదేనుదినములు సేవించననాగుతెల్పు । యే ఆకుల్ తోకమిర్యాలు లవంగాలు చక్కెరసమపాళ్లుచల్లతోటి

నూరిపత్రముదిన్ననురుతరేలకాయ పచ్చకర్పూరంబు పంచదార। తిప్పసత్తును ప్రేమదెచ్చి చూర్ణముజేసి ఆవువెన్ననుగల్పి నైమనుపూట। లిడిన తెల్పువ్యాధులడగు పథ్యమునను। మనివచింతురిలను మునిజనాళి। నాథవంబుబాపిననవరతంబును। సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. సీ॥ రక్తశెగలడంగ రాజిల్లనౌషధము-ుకొన్ని దెల్పుమనలలితముగ। పటికేలకులు సమపాళ్లు సురాకార ఖురియాలు జాపత్రియర్ధపాళ్లు। పతిమదాల్చినచెక్క పాతిక-భాగము గూర్చి కలబందరసమున గలియనూరి। అయునుగోజులొనగి యూవుమజ్జిగ పెసపప్పు లక్ష్మీచారు బచ్చలాకు। పథ్యమౌను సిరికపప్పతిమధురంబు ద్రాక్షఖర్జూరంబు దాల్చినయును। నాగకేసరిసోపు భాగసమాశంబు చూర్ణించిచక్కెర జూడసమము। జేర్చిసేవజేయు జమ్మియాకులముద్ద। నారుపూటలెలమి నాచరింప। నెరుపుశెగలడంగు సరియైనపథ్యమౌ। సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. లేహ్యవర్గము. సీ॥ ధరలేహ్యచూర్ణవిధానంబు నెరిగింతు గనుమంచు బల్కెనిష్కపటధనుడు। కటుఫలత్రయ లవంగపు చెక్క-తాళిశ పత్రిపరంగిజాపత్రి కోష్టు। జాజికాయలు ఖురాసానివామును రాస్న వాయులవఁగాలువామ్ముచతురు। జాతకజిలకరలసమముచూర్ణముజేసి అల్లము ఖర్జూరబిల్వపల్పు। ద్రాక్షపరంగి గంధకచిత్రకము జీడిగంజావిపిల్లి తేగలునుముస్త। లశ్వగంధియు నుకూష్మాండంబు గోమమరవ తాటిగడ్డలవివరము విను। వీటి నొక్క-కవస్తువెత్తి పదొంతులుపై చూర్ణమునగల్పి పంచదార। యట్టిచూర్ణసమాంశ మంటించి యందర్ధభాగంబు గోనెయ్యిపాక్క-తేన। గల్పివంటలేహ్య గణహౌనునేతిని। తేనెద్రోసివంట మానిరేని। చూర్ణవర్గమగుచు సొంపొప్ప ల్లును। సుఖమొసంగు

మయ్యా సుబ్బరాయ. శేషార్థము. అల్లము మొదలు ౧౫ వస్తువు లలో నేది పదిభాగములు గలియుచున్నదో దానిపేరేచూర్ణము నకుగాని, లేహ్యమునకుగాని, వచ్చుచున్నది. ఉదాహరణము. అల్లముగలసిన ఖండాద్రికమనిన్ని, జీడిగలిసిన భల్లాతకమనిన్ని గంజాయి గలిసిన, కామేస్వరమనిన్ని, పిల్లితేగలుగలిసిన శతావరియనిన్ని, తాళిశపత్రిగలిసిన తాళిక లేహచూర్ణమనిన్ని యిట్లే అన్నిటికి అన్నిపేర్లు గలిగియుండును. గుగ్గిలమహిసాక్షిగూడా నిట్లే చేర్చవచ్చును. అల్లము, ఖర్జూరము, ద్రాక్ష, తాళిశ, బిల్వాదులు ఉష్ణములను పైత్యములను శాంతిపెట్టును, పరంగి, గంధకము, చిత్రమూలము, జీడి మొదలగునవి సుఖసంబంధ జాడ్యముల నణచును. గుగ్గిల మహిసాక్షి మొదలగునవి వ్రణములను వాతములను పట్టును. గంజావి, పిల్లితెగ, పెన్నేరు, గుమ్మడికాయ, గోదమ రన, నేలతాటిగడ్డలు మొదలగునవి వీర్యవృద్ధి, శరీరపుష్టి, ధాతపుష్టి గలిగించును, చూర్ణములకు వస్తువులను వెచ్చబడవేయించి చూర్ణించేది. లేహ్యములకు వెచ్చజేయనక్కర లేదు. చూర్ణములలో చక్కెరనుగాని తాటిబెల్లమునుగలిపి చూర్ణమునుగాని లేహ్యమునుగానిరోజుకు తులంవంతు ౧ మండలంరోజులు తినేది యిచ్చాపథ్యము స్త్రీకూటముకూడదు.

పుత్రోత్పత్తి వర్ణనము.

గీ॥ సుఖదకర్మవలన జొప్పడువ్యాధుల । నిట్టుగడచిపురుషశ్రేష్ఠులెలమి । ఋతువుతరినెఱింగి రతమొనర్చుచుపుత్ర । ధనమునందవలయు ననెఫణీంద్రు॥ సీ॥ వినుముపుత్రోత్పత్తి విధమెఱింగింతు స్త్రీశోణితమతిశయంబైన స్త్రీలు। పురుషశుక్రంబతివునువైన పురుషులు గలుగుచుందురటంచు దెలియవలయు । ఋతువాది ప

దునారు రోజులవరకు గర్భమునిల్చుసతియని ప్రబలునందు । ఋ
తువైనసతినాల్గు రోజులు పదకొండు పదమూడురాత్రుల౯ వదలవ
లయు।తక్కినపదిరాత్రు లక్కజంబుగ స్త్రీల గూడిభోగంబందగూ
డునందు । యష్టమిచతురుదశమమవాస్య పూర్ణిమ । వదలవలయు
గర్భవతికినెలలు । యెనిమిదింటగూడ జనరాదనినచించె । సుఖ
మొసంగవలయు సుబ్బరాయ. సీ॥ షడతుకముల్పై పదునారురో
జులు గర్భమంకురమొందు కాలమువాసమదినంబులలోన కొమరు
లు బేసిరోజులలోన స్త్రీగల్గగలదు మరియు । గ్రహచారమనునది
గలదుధాత్రిదలంప ఖచ్చితంబుగా గానుపించు । నదియెట్టులన్న
ను హరిదశ్వుడంగారకుడు బృహస్పతిపుంసకులుదలంప । శశిభృ
గు రాహువు స్త్రీగ్రహంబులు శని బుధ కేతు లెలమి నపుంసకులగు
నిట్టిగ్రహములలర నిటువంటిపుత్రులు । పుట్టగలరటంచు బెట్టు
గాను । బల్కెగురువరుండు పదపడికడువేడ్క సుఖమొసంగుచు
య్య సుబ్బరాయ. సీ॥ మరియుశుక్రుడు దేవగురుడు బ్రాహ్మణు
లౌదు రంగారకుడు రవిరాజులగయ । కుముదబంధుబుధుండు కో
మటుల్ శనిశూద్రుడగు రాహుకేతు చండాలులగుదు। గానయే
యే గ్రహకాలంబునను శుక్రశోణితంబులుగూడి సుతులుబొడమ
నట్టివృత్తులచేత నలరారుదురుభూమి గనష్టమ్మునయు ప్రభాకర
స్వరంబు । గలియునపుడు బిందుస్థలనమైననుయొక్క । యనయ
వంబు భిన్నమగుచుశిశువు । పుట్టనగునటంచు బెట్టుగావినబల్కె ।
సుఖమొసంగిబ్రోవు సుబ్బరాయ. సీ॥ సుతుడుగల్గంగనే సతితోటి
కూటంబు చాలించినందున మేలులేదు । మతివిహీనుండౌనుగతి
కి దూరుండౌను రతికిశూరుండౌను పతితుడగును । శుద్ధయో
దుండౌను బుద్ధుగాడయౌను కైనందువలన శక్త్యానుసార ।

యుతముగాగూడుచు సుతసమూహంబును బడయంగవలయును పుడమిలోన । నెవడువ్యక్తిగల్గి యిహపరంబులయందు । నాధువృత్తివలన జలగుచున్న । సుతుని చేతరించు గతిగల్గు ననిబల్కె । సుఖముసంగవలయు సుబ్బరాయ ॥ గీ॥ ఇవ్విధంబునజరుప నయ్యిందుముఖిని । పుత్రులుద్భవమౌతరి పూర్ణశక్తి । చాతిజాతకమాడి సంస్కారములను । సల్పదగునంచుబల్కెను సర్వరాజా.

జననవిషయము.

జననప్రకరణమందు యోచించిచూడగా బహుళచతుర్దశిని ఆరుభాగములు జేసి సమభాగమునందు క్షేమమున్ను, ౨ట తండ్రికి ౩ట తల్లికి, ౪ గింట మేనమామకు, ౫ దింట భ్రాతలకు, ౬ రింట నాశిశువునకు గండములు గనిపించును. అమావాశ్య నారుభాగములు జేయగా మొదటధననష్టము, ౨ ట తల్లికి, ౩ డింట తండ్రికి, ౪ గింట మేనమామకు, ౫ దింట శిశువునకు, గండము, ౬ రింట మంచిగలిగించును. అమావాస్య శుద్ధ ౧-౫-౬-౧౦-౧౧ యీ తిధులు గండముగనుక ౩౦-౫-౧౦ యీతిథులయొక్క అంతమందు ౨ ఘడియలు ౧-౬-౧౧ యీతిధులయొక్క ఆదియందు ౨ ఘడియలు తిధిసంధులుకాబట్టి అందు జననమయ్యెనేని గండములు గలుగును. జ్యేష్ఠ నక్షత్ర ఘడియలను ౧౦ భాగములుజేసిన భాగము ౧కి ౬ ఘడియలుకాబట్టి అందు మొదటిభాగములో పుట్టినయడల తల్లితల్లికిని, ౨వ భాగమందు తల్లితండ్రికిని, ౩ డింట మేనమామకు, ౪ గింట తల్లికి, ౫ దింట శిశువునకు, ౬ రింట నావంశమునకు, ౭ డింట ఉభయవంశములకు, ౮ దింట భ్రాతలకు ౯ దింట మామకు, ౧౦ దింట అందరికిని గండముగలుగును. మూలానక్షత్రము ౧౨ భాగములుజేయగా ౧ దండ్రి, ౨ తల్లి,

౩ భార్య, ౪ ఆడతోఁబుట్టువులు, ౫ మామ, ౬ తండ్రితోఁబుట్టువు ౭ పినతల్లి, పెదతల్లి, ౮ సంపద, ౯ శిశునాశనము, ౧౦ దరిద్రము ౧౧ సంపద, ౧౨ రాజ్యమును పొందుదురనుచున్నారు. మూలా నక్షత్రము మొదటిపాదమునందు బుట్టినేని తండ్రికిని, ౨ డింట తల్లికి, ౩ డింట ధనమునకును, గండము, ౪ గింట శుభము, ఆశ్లేష మొదటిపాదమున శుభమనియు, ౨ డింట ధనమునకును, ౩ డింట తల్లికి, ౪ గింట తండ్రికి, గండము ॥ పూర్వాషాఢ మొదటిపాదమునకు తండ్రికి, ౨ డింట తల్లికి, ౩ డింట మేనమామకు ౪ గింట శిశువునకు గండము ॥ ఉత్తర ప్రథమపాదమునందు ౩ ఘడియలలోన పుట్టినయెడల ౨ మాసములకు, పుష్యమి ౨ వ పాదమందలి ౬ ఘడియలలో పుట్టినేని ౩ మాసములకు పూర్వాషాఢ మూడవపాదమందలి ౯ ఘడియలలో పుట్టినయెడల ౮ మాసములకు చిత్త, భరణి, వీటి రెండవపాదమందు ౬ ఘడియలలో పుట్టిన ౬ మాసములకును, హస్త, ౩ వ పాదమందు ౪ ఘడియలలోఁ పుట్టిన ౯ మాసములకు రేవతి, ౪ వ పాదమందు ౫ ఘడియలలోఁ పుట్టిన ౧ మాసమునకు పుత్రుడైనయెడల తండ్రికిని, ఆడ శిశువైన తల్లికిని, గండమని తెలిపెడి. కావున తగుశాంతికర్మ జరిగించినయెడల దైవవశమున గండములు తొలుగునని మరియునిట్లనియె.

ఉత్తరానక్షత్రమునకు తిలదానము, పుష్యమినక్షత్రమునకు గోదానము, పూర్వాషాఢకు సువర్ణదానము, చిత్తానక్షత్రమునకు వస్త్రదానము, భరణికి మహిషదానము, హస్త రేవతి నక్షత్రములకు సువర్ణదానము, ఆశ్లేషకు అశ్వదానము. మఖకు సువర్ణదానము, జ్యేష్ఠకు ధేనుదానము, మూలకు మహిషదానము, అశ్వనికి వస్త్ర

దానము, రేవతికి ఆజ్యదానము, యీప్రకారము దానములిచ్చిరే ని దోషపరిహారమగును. సీ॥ గ్రహదోషనెలవుల గాన్పింతు చం ద్రుండు యెనిమిదింటను కుజుండేడిటలర । సూర్యుడైదవయింట శుక్రుడారింటను గురుడు పన్నెండింట నరుణసుతుడు । నొకటింట బుధుడు మూడోయింట రాహువు తొమ్మిదింటనుయుండ దోష మబ్బు । చంద్రసూర్యులచేత జననీజనకుచేటు తక్కినవారిచే తనకు చేటు । గలుగుననుచు దెలిశి ఘనులు శాంతికిదగు । క్రియలొనర్చ వలయు ప్రియముమీర । ననుచు జెప్పభువిని జనులిదివినిమెచ్చ । సుఖమొసంగవలయు సుబ్బరాయ.

నామకరణము.

నామకరణమందు అనూ. పున, మ, ఉత్తరాత్రయము, శ. స్వా. ధ, శ్ర, రో, అశ్వ. మృ, రే, హ, పు, యీనక్షత్రములున్ను ౨-౫-౮-౧౧ యీలగ్నములున్ను, ౮ ౧౨-౬-౭-౧౭-౧౫-౩౦-౯ యీతిథులు తోియగా మిగిలిన తిథులున్ను, ౨-౭-౫-౬ యీవారములును, నామకరణమందు శుభకరము. లగ్నమునకు యెనిమిదింట శుద్ధియుండదగును.

అన్నప్రాశనము.

అన్నప్రాశనమందు పురుషులకు ౬-౮ మాసములు, ౫-౭ మాసములును, ౭-౮-౯-౧౭-౧-౬-౧౧-౧౨-౩౦ యీతిథులు గాక తక్కిన తిథులున్ను, ౭-౫-౬ యీవారములందుననున్ను, పున, పు, ధ, మృ, హ, చి, స్వా, రో, శ్ర, శ, రే, అనూ, ఉత్తరాత్ర యములందున్ను, పదియవస్థానశుద్ధిన్ని అన్నప్రాశనహితకరములు కర్ణవేధ చెవులుకుట్టుటకు ౧-౭-౮-౧౦-౧౨ మాసములు మంచివి

క్షౌరమునకు.

క్షౌరకర్తయందు హ. చి. స్వా. వి. పున. పు. శ్ర. ధ. శ. అశ్వ. మృ. యివిఉత్తమము. జ్యేష్ట. రేవతి. యివిమధ్యమములు. ౨-౪ యీవారములు మంచివి. ౧-౬-౧౧-౮-౧౫-౩౦-౪-౯-౧౪ యీ తిథులుదప్ప తక్కినతిథులు మేలు. ఆరోగ్యస్నానము మృతకర్త యాగారంభము కాశ్యాది పుణ్యక్షేత్రములు వివాహమునకు పూర్వదినము కారాగృహవిముక్తి యీసమయములందు క్షౌరని షేధ మక్కరలేదు.

విద్యాభ్యాసము.

అక్షరాభ్యాసమునకు జూడగా, అయిదవ సంవత్సరంబున, ౧-౪ ౯-౧౪-౮-౬-౩౦ యీతిథులుగాక తక్కిన తిథులున్ను, సూర్యుడు. ౧-౪-౭-౧౦ యీరాసుల నుండునపుడును, షడ్వర్గ్యములు లేక యున్నప్పుడును, అను. రే. అశ్వ. హ. చి. స్వా. పున. పు. శ్ర. యీనక్షత్రములందును అష్టమశుద్ధికలిగి యుండినను శుభకరము.

ఉపనయనము.

ఉపనయన ప్రకారమందు చైత్ర. వైశాఖ. జ్యేష్ట. మాఘ. ఫాల్గుణ. మాసములనున్ను, ౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౨ యీతిథులున్ను. హ. చి. స్వా. రే. పు. మృ. పున. ఉత్తరాత్రయము. శ్ర. ధ. శ. అశ్వ. అనూ. రో. యీనక్షత్రములున్ను. ౪-౫-౬ యీ వారము యున్ను. లగ్నమునకు ౧-౪-౫-౭-౯-౧౦ యీస్థానములను శుభ గ్రహములున్ను, ౧౧ వ స్థానములో సూర్య చంద్రులలో నొక రున్నను ౧-౨-౩-౪-౬-౭-౧౧ యీలగ్నములున్ను, అష్టమస్థాన శుద్ధిన్ని కలిగియున్న వేళల శుభప్రదము.

లగ్నకాలఘటికాప్రమాణము.

సీ॥ కరమర్థివిల్లగ్న కాలఘటికజెప్పఁదలతు శంకరు కృపకలుగ

నటుల । మేదినిలోపల మీనమేషాలకు నాల్గేసి ఘడియలనంగ బ
రగు । వృషభ కుంభములకు వితము నాల్గున్నర ఘడియ లౌనని
జెప్ప బడిరి ఘనులు । మకరంబు మిధునంబునకు తులాకన్యకు
ఘటిక లైదుంబా త్కె నడచుచుండు । కటక సింహావృశ్చికము ధ
నువుల కైదు । పైన నర్ధఘడియ బలుకబడును । గాననిట్లు లగ్న
ఘటిక లెరుగ దగు । ననుచు దెలియబలికె నాది శేష. సీ॥ రాశ్యా
ధి పతుల నేర్పడ గ్రాయుదును సింహాకటకంబులకు దివాకరహి
మాంశు । లగు మేషవృశ్చికాలకు భూమిపుత్రుండు మిధునమాం
గనలకు బుధుడటంచ్రు । మీనకార్ముకముల మెలగు దేవగురుండు
తులవృషభంబుల నలరు శుక్రు । డిలను మకరకుంభములకు సూ
ర్యాత్మజు । డధిపతులని బల్కిరార్యజనులు । వడిని లగ్నమునకు
నకటి నాలుగునేడు । పదివ యిల్లు కేంద్ర పద్ధతయ్యె । నైదు
తొమ్మిదియని యనదగు స్థలములు । కోణసంఖ్యలనియె కుండ
లేంద్ర.

ద్వాదశీస్థానఫలము—లగ్నము ఆరోగ్యభావము ౨ వ స్థాన
ము ధనభావము ౩ సోదరభావము ౪ సుఖభావము ౫ పుత్రభావ
ము ౬ శత్రుభావము ౭ భోగము ౮ అరిష్టము ౯ సౌభాగ్యము
౧౦ పుణ్యభావము ౧౧ లాభస్థానము ౧౨ వ్యయస్థానము. గీ॥
సాధుమతులుయిట్లు సత్కర్మలనునల్పి । దైవవశమువలన దగెదు
వ్యాధు । లకును పరిహారోక్తి ప్రకటితంబుగగాంచ । మేలటను
చు బలికె మిహిరతేజ.

లక్షణచికిత్సాక్రమము.

సీ॥ అంగుష్ట మూలమందువాని మణాడెల్లిదయవ మాత్రమున

నాడియతిశయిల్లు । తర్జనిక్రింద వాతము మధ్య పైత్యము శ్లేష్మ మనామికై జలగుచుండు । వాతనాడియు కప్పవలె పామువలె లావుకమువలె వక్రంబుగాను నడచు । నెమలి హంసయు గువ్వగ మనపోలిక పైత్యనాడి చాపల్యమై నడచుచుండు పావురము లకు ముకి పరగపిచ్చుకభాతిగ మనమెచ్చి స్థిరముగాను బ్రబలు । నది యు భువిని శ్లేష్మనాడి యానవిబల్కె । సుఖమొసంగుమయ్యా సుబ్బరాయ. సీ॥ వాతరోగంబును వర్ణింతుకన్నులు నల్లనైస్వర ము హీనముగనుండు । మూత్రంబు తెల్లన మలబద్ధకము వళ్లు నల్పునాలుక పగుళ్లరచుచుండు । పైత్యరోగికిమాట బహుభీకర ము కన్ను వెరుపు పచ్చనమూత్ర మరయనెరుపు । మలము పచ్చ న నెర్పు దెలియజేయును జింహ్వ ఎరుపుగా నలుపుగా నెన్ననగు ను । శ్లేష్మ రోగిజూడ చతురపుమాట్లలు । కనులు తెలుపు పుశి యు గట్టుమూత్ర । మలములనయగాను తెల్పు వర్ణంబగు । సుఖమొసంగుమయ్యా సుబ్బరాయ. సీ॥ ద్వందరోగినిజూడ తగు చైనమాటలు యెరుపు పశిమికన్ను వెన్నబడును । భువిమి శ్రేవ ర్ణమా మూత్రమలంబులు జింహ్వ యావిధమెలతీంచి జూడ । నష్టజ్వరంబులు సవ్వడెరింగింతు వాతజ్వరము నందువడలు నొప్పి । వదనంబునల్పుయా పెదవులు ఫండుతిమ్మిరిగల్గు వడలుగగ్గంపా డుచుట । మలము బద్ధకంబుమరియు విదాహంబు । కోరికలు ఘ నంబు కొమరుమిగుల । నిట్లుబుధులు బల్కిరిలనంచు వినుపించె । సుఖమొసంగవలయు సుబ్బరాయ. సీ॥ పైత్యజ్వరంబును బరువడి వర్ణింతు పలుమాటలాడుట బారుటయును । దాహంబు వాంతి సంతాపంబు చమటయు నోరు చేదైయెండు బారుటయును । మూర్ఛగల్గుటయును మూత్రపురీషాలు యెరుపతి నిద్రయా

నొసన నొసవ । శ్లేష్మ జ్వరంబును జెప్పెదు. దగ్గుత్రికయు నూ
ర్ధ్వ శ్వాసలు గల్గుటయును । రొమ్ముకుతుక నొచ్చు రుచిశూన్యము
ముఖంబు । తెల్లబ్బారియుండు తీటదగ్గు । గలిగియుండునంచు ఘ
నులుబల్కు-మరిఖ । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. సీ॥ భూ
తజ్వరంపు భాటపృథివిలోనెట్లన్న శీతశరీరంబు శిరముసూతు । కల్ల
మాటలు వల్లిగగ్గర పొడుచుట ఆయాసమాశ్యంబు అధికమైన ।
అన్నంబుదినుట నృత్యముజేయుటలు తంద్రగలుగుట కోర్కె-యుగ్ర
మగు జ్వరము । వచ్చుట విదిభూతజ్వరమగు సన్నిపాతజ్వరం బె
ట్లన్న దాహమౌట । కంఠలలాట వక్షములందు చమటయు తం
ద్రమతిభ్రమ తాకుటయును । వడలునొచ్చుటయు సర్వాంగాలు
సూకౌట శిరమునొచ్చుట కన్నులరుణమౌట । గాకున్న పసపుగా
గాన్పించుటయు రొమ్ము శూలమూర్ఛయు గల్గుటయును । కల్ల
మాటలు వల్లి గగ్గరపొడుచుట ఘనదగ్గు ఎక్కిళ్లు గల్గుటయును ।
సన్నిపాతమునకు చర్యలీగతియని । బలికి సంగ్రహముగ పరమహా
ంప । మునచికిత్స వర్గగనుమంచు నిటుదెల్పె । సుఖమొసంగుమ
య్య సుబ్బరాయ. సీ॥ బరువడి వినుపింతు భైరవిసంజీవి మాత్ర
ల వివరంబు ధాత్రిలోన । పాదాష్టకంబునే పాళముల్ రసగంధ
కమునాభి త్రికటుకములుటంక । ణము సమభాగముల్ సమకూ
ర్చుచును గుంటకలగరసమున గలియనూరి । గురిగింజలంత్ తేసి
యురువుమాత్రలుగట్టి తేనె చన్నాలతో దినినవాత । జ్వరమడంచు
భేదిజానునసౌఖ్యంబు । మరిజనించుపథ్యమునంను సౌమ్య । మనిషి
బుధజనాళి ప్రణుతించునటులను । సుఖమొసంగిబ్రోవు సుబ్బరా
య ॥ సీ॥ స్వచ్ఛందరసమిందు జప్పెదునేపాళ రసగంధనాభి చి
త్రకమతివస । సమముజిల్లేడు కషము చేత మర్దించి యందులో నే

డోలయంత్రమందు । వండిగుంజంతగా వటుకంబులిచ్చిన వాయు
వులనుదృంచు పాదరసము । ముష్టిత్తుగంధకంబులు గజగజసంఖ్య
త్రైకటుత్రిఫలాలు యేకసంఖ్య । నిమ్మరసమునందు నెమ్మదిమర్దిం
చి గుంజకీతి మిరపగింజచూర్ణ । మునుమదినిన వాతములనన్నిటి న
డంచు । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ ॥ సీ॥ పైత్యాదుల
కు ధాత్రిపైత్యాంతకము వినుమల్ల మహ్లకజీరమందుమీద । ధర
లవంగంబులుతాళీశ లవణముల్ సింధూరమునమంబు సెనగపులు
సు । నిమ్మఫలరసంబు నిమిడించి మర్దించి సేవింపపిత్తముల్ చెం
డు నిజము । భువిరసానందంబు బోధించెదను నాభిహారలింగంబు
సింధూరత్రికటు । కములు టంకణ లవంగములు సమంబులు జం
బీరరసమున జాములుపది । మర్దించి గుంజంత మాత్రలొసంగ
పైత్యములు వాతముల జీర్ణములడంగు । త్రిఫలటంకణ తాళీశ
త్రికటుకములు । స్థిరలవంగాలు దాల్చినచెక్క సమము । అల్ల
పు రసానసూర పైత్యములడంచు । చుండుననిబల్కె కృపతోడ
కుంకలేంద్ర. సీ॥ ధరజ్వరాదులకును దలప కటుత్రయమును యు
గయుగసంఖ్య కనకబీజ । ములు వహ్నిసంఖ్యయా నిలకడరసగం
ధ నాథేకసంఖ్యగా నమరగూర్చి । జంబీర మల్లరసాలను మర్దించి
సెనగగింజ ప్రమాణముననుదినిన । జ్వరములడంగు దోషగుణం
బున వాముపుట్టు తమలపాకులక । మొగ్గలు కుంకుమపోకలు
వెల్లుల్లి యింగువవెలిగార మివిసమంబు । జిల్లేడేల్ల రసమువల్ల
నూరియుమాత్ర । సెనగగింజయురువుగను భుజింప । స్త్రీసమం
ధమయిన దోసంబులడగును । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

సీ॥ సన్నిపాతములందు జనసంఘమొనరించు యౌషధక్రియ జె
ప్పెద వనియుంపు । విషముసూచిక రసవిధమొసంగించెద గరళంబు

నాభిభాగములుసమము । ఉష్ణత్రయాకు రసమ్మునమర్దించి సర్షప
గతి దిన్నసన్నులడగు । మరితాళకరసంబు మణిశిల వెలెగార గంధ
క సమము లింగంబునాభి । గజవహ్నిసంఖ్యలుగాగూర్చి చిత్రక
జంబీరమల్ల రసములనూరి । మాషమాత్రమొసగ మహీసన్నిపా
తముల్ । కాసపాండుశూల దోసధరు । వాతహారము పులుసు
వర్జనీయంబని । బలికెగురువరుండు పవనభక్షు. గీ॥ కఫరిమణిశిల
యింగిలీకములు సమము। కాకురాకురసమున గలియనూరి । గుం
జనతు అల్లపురసానగూర్చియొసగి । జూడసన్నుల బరిమార్చు సు
జ్వరాయ. గీ॥ కటుఫలత్రయంబు ఘనలవంగంబులు । పత్రిసు
దాల్చినాకు పత్రికయును । శాళిశాకుపాకిలో తాటిబెల్లముగల్పి
తినగ వ్యాధిహారము ఫణికులేంద్ర.

శేషార్థము.—సన్నిపాతములకు అల్లపురసావు పాకమున యి
చ్చేది, త్రికటుకమన శొంఠి పిప్పలి మిరియాలు, త్రిఫలమనగా
కరకతాడియుశిరికలు, చాతుర్జాతకమనగా లవంగాలు, యేలకు
లు, ఆకుపత్రి నాగకేసరాలు, లింగమనగా యింగిలీకము, యిది
నిమ్మపండ్ల రసమున నూరను శుద్ధియగును, రసకర్పూరము ౧౦౦
వంకాయలలో పెట్టి పుటకించిన శుద్ధియగును, పాదరసము పసపు
యిటికపొడి కరుధూపము బెల్లము అభ్రకాములు వీటితో మర్దిం
చిన శుద్ధియగును, సవ్వీరము ఒంకాయపాలలో ఒకదినమువుండిన
శుద్ధియగును, నాభి గోమూత్రములో 3 దినములు నానవేసిన
శుద్ధియగును, నేపాళము గర్భములుతీసి బట్టపేడలో రెంటుజా
ములు పుటకించిన శుద్ధియగును. కం॥ ఈగతి [illegible]
చు । నాగరికతబెనుచుమంచ నంమనపుత్రుల । మోక్షలనిపిం
చవగినను । భాగ్యముగా చేరి [illegible]. సీ॥ గానునంత

నులుర్విఘనమానసములతో సద్ధర్మసత్క్రియ సాధుఫణితి । సత్య
సదాచారసంపన్నులై దైవ గురుపితృఋణముల కొఱతదీర్చ। పుణ్య
మబ్బునటంచు భూరియిచ్ఛజనించ భగవదాజ్ఞగలుంగ బడనిమొద
ల । సంతానమే లేక చరియించుచున్నను సంతుండెపోనుతుల్ సత్వ
ముతులు । గానిమొదలనేమి గావలెసత్పుణ్య । పదము నెట్లుగాంచబ
డును గాంచ । బడుదురేపుణ్య ఫలరహితంబున । మోసమనుచు
బలికె వానుకేంద్ర. గీ॥ పూర్వమేర్పాటునకుయొగ్గి పురుషులంత।
స్త్రీలవలలోన జిక్కుచు శిగ్గులేక । జననమరణాదులనుదోఁయ
సాధ్యపడక । మునుగుచున్నారు గనుమనెభోగిచంద్ర. సీ॥ చె
లులకువసులౌటచే జరామరణము లేదలేనిదుఃఖము బడయగలి
గె । చెలులకువశులౌటచే గర్భనరకము నెడలేనియిడుములు బడ
యగలిగె । చెలులకువశులౌటచే దుర్వివేకము నెడలేని కలుషము
వడయగలిగె । చెలులకువశులౌటచే సర్వబంధక మెడలేని కామం
బువడయగలిగె । కామమనెడుమాయ కడతేరనివ్వగు । గానదా
నియునికి గాముగీము । దానిబట్టిజూడ లేనిపోనిభ్రమ । గనుమ
టంచుబలికె ఫణివరేణ్య. సీ॥ అందునజూడగ నదివట్టిబూటక
మయిన సంగతమనిమదిదలంచు । దుఃఖములకు మేటి తుచ్ఛసుక
స్థాన మతియసహ్యావు కొంపమచ్చుమందు । కలిమియాలదేవత జల
దారిదుర్గంధములదొంతి కదురొచ్చుగలుగుకోన । మురికివారధి
రోగములపుట్ట చింతలతోఁట దొమ్మరిడోలుతోలుతిత్తి । ము
ట్టుపెంకొనుదానికి మురియుచుండి । జ్ఞానపదమైన బ్రహ్మామృ
గానలేక । భూరినరకాబ్ధిలోబడి బొరలువారి । నడవడేమందునని
బల్కె నాదిశేష. సీ॥ వినుమిట్టిధర్మముల్ గనినసేకముకామ్య
పురుషార్థమందున బరగుచుండ । నవియెల్ల స్వర్గలోకాదులగలిగించు

సంపుమీాదట దించు[క్రిందికవియు । నిట్లుబొందుచు జీవులెడలేని పరిపాట్లు బడుచునుండురటంచు బలికిమరియు । చావుపుట్టుక లేని సంతత సౌఖ్యంబు నొందుమార్గముగాంచ రింపువలన । నట్టిపద మునందు టరుదుజనంబులు । జన్మమంచి దైన సత్వమతిని । పొం దనగును పరమపురుషార్థమనిబల్కె । సుఖముసంగుమయ్య సుబ్బ రాయ.

మోక్షమార్గవర్ణనము.

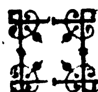
సీ॥ పరమపదం బైన బ్రహ్మస్వరూపంబు గురుడుబోధింపక గు రుతువడునె । మతభేదములు లేని మహనీయరూపంబు గురుడుబో ధింపక గురుతువడునె । సాధువాసం బైన శాశ్వతానందంబు గురు డుబోధింపక గురుతువడునె । నారాయణాది సత్పారాయణాఖ్యాని గురుడుబోధింపక గురుతువడునె । తత్వములకెల్ల పైనున్న తత్వమ హిమ । గురుడుబోధించకనుమెట్లు గురుతువడును । యట్టిమహ దాంశమును పొందనట్టినరుల । జననమరణంబు లెడతెగవనె ఫ ణీంద్ర. సీ॥ ఊర్ధ్వయోనిరమించు యోగ్యదేహువిలోన కర్మసాగ రమును గడచువాడు । యూర్ధ్వయోనిరమించు యోగ్యదేహువి లోన పరమార్థమునుపొంద బడెదువాడు । యూర్ధ్వయోనిరమిం చు యోగ్యదేహువిలోన జ్ఞానమజ్ఞానముల్ మానువాడు । యూ ర్ధ్వయోనిరమించు యోగ్యదేహువిలోన కడతేరుమార్గంబు గనెడు వాడు । గానదానిగాంచు ఘనుడెన్నటికి నైన । తిరిగిపుట్టబోడు దేవసముడు । ఇచ్ఛగలుగునెడల నీక్షింపుమనిబల్కె సుఖమొసం గుమయ్య సుబ్బరాయ. కం॥ ఇవ్విధమున బలుకగనే । నెవ్వడి ని నుతింపుచును మునీంద్రునితో నా । సవ్వడెరిగింపుమనుటకు । వవ్విభుడిటుదెల్ప బూనెనవనీస్థలిలోన్.

ఆశ్వాసాంతము.

ఉత్సాహవృత్తము-శ్రీయుమామహేశ్వరాజ్ఞ చేతగ్రత్నసిద్ధిగా ।
వ్రాయబూనుకున్న సుబ్బరాయపద్యవైకరీ ।
శ్రేయుడైన భూమినాది శేషుకర్పణంబుగా ।
శేయవ్రాసినాడ హెచ్చుశ్రీలొసంగి బ్రోవగా.

గద్య.

ఇది శ్రీయుమామహేశ్వరానుగ్రహంబున శ్రీమదఖండసచ్చిదానంద
స్వానుభవాతీతుండగు హనుమునిగిరి శివరామబ్రహ్మేంద్రస్వా
ములవారుపదేశించిన సర్వంబును విశ్వబ్రహ్మ వంశపయః
పారావారరాకాసుధాకరుండగు పోకూరుసుబ్బరాయా
చార్యతనూభవ సుబ్బరాయాహ్వయుండాది శేషా
ర్పణంబుగా వ్రాయంబడిన సుబ్బరాయ పద్య
ములను మానవధర్మ ప్రదీపికయందు జ్యో
తిష సాముద్రిక భేషజాది చిహ్నంబు
లుంగల కామ్య పురుషార్థ సంగ్ర
హంబను ప్రథమాశ్వాసము
సమాప్తము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీ సుబ్బరాయపద్యములను

మానవధర్మప్రదీపిక.

రెండవభాగము.

క॥ శ్రీరాజరాజనాథా । ఇలలో భూపతిగ్రామము తప్పక నిను భజగా
నాపలేక । భావించు నిత్యపరిసరము । భాగ్యముతో సద్బుద్ధి మదిప్పొనము
నొందేక ॥ సీ॥ అనఘకింపుము గురుపాదపద్మములమతిని ।
ఘనముపుణ్యసాధకకర్మముల్ బలుకరించు । సాధించి సకలదేవ
ధ్యానయుంపు । నన్ను నేలంగవలయును సద్గురుండ. సీ॥ శ్రీ
గురు భగవత్ శివరామయోగీంద్ర పాదములకిరిటియైనపవిత్ర
భక్త బాంధవకామ్య పద్ధతులనువించు పరమార్థ ధర్మముల్
పట్టువడగ । వినబల్కినన్నేలు మనకుగ్రంథాతను శివుడు దెల్పిన నీతి
సేయునటాని । వినుపించెతద్వ్యథం బెవ్వరుగోరును ఉత్సవంపు సాక్షకంబు
సాతనీవు । నేఱుగవలచియుంమ పరధర్మములుపొందు కుందునేని
లోకమందుజనులు । నీకుసాటిగాను నిశ్చయంబవివత్యన్న సుఖము
నందుమయ్య సుబ్బరాయ.

గురుపూజా ఫలము.

కం॥ గురుపూజనొనర్చెడివా । రిరికాలునబ్రాయుబ్రాత నర
యుగ భువిలో । నొరులముఖానళినైనను । సురజ్యేష్ఠుడు బ్రాయ
డనియొ సుబ్రహ్మణ్యా, కం॥ గురుశిష్యావిపలుజేసెడి । నరులకు

నాత్మానుభవమనా త్తదెరంగుల్ । ధరణిగరతలామలకము । గుగు
తగునని బలికెగడిమి కుండలినాధా. కం॥ గురువరగురుశిష్యా
వల । తెరగునుయాత్మానుభవము తెల్లంబుగనా । కరలేక దెలు
పుమనగా కరుణాకరుడిటులబలికె గద్యవపుత్రా.

చతుర్విధశిష్యవల విషయము.

సీ॥ వినుభక్తశేఖరం వివరింతుశిష్యవ లనగస్థానాంగ భావా
త్తలందు । గురునిగృహారామ గోగణధనధాన్య వర్ధరక్షణస్థాన వ
స్థతియున । పరమదేశికున కభ్యంగనస్థాన పాదార్చనల్ యంగ
నాధనమునందు । ధనగురుడే తల్లిదండ్రి బంధువుదాత దైవంబట
నిగోల్వ భావమగును । గురునకోరబడిన వరపదార్థములను । బ
లుకరించులోన దెలిసియొసగి । సదమల మతినున్నదెయాత్మ శి
ష్యా । గనుమటంచుబలికె ఫణివరేణ్య.

కల్లగురు శిష్య నడవడి.

గీ॥ ఎట్టియుల్లిగడ్డ నెన్నంగగురుడాయె । స్థిరను తెల్లగడ్డ శి
ష్యుడాయె । కూటికొరకునెగడు గురుశిష్యులేగాని । సుఖముగాం
చుటరుగ సుబ్బరాయ. గీ॥ అప్పగొనియైన దొంగిలియైన లె
న్స । జిహ్వకింపైన దానిభుజింపవలయు । కంటికింపైన కాంతల
గలియవలయు । ననుచు నుపదేశమొసగెద రనగవింటి. కం॥ ఇ
టువంటి కూహాకంబగు । నటనలుగఅపుచును పోషణార్థముకొర
కై । కుటిలులు నమ్మించెదరని । భటువుగనను సుబ్బరాయ పర
మప్రీతిన్. కం॥ దెలిసితిమి సర్వమనిశి । ష్యులు మరికొందరిని
గూర్చుచును తదొబ్బధల్ । దెలుపుచు ధనమార్జించెద । రిలలోన
నె సుబ్బరాయ యినసమతేజా.

నిజగురులక్షణము.

చ॥ నిజగురుడెట్టివాడనగ నిర్మలమానస యుక్తుడౌచుస । ద్ద్విజనయోనర్చినన్పురుష వాక్యములాడిన నూర్చిధారుణీ । విజనస్థలంబునైన కడువేడుకలూరెడు పట్లమైనతా । నిజమగువెల్గునెందుననె నిశ్చయుడౌ భుజగేంద్ర చంద్రమా. గీ॥ ఎండమావులకై వడి నీప్రపంచ । మరసివిడనాడి సర్వదాపగముగోష్ఠి । చేసనుప్పుచు బహువిధహా జననమరణ । సూచననెరుంగడనిబల్కె సుబ్బరాయ.

దేహిదేహవర్ణనము.

సీ॥ ఘటము దేహసంజ్ఞ ఘటమందున్నాలిత్య । జలమువతుయ నిద్య తెలియబడును । జీవిజలమునందు చిక్కుబింబముమాడ్కి । సుఖమెరుంగడెను సుబ్బరాయ. కం॥ ఒకలెన్న చీము నెత్తుక । కకుమాంస స్ఫురితమైన కండలుగలదై । చెకుగుమల మూత్రతో తల । బకుడై వెయొప్పునని బల్కె బడెను ఘణీంద్రా. గీ॥ జలజపత్రమందు సలిలముండినభాతి । మృత్తునందుపురుగు మెలగినట్లు । దేహజాలమునకు దేహియట్లనె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. సీ॥ తనువుకే సెటిపనుల్ తత్వంబునకునంట నేరవదేహుల న్న కూరిమిదిను । జ్వలను ప్రతిక్షంబెల్ల జగతికే తెలియును జ్వలను డాప్రతిక్షంబు దెలియగలడె । మణిరాజమును దెచ్చి మలినవస్త్రమునందు గట్టినన్ తద్గుణగణము జెడునె । దినమణిద్యుతి సర్వజన రంజకంబయ్యె నతను యెరుంగునే యవనిలోన । నిటులతనుగుణవర్తనలించ్చుకెన । చేరలేనిది యాత్మకు జేరెననుచు । భ్రాంతినెందుదు జడఖర్త ప్రాకృతుండు । గనుమటంచును వచియించె ఫణీ

వరేణ్య. గీ॥ తనువు నాకు లేదు తలపులు నాకు లే । విం[ద్రి]యంబు లుండు టెట్టిమాట । యేమి నాకు లేవు యిన్నిటికి విసాక్షి । నని చు దెలియుమనెను ఫణివరేణ్య. కం॥ నమ్మినవారికి మెరకే । నమ్మకయిది దెగడుచున్న నయనగతంకే । నమ్మహిమన్ను విమలమని । నమ్మదిని గలచుమనెను సామాస్థ్రిఫణా.

ఆత్మానాత్మవిచారము.

సీ॥ ఆత్మవిచారంబు అమృతానందంబు దెలియంగ నెవ్వరికల విగాదు । నిర్వచనీయమై నిష్ప్రపంచమ్మై నిర్వికారత్వమై నిరు పమగుచు । నిర్మలబ్రహ్మాత్రమై నిష్కళంకత్వమై నిశ్చలత్వమ్మై ని త్యమగుచు । నామరూప క్రియాజాలములనంటక దేహేంద్రియాదుల దెలియవశక । అంశభవనాత్ప్రాతమునందంగనకక । జ్ఞానని ర్మలమూర్తి సంజ్ఞను వెలుంగు । కేవలాద్వైత బ్రహ్మానందకేతమైన । శుద్ధతత్వంబు గనుమని సుబ్బరాయ. పంచపాదిగీతము. అట్టి తత్వంబుగానిద నాత్ముడయు । సర్వలోకంబులను జెసెసర్వదేహ । ములను గల్పించి సర్వకర్తలను బెంచి । జననమరణాద్యవస్థల నను భవించు । మంచునని దెల్పె భువియందు సుబ్బరాయ. ఉ॥ గావున నిట్టిదని గాంచుచుసింపు తరంగవైఖరి । యీవిమలత్వమం బు నవవ్యతలోకము లుద్భవించియుం । దేవిలయించి పూర్వవిజ తేజమునందు నటించు మనీమను । ధ్యానమునందించింప మనెధర్మజ గాంధవుడార్య వందితా. గీ॥ గానుపించెటి సర్వంబుగాంచువా డ । నైననేనును బ్రంహ్మంబెగాని యితర మేమియెచ్చోట లేదని మెఱుగుచున్న । నదియె ముక్తికి సామీప్యమని ఫణీంద్ర.

భూతసృష్టిప్రచారము.

గీ॥ సద్గురోత్తమ లోకముల్ జననమందు । టెట్లొగల్పించు

ఘనముఖుం డెవఁడొ నింత । జీవసముదాయ మెటువలె జేసె నిట్టి । చోద్యమని వేఁడ నిటుబల్కె సుబ్బరాయ. కం॥ వినుమీ జగముల సృష్టికి । వెనుకటి కాలంబునందు విశ్వాధ్యక్షుల్ । జనితంబు గాని వేళల । ఘనవిశ్వబ్రహ్మ గలిగె కరుణాసాంద్రా. కం॥ ఆవిశ్వ బ్రహ్మము గన । లో వెలినంతటను నిండి లోకములందున్ । ఠీవి వహించె పరాపర । మావిభుఁడనె సుబ్బరాయ మహితగుణాఢ్యా. మ॥ సుఖదుఃఖంబులు బంధమోక్షములు నా సుజ్ఞాన మజ్ఞానముల్ । ప్రకటంబై త్రిదివంబు నారకతతుల్ బల్ పుణ్యపాపంబులన్ । యకలంకస్థితి విశ్వకర్త భువిలో నాధారకుండౌచు దా । సకలంబున్ సృజియించి మించె నిసియున్ సాధించె భోగీశ్వరా. కం॥ తాయిని విశ్వబ్రహ్మము । శ్రీయుతలోకముల సృష్టి జేయుట కాదిన్ । మాయను బన్నియు గూడఁడ । మాయగదా సుబ్బరాయ మహితగుణాఢ్యా.

గీ॥ మాయయన వేరుగాదది మనసు మనసు । వలననీ పదునాల్గు భువనములయ్యె । నదిమహాశక్తి ప్రకృతియు యదె యనాది । మాయకల్పితమనె సుబ్బరాయఘనత. సీ॥ అరయ విశ్వబ్రహ్మమాదిలో మాయను గల్పించె నందున గలిగె నభము । నభమందు తాత్మునయముగా నుదయించె వాయువు వలనను వహ్ని బొడమె । వహ్నియందుదకంబు వరుసను జనియించె నుదకమందున పృథ్వి మొదమువీ రె । పృథివియందోషధుల్ పెంపెక్కె నా యోషధుల చేత నన్నము గలుగబడియె । నన్నమందున మదం బావిర్భవించెను మదము చేతను కామ మతిశయించె । కామముదయమైన కాలాన బొడసూపె । నరులు మొదలెను బదినాల్గులక్ష । జీవిరాసియను చు జెప్పెను కడు ప్రేమ । సుఖము సంగుమయ్య సుబ్బరాయ. గీ॥ మాయలేనివాడు మాయకూడిక చేత । మాయలోన జిక్కె తాయి

లేక । పరితపించుచుండు బహుబ్రామికములతో । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. గీ॥ ఘటములుద్భవించు కాలమందున జీవి । వడినిగర్భమందు బడెడుపాట్లు । జెప్పనలవిగాదు జగదిలో ననిబల్కె సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

పిండోత్పత్తి వివరము.

కం॥ దేవాపిండంబుప్పుట్టన । మేవిధమున నయ్యెనందు కేదాధారం । బావిధమును వినవలెనన । కోవిదుడిటుబలికెనయ్య కుండలినాధా. కం॥ మాయనుజేరక బ్రహ్మము । మాయనుజేరిననుకర్త మాయనుజగతిన్ । శ్రేయుడు విశ్వబ్రహ్మము । మాయవలన విశ్వకర్తమాయఫణీంద్రా. గీ॥ క్షితినికర్త మనగజేయుట కర్తంబు । అట్టికర్తవలన బుట్టెజన్త । జన్తకర్తలందు జనియించె లోకముల్ । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. కం॥ ఇలయందు క్షుత్తునొకటిని । గలిగించెనువిశ్వకర్త కర్తనుబెంచన్ । దలపగ నందునజన్తం । బలరాలెరు సుబ్బరాయ యన్నుతమరయన్.

కం॥ పనులను వ్యాపారములను । గనన్యవహారములచేత గణుతింపంగా । గుణావృత్తివలన కర్మము । జనియించునటంచు బలికె సజ్జనచరితా. గీ॥ కర్తఘూపుపాల్లు గాబడియప్పుడు । కొంతయనుభవించు కొంతజన్త । హేతువయ్యె కొంతవెనుకద్రొక్కుచు పూర్వ । సుకృతమనగ నెగడు సుబ్బరాయ. గీ॥ మునుపుజేసిన తలిదండ్రి మోహకర్త । తనుమొనర్చిన గతకర్త మనుసరించి । శుక్లశోణితసన్నిశ్రశుద్ధివలన । పిండమంకురమగునని కుండలేంద్ర.

సీ॥ ఘనతరరేతస్సు గర్భగతంబైన పైత్యంబుప్రబలుచు శైత్యమడచి । వాతాత్మకము పిండవాటమొనర్చుచు తనువుకారంభమై

ధరనుశీర్ష । మర్ధమాసంబునం దవతరించును మాయమాసమం దే
ర్పడు భాసురముగ । యిరుమాసములలోన నురముద్భవంబౌను
మూఁడింట సర్వాంగములుజనించు । నాల్గింట వాయువునయమొ
ప్ప ప్రబలును నైదింట రోమంబులలరుచుండు । నారవనెలలోన
నరయసందులుగల్గు । సప్తమమునప్రాణ సముదయంబు । గలుగు
నెనిమిదింట జ్ఞానమొందనియెను । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బ
రాయ. సీ॥ గణుతింపగామాతృ గర్భసింధువునందు । శిశుసంఘ
మెల్లను జిక్కువడుచు । విలపింతురెట్లన్న వినుమీశ్వరామెంత
పాపంబొనర్చితో బహుళమైన । నరకవారధియందు నన్ముంచన్యా
యమా యీమాంసమీచీము యీయపంహ్య । మీరక్తమీమ
ల మీమూత్ర మీపాప మీకూపమందున మెలగనైతి । యేమి
నాప్రాప్తమీగలాయె నెవరుదిక్కు । దరినెఱుంగకనుంటినో దై
వరాయ । నన్నుకడతేర్చుమాయని కన్నవస్థ । లెన్నొబడుచుండు
ననిబల్కె పన్నగేంద్ర. గీ॥ అనుచువిలపింప నవమాసమైనపిదప ।
యోనియను ద్వారమందున యుద్భవించు । యోనిదవిలినమా
త్రాన జ్ఞానముచెడి । మూఢదశనొందుననిపల్కె భోగివర్యా. గీ॥
పుట్టినేలబడిన భూరిమాయయుగప్పి । మతివిహీనుడగుచు మంచ
మందు । బడితపించుచుండు బహుళవేధలచేత । సుఖముగాంచడ
నెనుసుబ్బరాయ. గీ॥ తల్లి పెనుచుచుండ ధరనునానాటికి । ప
ట్టుబడు ప్రపంచబాటలెల్ల । నట్టివిషయములతో నానందమందు
చు । మొదలెఱుంగడనేను భుజగరాజా. సీ॥ భువివాసనాత్ర
యంబులచేత పొరలాడు యీషణాములబడి యీదుచుండు । న
ష్టమదంబులం దలరారుచుండును త్రిగుణవృత్తులచేత తేజరిల్లు ।
తాపత్రయములలో దగిలివర్తింపుచు గనషడూర్ములలోన గట్టువ

దును । యిట్లు ప్రారబ్ధవశమునందిహలోన । దిక్కు తెలియక రస పిచ్చి యెక్కువగుచు । మాయసంసార సాగరమందుదగిలి । ము నిగితేలుచురనిబల్కె ఫణివరేణ్య. కం॥ వాసనయీషణములన । న్దేశికవర మదములనగ త్రిగుణాదులన । స్వాసిగ నెరిగింపుముప్రి య । దాసునకనిట్టులనియె ధరను ఫణీంద్రా.

వాసనత్రయవివరము.

సీ॥ వినులోకవాసన యనిశాస్త్రివాసన యనిదేహవాసన య నిజలంగు । లోకవాసనయన లోకంబనుసరించు కాకితెములకు వి వేకుడగును । శాస్త్రివాసనంగ జపతపహోమాదితర్పణ వ్రతక్రతు వుల దనరుచుండు । దేహవాసననంగ తీర్థయాత్రాదుల దేహము శుష్కించ దిరుగుచుండు । యిట్టివాసనలందున కట్టుబడుదు । ఫ లమునందంగ వలెనను భ్రాంతివలన । కష్టదశనొందుచుండును క ష్టజీవి । సుఖముగమనించడనిబల్కె సుబ్బరాయ.

యీషణలవివరము.

సీ॥ ఒకటిదారేషణం బొకటిపుత్రేషణం బొకటిధనేషణంబున నెసంగు । దారేషణమనంగ కోరికల్దీర్చను భార్యగావలెనను భ్రాంతినొందు । పుత్రేషణంబన పుత్రులు లేకున్న గతులుగల్గవ టంచు కాంచబోడము । ధరధనేషణమన దానధర్మమువల్ల తరియిం తు ననుకోర్కె తలచుగల్గు । గానయీలాటివృత్తులలోనజేరి । దిక్కు దెలియక సజ్ఞానదీపమందు । భూరిమరుజన్మ కాధారభూత మైన । పనులు జరిగించుననిబల్కె పన్నగేంద్ర.

అష్టమదముల వివరము.

కం॥ కులశీలధనమురూపం । బిలయువ్వన విద్యరాజ్య మెన్నగ

నుతమం। బులు నెనిమిది దలపగమద। ములుగావర్ణింతుర నెను భుజగశ్రేష్ఠా. సీ॥ కులమదంబనగొప్ప కులమునబుట్టితి తక్కిన వారెల్ల తగ్గటనచు। శీలమదంబన శిష్టనిష్టాచారుడనునాకు సము డేడి జనుడట్టంచు। ధనమదంబనియన ద్రవ్యముగలవాడ పృధివిలో నాకేమి కొదవటంచు। రూపమదంబన రూఢిగాసౌందర్యవంతుడననుచు గర్వంబుబెంచు। యవ్వనమద మేదియన దండిబలుడను కొండలైనను జేతు పిండియనుచు। విద్యామదంబన వివిధశాస్త్రంబులు చదివితి నెవడు నాసముడటంచు। రాజ్యమదంబన రక్తిపిదేశాధిపత్యంబుసగియుండు వాడననుచు। తమమదంబన్నను తగస్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానములను సంతుష్టుననుచు। నుబ్బితబ్బిబ్బులాడుచు నుండిజనులు। పట్టపసలేనియానంద వార్ధిదేలి। యంతకునిపాశ బంధకమందుజిక్కి। సుఖముగానంగలేరనె సుబ్బరాయ.

త్రిగుణవర్ణనము.

సీ॥ సాత్వికుండనభూమి జపతపహోమాది సత్కర్మ సత్క్రియల్ సలుపుచుండు - గనరజోగుణుడన కామాద్యదివృత్తులు పరరాష్ట్ర పరధన భ్రామికుండు - అరయతమోగుణుండగ్ని హోత్రసమానుడతియుగ్రమూర్తియై యలరుచుండు - సాత్వికునకు రాజసము సగంబుండు రాజసములో సగము తామసముగలదు - రాజసగుణునకు రంజిల్లుసత్వము సగమౌచునందున సగముతమము తామసాత్మునరయ తగరాజసముసగం - బగును రాజసమున సగము సత్వ - మమరియుండుననుచు మహిజనుల్విన బల్కె - సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

తాపత్రయలక్షణము.

సీ॥ తాపత్రయమన నధ్యాత్మికంబాది భౌతికమన నాదిదైవికములందు । అధ్యాత్మికంబున నలరుచుండును దేహజనితత్రివిధరోగగణముదలప । ఆదిభౌతికమున నీధరిత్రినిచోర వ్యాళవృశ్చికభూతబాధలెల్ల । ఆదిదైవికమన నమరువర్షాశనీపాతవాయుర్వహ్నిబాధలమరు । యిట్టితాపత్రయంబులీ యిహమునందు । కర్మజీవుల పరిపక్వకాలమందు । నంటివేధింపుచుండును కంటకముగ । ననుచువినుపించె కృపచేత ఫణివరేణ్య.

షడూర్ములవివరము.

సీ॥ యిలషడూర్ములనంగ నెటువంటివందువా వినుపించెదనువినువీనులలర।ఘనతరక్షుధత్రుష్ణలును ప్రాణధర్మములని వన్నెకెక్కెను లాలితముగ । శోకమోహంబులు శోధింపగామనోధర్మంబులగుచుండు దరచిజూడ। చావుపుట్టుకలెల్ల జడరూపమైనట్టి దేహధర్మములని దెలియబడును । వీటిలోనజిక్కి యిట్టట్టుమెలగను । సందులేక జనులుజగతియందు । మందబుద్ధిచేత మార్గంబుగనరని। సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

అవస్థాత్రయవివరము.

సీ॥ గననవస్థాత్రయంబన జాగ్రతనిస్వప్న మనిసుషుప్త్యని భూమి దనరుచుండు । జాగ్రదవస్థన సర్వధర్మంబులు జీవిభ్రూమధ్యను జేరుతరిని । నిదురమేల్కొనిపైని నిదురవచ్చేటిదాక జేయుచేష్టలటంచు జెలగుచుండు । స్వప్నాద్యవస్థన జాగ్రతలోగల ధర్మంబులనుకంఠ స్థానమందు । జీవుడుండగస్వప్న భావంబుగనిజూచిజూడని వింతలతోడగూడు । తగుసుషుప్తియనగ తాలువగలమోచు ।

జీవుడలరిస్వప్న చేష్టలేక । సౌఖ్యనిద్రనొందు సాధనమనిబల్కె-
సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

పూర్వజన్మనిరూపణము.

సీ॥ భువిజీవకోటికి పూర్వజన్మము లేదనందురు యజ్ఞానమందు
దవిలి । యదియెట్టులన్నను హరిణాంకు హరిదశ్వుపగది జీవేశ్వర
బాటగనుము । క్షీణవృద్ధులుగల జీవున కెటులేకపోవును తర్కింప
బూర్వజన్మ । పూర్తిసాక్ష్యంబులు బోధించుచున్నవి భ్రమయుం
డువరకు జన్మమముగలదిక । కర్మసమితిద్రోసి నిర్మలతత్వమునం
దు । మనముగలుపునట్టి ఘనుడుదక్క । జన్మకాండదాట జాలడం
చునుబల్కె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

సప్తావరణవివరము.

సీ॥ అరయుసప్తావరణార్ణవంబున జీవుడీదుములు బడుచుండు
పుడమిలోన । దుఃఖంబుదేహంబు చొక్కమాకర్షంబు రాగాదు
లభిమాన సాగరంబు । అవివేకమజ్ఞాన మివియొకటొకటిబోయిన
బోవు పైయాత్మగనినవాని । కజ్ఞానమునశించు గావుననాత్మోదయ
ము నొందసజ్జనసముదయంబు । సంగమొనరిమోక్ష సాధనగనవ
లె । నట్లుగాక మరియికెట్లుగాదు । గానదెలియుడనుచు కడుప్రే
మతోజెప్పె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. గీ॥ మోక్ష
సాధనలన నీక్షితినెఱిగించి । నన్నుధన్యజేయుమన్నమొదట । స్వ
ర ప్రభావమొసకవరచి యవ్వలముక్తి । బాటదెలుపుదనెను వ
న్నగేంద్ర. కం॥ స్వామీగురువులనడపడి । కేమోగురుశిష్య
న్యాయమెట్లాగోవినరా । నామదిగోరినదనగా । నామహితాత్మం
డు బలికె నగధరతల్పా.

గురువులచరిత్రము.

సీ॥ జలమందుమునిఁగినా జపమాలఁద్రిప్పినా కాషాయచేలముల్ గట్టనైన । జన్నిదా లేశిన జటధారివైనను భూతియుబూశినా బోడివైన । రోమాలు బెంచినా నామాలుయుంచినా నీమాలుఁ జేపట్టి నెగడుచున్న । రుద్రాక్షలేశిన ముద్రలుగలిగిన ప్రతతీర్థయాత్రలఁ బడయుచున్న । వాయుభక్షణనున్న పాయసాన్నము తిన్న తరిమిగంజాకల్లు తాగుచున్న । అన్నంబుమానినా ఆకులు నమలినా కాయగరువులుదిన్న కాననున్న । నిన్నివర్తనలున్న లేకున్ననొకటె । బట్టబయలైన బ్రహ్మంబు గుట్టుదెలశి । స్వానుభవశుద్ధుడైనట్టిజనుడు శ్రేష్టు । డతనికేజెల్లు గురునామమనె ఫణీంద్రా. సీ॥ ఒకచోటయోగంబు నొకచోటు భోగంబు నొకచోట రోగంబు నొందుచుండు - నొకచోటత్యాగంబు నొకచోట మంత్రంబు నొకచోటధ్యానంబు నొదవుచుండు - నొకచోటలక్ష్యంబు నొకచోటను సమాధియొకచోట కూటమైగూడుచుండు - నొకచోటభక్తియు నొకచోటజ్ఞానంబు నొకచోటశాస్త్రంబు నుచ్చరించు - నొక్కచోటనుయుర్విలో నూరకుండు - నొక్కచోటను బ్రహ్మంబు నూహజేయు - నొక్కచోటను అంహికంబుండగట్టు- నొక్కచోటకమానసనె మరగరాజా. గీ॥ నవ్వునొకచోట నాదరణంబునొందు । ఆడుచుండునుపిల్లల నాదరించు । గానమును జేయు బ్రహ్మముఁ గాంచుచుండు । తిట్టుదీవించుచనిబలికె దివ్యచరితా.

గురుశిష్య న్యాయలక్షణము.

వ॥ మరియు గురుశిష్యులకు మర్కటకిచూర మార్జాలకిచూర

భ్రమరకీటక న్యాయంబులను మూడుమార్గంబులు గలవవి యెట్లనినా. సీ॥ కోతిపిల్లనుగని కూడదీయనుగద నాతిరైన మహాప రాతిరైన। పిల్లపట్టెగాని తల్లిపట్టనరాదు పిల్లకేమయినను పిడికి పడను। కాననంబులుదిరుగు గండురాళ్లనుదాటు వృక్షంబుపై నుండి విద్యజూపు। యిచ్ఛేమిశాయను ముచ్చటించను దాని పిచ్ఛేమిటోకాని పిలువదెపుడు। పట్టువదలినదానిని పట్టుకొనను। తిరిగిజూడను పిల్లపై దీనవృత్తి। బడుయిట్లాటి గురువుల కడను జేరు। లాభమేమిన్ని లేదనె శోభనాంగ. సీ॥ పిల్లికూనలబెట్టి పిల్లకుఁ బాలెట్టి యిమ్ముఁ ఖనచోటును వెదకులాడు - తావుకుదిరే వరకు తానోటఁగరచుక పోయిపిల్లనుబహు పోషిమిగను - పోషించుతన విద్య పూర్ణంబుగాజెప్ప పైకాపుగాచి పైపై నడిపుగు తల్లితోసమమైన తావిషినట్లుగా ముల్లోకములగురునూలవిద్య - జెప్పిశిష్యుడు తనరూపుజెందగానె - యప్పుడీరినపంసారి యవనిదిరుగు - నటులశిష్యుని దిగనాడి యచితవేష్క - దిరుగుదేశికుడని బల్కెదివ్యమూర్తి. గీ॥ కీటమును దెచ్చి భ్రమరంబు గూటనుంచి - ఝుతినిభంకారనినదముఁ జేయుచుండ - నదియుతనమ్మై ది రూపమై గదలిపోవు - కరణిగురుపమూర్తి తనశిష్య గణముకును - మార్గమును దెల్పవలెనని మంజువేషా.

స్వరపరీక్షా క్రమము.

గీ॥ స్వరపరీక్షజెపుదు శంకరుప్రీతిగా - నదియుముక్కుబిలములనుసరించి - కుడినెడంబునడుమ కూడతిరుగునని - సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. కం॥ ఇడయనగ నెడమభాగము - కుడిభాగము పింగళనుచు గూడునుగనయా - నడుమైనసుషుమ్నంబని

కడువడినని సుబ్బరాయ కనికరమొదవన్. కం॥ ఇడయనచంద్ర స్వరమగు - వడిపింగళయనగసూర్య స్వరమనిపించున్ - పుడమిని యీస్వరకూడిక - కడువింతయటంచుబల్కె కరుణాకరుడై.

గీ॥ ఐదుఘడియలు కుడినైదుఘళ్లెడమను । మార్పుగలిగి స్వరముమసలుచుండు । యెడముచంద్రస్వరము కుడిసూర్య స్వరమనె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. సీ॥ నాడిజేరియు స్వరంబాడగా నొకఘటికాకాశతత్వమై యలరుచుండు । రెండవ ఘడియయందుండు స్వరంబు మారుతయంశమై చాలరూఢిపడును । మూడవ ఘడియయందాడెటి స్వరము పావకతత్వమనవచ్చు ప్రకటితముగ । నాల్గవఘడియలో ననుపృధ్వితత్వంబు నైదింట జలతత్వమగునురుచియు । నభము చేనగు పవనముప్పల్లదనమగ్ని । కారమైనది నుదకమగువగరు । పృధివితీపుగలిగి పెంపెక్కనని జెప్పె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. సీ॥ స్వరము వెల్వలరాక చాలవ్యాపకమైన నాకాశతత్వమై యలరుచుండు । వెలికినాల్గంగుళాల్వెడలి చంచలమైన వాయుతత్వంబని వర్ణనమగు । పుడమెన్మిదంగుళాల్వెడలి వేడిమినున్ననగ్ని తత్వంబననగునుగడిమి । అరయగాపదియునారంగుళాలై చల్లదనమైన జలతత్వమనుచునెగడు । పృధివినెంచిజూడ పదియురెండంగుళా । ల్గనవిలంబమగుచు గానబడును । గానదెలుయుడనుచు కడుప్రేమతో జెప్పె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

తత్వములు. ఆకారములు. రంగులు.

సీ॥ నభముకర్ణాకృతి నలుపువర్ణంబౌను వాయుతత్వము వట్ట వాకుపచ్చ । ననలతత్వము త్రిభుజాకృతి రక్తవర్ణబౌను పృధ్వితత్వంబునాల్గు । కోణముల్ పసిమియుకుతలమం దుదకతత్వమునె

న్న నర్ధచంద్రాకృతన్ని । రంగులుగలదిగా రాజిల్లులేకున్న తెలుపువర్ణంబని బలుకబడును । గనుకనిట్టివిధము గనిపెట్టనద్దంబు । చాతబూనియుందు శ్వాసవిడువ । ననుభవంబు కొలదిగనవచ్చునని జెప్పె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. గీ॥ స్వరముచంద్రమైన చాలపెంపగుపనుల్ । సలుపవచ్చు సూర్యస్వరమునందు । జయముదెచ్చుపనులు జాయంగనగునని । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

శ్వాసక్రమము.

సీ॥ శుద్ధపాడ్యమినాడు ప్రొద్దుబొడువ చంద్రస్వరమాచునుండి యవ్వలనుమూడు । రోజులావేళలో రూఢిగానాస్వరంబాడి పైమూణ్ణాళ్లు భానుస్వరము । ప్రబలుచునీరీతి పైదినంబులయందు మార్పుగల్గవలె మరియుబహుళ । పాడ్యమిప్రొద్దున భానుస్వరంబొచు పైజెప్పువిధమున బరగవలయు । నిట్లు రాత్రిపవలు నీసూర్యచంద్రులు । మార్పుపదియురెండు మార్లుగలిగి । యొప్పుచుండురనుచు జెప్పెనార్యులుమెచ్చ । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

అంతరతత్వములు.

గీ॥ తత్వమెడలుచున్న తరినభంబాడిత । త్వంబులంతరమున ద నరుతత్వ । పరిమితివిఘడియలు పదిరెండటనిబల్కె సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. కం॥ ఏసమయంబున నాస్వర । మానక్తితొనాడకుండ మారుగనాడక । వాసిచెడి యతనుబహుగా । గాసిలునని సుబ్బరాయ కరుణాభరణా. గీ॥ చంద్రస్వరమునందు జలవసుంధరలాడ । జయముగలుగు సూర్యస్వరమదట్లు । ప్రబ

లివహ్నియటుల ప్రబలమేలనిజెప్పె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

మృతశోదనత్వము.

సీ॥ ఒకరాత్రిబనలంత నొగివహ్నితత్వమై యొకముక్కు బిలమున నొనరవచ్చు - చన్నమూడేడుల కుర్వీమృతుండౌను ఎమణతో కుడిముక్కు రంధ్రమునను - రెండుదినంబులు దండిగానవు వంగ రెండువర్షంబులు నిండజచ్చు - రాత్రినినెడమ రంధ్రముబవలె కుడినాడ మరణంబు నొందారుమాసములకు - మూడుకోజులొక్క ముక్కుబిలంబున - వాయువెడలెనేని పదియురెండు - నెలలోననీల్గు నిలమీదననిబల్కె - సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. సీ॥ మంచినడకల కస్తాత్తుగాచెడుమైన నెరిమీదినెలల మీదను యడంగు - నరచేతిలోనైన నంగిటిలోనైన గాయంబు దగిలియు క్రమముగాను - నొప్పిగల్గకయున్న నుర్వేశు నెలలకు జనిపోవునడి వేళ్ళిల్లు గనగమూడు - వంగకుండుట రోగవంతుడుగా కుండి మాటశేప్పించుట మరచుటయును - నరయవిట్టులున్న నా మాసములకు - శమనుపురముజూడ గమనుడగును - గినుక నిట్లుజెలియ ఘనులంమరనిబల్కె - సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. సీ॥ మొదుపకొమ్మున స్పర్శమెవడెరుంగడో నాతడైదవ మాసమందడగు నిజము - దీపంబుకంటికి దోపింపకుండిన నాల్గు నెలలలోన నీల్గవలయు - అస్యమస్తకముపై హస్తమస్తకమిడి మునికట్టుపైకృష్టి మలిపిజూడ - స్థూలమైనను వ్యాధి సూచించు సూక్ష్మమైనను భువినారోగ్యమునజెలంగు - హరణమైనమొడల నార్నెలలునుదాట - గమనుడగును వేగశమనునగర - మునకటంచు జెప్పె ఘనప్రేమమీరగ - సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

సాధనచతుష్టయ వివరము.

సీ॥ నరససాధనచతుష్టయము జెప్పెదలంతు నిత్యమనిత్యము నెరుగుటొకటి - దలవననిత్యవస్తువవల్ల గలిగెడు ఫలమునిరోధింప బడడమొకటి - శమదమంబుపరతి శ్రద్ధతితీక్షసమాధానమనుచును మసలుటొకటి - గనగముముక్షుత్వమనము క్తికిని చేరువై జెలగుచునున్న వస్తువొకటి - యిట్టిసాధనంబు లెవనికిసంప్రాప్త - మగును వానిఫలము జగతిలోన - యింతయంతగాదనంతమానని జెప్పె - సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

నిత్యానిత్యవస్తువివేకము.

కం॥ పరమగుబ్రహ్మమునిత్యము - ధరణిప్రపంచంబనిత్య దము దలపోయఁగ - వరనిత్యత్వముము క్తిద - మరయప్రపంచంబు బంధమనెను ఫణీంద్రా. గీ॥ జననమరణాద్యవస్థల జారనీక - పుత్రమిత్రకళత్రల పొందుగొనక - పుణ్యపాపంబులంటక పూర్ణబుద్ధి - నిజముదర్శించనగునని భుజగశ్రేష్ఠా.

యిహాముత్రార్థ ఫలభోగవిరాగము.

కం॥ ఇహస్వర్గభోగములనుఁ - మహనీయత్వంబునొందు మనుజుఁడెవడుఁ - ఇహమందునగాంక్షింపడు - సహజగతిఁ దెలియుమనెను సాహస్రఫణా. గీ॥ లభితపడునవే మొలభియించక నుబోవు - లభితపడనివే మొలభితపడవు - యేవియెట్టులైన యెంచనేవలదని - సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

శమాదిషట్కము ముముక్షుత్వము.

సీ॥ శమముమనోనిగ్రహ ముదమంబనజ్ఞానకర్మేంద్రియములల

లోకమునవిషయ । ములబడనీయక నిలుపుటయుపరతి యనపు న్యాసముదాయ మునుయొనర్చి । యిలవరునకుప్రేమ గలిగించుట యుశ్రద్ధ యనదేశకుని యీశ్వరునియెడలను । విశ్వాసముంచుట వినుముతితీక్షయనంగ దుర్భిక్షంబుననుసుభిక్ష । మునుసమత్వంబు గా గనుటసమాధాన మనగవేదాంతంబు వినెడుసమయ । మందు చలనవృత్తినొందనీకమనస్సు । గట్టివేయబడుట గట్టిగాను । మో క్షమరయుటయు ముముక్షత్వమనిజెప్పె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

తారకలక్షణము.

కం॥ ఓరీమర్త్యప్రియశిష్యా । తారకసాంఖ్యామనస్క ధర్మము లుగనర్ । కూరిమినాత్మకు సుఖమగు । కారణమనె సుబ్బరాయ కరుణాభరణా. కం॥ ధరసర్వతత్వములకును । పరమైయవ్వలను తెల్లబడుమహాతత్వం । బరయగను గురువుదెల్పక । గురుతిడదనె సుబ్బరాయ కుండలినాథా. కం॥ కనులనడినెగడుచుండెడు । మి ణుగురు బూచులనుగాంచి మేదినిలోనర్ । దినదినమును సేవించె డి । జనులేఘనులనుచుబల్కె సాహస్రఫణా. కం॥ శిఖరము లోననవరతము । సుకరస్థితి ఝూంకరించు సుగుణునిభువిలో । నక లంకమతినిగొలచిన । సుఖవంతుండౌనటనెను సుబ్రహ్మణ్యా. కం॥ ఆరింటి మాయుచుసునడి । దారిద్ర్యామనంబు దగిలించగబల్ । ధీరతదశవిధనినదము । లారయగాన్పించుననియె నహికులచంద్రా.

గీ॥ గజ్జముచ్వళంక ఘంటారవంబును । వీణతాళభేరివేణువాది। దశవిధంబులైన ధ్వనులుప్పతిలునని । సుఖమొసంగుమయ్య సు బ్బరాయ. గీ॥ ఇవియుపదివిధంబులే కీభవింపగా । నచటగలుగ బడెదె సుఖలబగము.। లుద్భవమునకాది యోంకారమనిజెప్పె ।

సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. గీ॥ గడిమినాదముబిందువు కళలచటనె। నెగడుచుండునుగావున జగతిలోన। ప్రణవనాదామృతము గ్రోలుఘనునిమహిమ। జప్పశక్యంబుగాదనె సర్పరాజ.

కం॥ కాటుకపిట్టలనడుమను। సూటిగనాటించిదృక్కు చోద్యములుగనర్। నేశైనవాడుభువిననె। ఘూటంబుగసుబ్బరాయ కారుణ్యనిధీ. కం॥ వరచంద్రమండలంబును। ధరకింజల్కములుయింద్రధనువుర్ మణులుర్। మరియగ్నిమిణుగురులు ను। స్థిరవెన్నెల గనుమటంచుజెప్పె ఫణీంద్రా. సీ॥ శ్రీగురుపదసేవజేయుచుండినగాని హంకారమనుగజంబణగిపోదు। ప్రణవనాదామృతపానమందకగాని కర్మసాగరమును గడువలేదు। భువితురాతురములపొందెరుంగకగాని కామాదితస్కరుల్ కట్టువడరు। పంచవింశతితత్వమెంచి వీడకగాని యభిమానభాస్కరుండడగిపోడు। పంచబంధవిముక్తి పట్టెరుంగకగాని యవివేకమనుతమంబణగ దరయ। సరసపూర్ణబోధ గురుతెరుంగకగాని। మలినమెరుకభాటమట్టుబడదు। గానదెలియుమనుచు కడుప్రేమతోబల్కె సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

పంచముద్రలవిషయము.

గీ॥ అనుభవములేని జ్ఞానంబదార్తనెటుగ। దనుభవములేనియాచారమడివిఫలము। అనుభవములేని గురుభక్తిపనికిరాదు। గనుక ననుభవమేముఖ్యమనె ఫణీంద్ర. గీ॥ పరమగురువర్య నావంటి పామరాళి। పాలిదేవుండవనిగొల్తు పంచముద్ర। లనగయోగాసనములని యనగనేవి। దెలుపుమనినిట్టుబలికెను ధీజనసత.

వచనము భక్తాగ్రణీవినుము - జ్ఞానులగువారు ధరించెడి సాధనములు పంచముద్రలు, అవిఖేచరియు, భూచరియు, మధ్యలక్ష్య

యు, షణ్ముఖయనియు, శాంభవియు, యనునైదు విధంబులగునం దు. కన్నులుమూసియైనను, మూయకనైనను, చూపునుమలిపి, భ్రూమధ్యముననుంచి - మీదిదిక్కుననుండుచిదాకాశమునుజూచు చున్నదదే ఖేచరిముద్రయనంబడు - కన్నులను కదలించక ముక్కు కొనయందుదృక్కునిలిపి - చూచుచున్నదదే భూచరియనబడును అర్ధకన్నులచూపును ముక్కునడుమను నిలిపి - మీదనున్నసురు ను జూచుచుండెనేని అదేమధ్యలక్ష్యమను ముద్రయనంబడును చెవులు, ముక్కులు, కన్నులు, వీటిమూసి. వెలుపలిదృక్కుమన స్సులను భ్రూమధ్యమందునిలిపి - నాదబిందుకళలను వీక్షింపుచు న్న - నదేషణ్ముఖ యనంబడును - ప్రాణాది వాయువులను మనస్సు మొదలగు పదునాలుగింద్రియముల జయించి - కన్నులను దెరచు కొని చూపులను చిదాకాశముననిలిపి - అక్కడివింతలనుగాంచి చొక్కుచున్నదదే శాంభవియనందగు - యీపంచ ముద్రలయం దున - సూర్యచంద్రాగ్ని మండలములయందలి ముప్పదియెనిమిది కళల జూచుటకును - ఓంకారాది దశవిధనాదములనుచిద్భింపుదు ను - అంపుకళలను జూచుటకును సాధనమని జెప్పి సిద్ధాసనాది కొన్ని యోగాసనముల తెలంగజేయంగించెనెట్లనిన.

యోగాసనముల విషయము.

ఎడమకాలిమడిమ గుదస్థానమందును - కుడికాలిమడిమ లింగ స్థానమందుంచి - శిరము, కంఠము, భుజములు నిక్కించి భ్రూమ ధ్యావలోకన జేయుచుండిన నిదిశిద్ధాసనము - దీనిచే యింద్రియ నిగ్రహము నిర్మలచిత్తవృత్తి గలుగుచుండును - భద్రాసనము. అండములకు క్రిందిప్రక్కలయందు చీలమండలనునిచి రెండుమడి మలను రెండుచేతులతోపట్టి కదలకుండిననిదే భద్రాసనమనంద

గును - పద్మాసనము. యెడమతొడపై కుడిపాదమును కుడితొడపై నెడమపాదమును బెట్టి చేతులను వెనుకప్రక్కగాద్రిప్పి కుడిచేతితో గుడికాలిపెద్దవ్రేలును యెడమచేతితో యెడమకాలిపెద్దవ్రేలును పట్టుకొని రొమ్మునగడ్డముంచి భ్రూమధ్యమందు దృష్టినిల్పినదే పద్మాసనము. కూర్మాసనము - గుదస్థానమునకు యిరుపార్శ్వములను రెండుకాళ్ల మడిమలను హత్తించి నిక్కచక్కగా కూర్చున్నదది కూర్మాసనము. కుక్కుటాసనము - పద్మాసనము పెట్టి కూర్చొని రెండుకాళ్ల తొడల సందులలో చేతులనుదూర్చి హస్తములనేలనూని పైకెగసినట్లున్న నిది కుక్కుటాసనము.

గుదస్థానము అపానుని సంచారముగా నిన్నక యెడమమడిమచే బంధించుట మూలబంధమనబడును. కుడిమడిమచే నాభినిబంధించుటే వుడ్యాణబంధమగు. గడ్డము రొమ్మునందుంచుటే జాలంధర బంధము. యీయాసనాది బంధములవలన యోగాభ్యాసులు వార్ధక్యాది మృత్యుభయంబులులేక మోక్షసామ్రాజ్యమందంగలరని చెప్పి మరియునిట్లనియె.

అక్షరస్వరూపము.

గీ॥ అండమందునజూడ నఖిలచరాచర । మమరి వెలుగుచున్న దదియు దెలిసి । నిశ్చయంబునొంద నీకుసమానుని । జూడబోనట నెను సుబ్బరాయ. వచనము - యీఅండశోధనయందు అండపిండ బ్రహ్మాండంబులుగలవవి యేవన్నను అండమనగా బ్రహ్మ పిండాండమన బిందువనెపాప. బ్రహ్మాండమనగా ఆపాపమధ్యవెలిగేకళ. ఆకళలో వెలిగేనిష్కళ బ్రహ్మము. పంచభూతవివరము పృథివి యెఱుపు, ఉదకము తెలుపు, అగ్ని నలుపు, వాయువు బిందువనెడు పాప, అకాశమే కళ, ఆనిష్కళే పరబ్రహ్మము. త్రివేణి

వివరము - పైనలుపు గంగానది, బిందువనెడుపాప యమున, కళే సరస్వతి, అదే విద్యుల్లేఖ, అదే ముక్తికాంత, నిష్కళే పరబ్రహ్మము. త్రిమూర్తులవివరము - యెరుపు అనునదే బ్రహ్మము, తెలుపు విష్ణువు, నలుపు రుద్రుడు, యివే అకార ఉకార మకారములు, యిదేహృదయకమలము. నిద్రసంగమాదులచటనేయుండును. ఆలోనికళయందే ఝుంకారమైన నాదము, అందునిశ్శబ్దమైన నిష్కళే పరబ్రహ్మము. పంచశక్తుల వివరము - ఎఱుపు ఆదిశక్తి, తెలుపు యిచ్ఛాశక్తి, నలుపు క్రియాశక్తి, పాప జ్ఞానశక్తి, కళ. పరాశక్తి, లోపలి నిష్కళే పరబ్రహ్మము. రేచకపూరకాదులవివరము - రేచకము యెరుపు, పూరకము తెలుపు, కుంభకము నలుపు, సూచకము బిందువనె పాప, కళలో నిష్కళెబ్రహ్మము. మండలత్రయ వివరము - పైనలుపు అగ్నిమండలము, బిందువే సూర్యమండలము, కళే సర్వప్రపంచము లైన చంద్రమండలము, అందునిష్కళే యెరుకమరుపులును తెలిసే తత్వస్వరూపము. సచ్చిదానంద వివరము - సత్తుఅనగా తనలోపలవెలిగే దీప్తి, బిందువనే పాపయున్ను, బాహ్యమందుగల వస్తువారి అంతయున్ను చిత్తు, సర్వప్రపంచములు నెరుగక నిష్కళయగు జ్యోతిస్వరూపమందుని లిచి అదితానుకావడమే యానందము. పదత్రయవివరము - తత్పదమనగా ప్రకాశమైన తేజస్సు, త్వంపదమనగా బిందువు, అశిపదమనగా ఆబిందువుయందు మనస్సు విస్తరించి ఆలోపలినిష్కళె తానుగావడమే అసిపదము - యివ్విధంబున నాదబిందు కళలున్ను, యిడపింగళ, సుషుమ్న మొదలగు స్వరములను దెలిసి - బిందువయను పాపమీాదను - మనోనేత్రముచేత నిరంతరము రెప్పపాటు లేనివాడవై - కనుపాపలో తళాయించుచున్న కళను జూ

చుచు - అదియునీవై, బహిరాంతరంబుల ప్రకాశింపుచుంటివేని స్వయంజ్యోతి రూపంబున సర్వదేహేంద్రియాది ప్రపంచంబునీవయి న్ని. నీవుగాక నీకన్యంబులేక ప్రకాశింపుచుందువని జెప్పిపదంప డినిట్లనియె.

క్షరాక్షరవిషయము.

కం॥ అగుపడునవియు నశించగ । దగుమిగిలిన వస్తువేదొ తె ర్కించియునా । భగవస్వరూపమందున । తెగువను వసియింపుమ నెను ధీజనవినుతా. కం॥ క్షరమనలోకములగున । క్షరమనగాన చలుబయలు జగతీస్థలిలో । స్థిరమస్థిరముల రెంటిని । గురుతెఱుగు మటంచుబల్కె కుండలినాథా. సీ॥ వడిసముద్రమునందు బడి యీదినట్లుండు మాయసంసారంబు మానుమాను । వలనుజిక్కిన లేడి వలెక్షోభనొందించు వనితవివాహంబు వలదువలదు । బురద లోబడిపంది పొరలాడువిధమగు వెలదులకూటంబు విడువువిడువు। విపినమందుజరించు వెఱ్ఱిచందమొనర్చు పుత్రధనార్జిత బుద్ధివదలు। గట్టిపెణపరమైన పగ్గములచేత । గట్టివడద్రోయుమతముల గొట్టు గొట్టు । పుట్టుమర్గుణకాండము నెట్టునెట్టు । మనుచువినుపించె సదయుడై ఫణివరేణ్య. గీ॥ యిన్నివిషయంబులోన గూడియున్న వేళ । లన్నియునుపొందు కొనుచున్ననాత్మలోన । నిన్నియును గూడలేదని యేటివృత్తి । నాచరింపంగనగునని నాదిశేష. గీ॥ కర్తజేసిరేని కడతేరలేరనె । జేయకున్నగతులు డాయవనెను । జే సిచేయనట్టి చర్యపొందండనె । సుఖమొనంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

కం॥ చోరత్వముగలదానితొ । జారత్వముజేసిదాని సారము లాగే । ధీరుడుము క్తికిముఖ్యధి । కారుండనెనుబ్బరాయ కరుణా

భరణా. కం॥ రంగులుఁగలదానినితన । చంగటికినిజారదీసి జా
ణుండై తే । వెంగుండంజేసెటిపా । కంగనునవె సుబ్బరాయ క
రుణాభరణా. శేషార్థము—మనస్సనని యర్థము. కం॥ స్త్రీ
కొంగియుండవలగా । బోకునుసాధించిమేలు బొందగవలెరా । నా
కేమనుచున్ననుయవి । వేకేననెసుబ్బరాయ విశ్వములోనన్. కం॥
స్త్రీనివిడనాడకుండిన । వానిసమంబెవరుగారు వసుమతిలోనన్ ।
జ్ఞానులకెల్లను యుత్తమ । జ్ఞానుండనెసుబ్బరాయ కరుణాభరణా.
అర్థము—స్త్రీయనగా ముక్తికాంత. కం॥ ఎంచనశక్యపు
మాయను । దెంచుటకై పుడమిలోన తేజంబలరన్ । పంచీకర
ణంబునుబో । ధించెదననెసుబ్బరాయ ధీజనవినుతా.

పంచీకరణము.

కం॥ లేదన్నదియున్నదనే । దేదోగనిదానియందు తేజములర
గా । పాదుకొనెనాల్గుభూతము । లీధరణినటంచుబలికె నినసమతే
జా. కం॥ పవనంబనలంబుదకము । భువియునివేనాలుగైన భూ
తములనగా । యివియునొకటొకటిగూడుచు । భువినిరువైనైక
టనెను భుజగశ్రేష్ఠా. కం॥ ఆకాశార్థముజ్ఞాతా । నాకాశము వా
యువునరి యలరెమంబై । యాకాశమగ్నిగూడిన । శ్రీకరమగు
బుద్ధియనుచు జెప్పెఫణీంద్రా. కం॥ ఆకాశముజలమొనరిక ।
ప్రాకటముగ చిత్తమయ్యె పరికింపంగా । నాకాశము పృథివిస్థలి
యేకంబైనహాముగలిగె నినసమతేజా. కం॥ బవనంబర్థము వ్యాన
ము । పవనమునభమందుగలియ బడినసమానం । పవనంబగ్ని బె
నంగిన । భువినియుదానంబటనెను భుజగపరేణ్యా. కం॥ పవన
ము జలమునజేరగ । వివరమునసపానమయ్యె విశ్వంభరలో । పవ
నముభువనముగూడిన । జవమునప్రాణంబటనెను సాహస్రఫణా.

పంచపాదగీతము॥ అగ్నిలోనర్థమనచక్షువయ్యెనగ్ని । గగనము నుగూడ శ్రోత్రంబుగలిగెనగ్ని । వాయువలరినత్వక్కైబరగు న గ్ని । జలముకూడిక జిహ్వగాదలపవలయు । జేసెనాఘ్రాణము ను పృథ్వివాసుకేంద్ర. గీ॥ శబ్దస్పర్శంబు రూపరసంబుగంధ । ములనుగల్పించె జలతత్వములనుగగన । మాదిభూతంబులనుగూడి మహితవృత్తి । ననుచుమవచియించె గురువరుండనఘచరితా॥ గీ॥ వాక్కుపాణిపాదపాయుపస్థలునభ । మాదిభూతములను పృథివిద గల । గలుగబరెనట్లంచు ఘనుడుమకాణించె । సుఖమొసంగుమ య్య సుబ్బరాయ. సీ॥ జ్ఞాతసహస్రార కమలంబుననుజేరి య న్నిటికాధారమై జెలంగు । కంఠమందునమనస్సంటి సంకల్పించు బుద్ధికోరుచునుండు ముఖమునుండి । చిత్తంబునాభిని జేరిచింతిలు చుండు హృదియహంకారమై మదముబెంచు । నాభియందున స మానము జేరి వచనము జేయుచుండును వ్యానవాయువెన్న । స ర్వాంగములయందు సంచరించును దానవాయువు కంఠమువ్వదల కుండి । వింతపల్కులుపల్కువిను ప్రాణవాయువు నాధారమున నుండి హంసరూప । మగుచుదిరుగుచుండు మహినియపానంబు । గర్భమందుజేరి కల్మషమును । వెళ్లదోలియుచుండు వేగిరంబునన న । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. సీ॥ శ్రీతిశ్రోత్రము వి నంగ జేయునుచెవులచే త్వక్కుచర్మంబాచు తగులుదెల్పు । చ క్షురూపముదెల్పు జిహ్వయురుచిదెల్పు వాసనఘ్రాణంబు పడిని దెల్పు । వాక్కుపల్కునుదెల్పు పాణిభూస్థలిని యివ్వడమును యందుకోవడము దెల్పు । పాదముల్ గమనాది పద్ధతిదెల్పును శుక్లమూత్రమిడుచుచుండుపాయు । పస్థమలముదోలియబడునిట్లు తత్వము । లిరువదైదుగూడి ధరనుదేహ । జాలమందునటన జరి

గించుననిజెప్పె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. గీ॥ తత్వ ములు యిర్వదైదనను దనరిస్థూల । తనువుయగు మొదలైనభూ తములుజ్ఞాత । చిత్తమహాములవిడనాడ క్షితినిమిగులు । తత్వము లుసూక్ష్మ దేహమైనగు ఫణీంద్ర. సీ॥ జ్ఞాతచిత్తం బహంకారం బులునుగూడి కారణదేహంబు గణనకెక్కు । ధరస్థూలముకునేత్ర స్థానముజాగ్రత్త రాజసగుణ మకారంబుగాంచ । సూక్ష్మముకార మచ్చుగకల సాత్వికగుణము కంఠస్థానమునజెలంగు । కారణంబున కు మకారంబుహ్రదయము గుణముతమంబొచు ఘనతనొందు । సాంఖ్యులయమునింద జప్పదలంచెద । నెట్టిభూతమంను నెట్టితత్వ మంకురించబడెను యటులనేసర్దంగ । నొకటి నిలుచుననియె ను రగరాజ. కం॥ భూవలయంబుననాయొక । టేవివిధజగంబులైన దెన్నగనొక్కై । శ్రీవిశ్వబ్రహ్మంబదె । పోవిన పూర్వాపరముల బొందెఫణీంద్ర. సీ॥ బ్రహ్మమైతినటంచు బల్కవచ్చునుగాని బ్ర హ్మత్వమునుపొంద బడుటకల్ల । వేదముల్ యెన్నైన ధ్యేయవచ్చును గాని మొదటియంశంబైన విధముశక్కి । జ్ఞానశాస్త్రార్థముల్ గని జెప్పవచ్చును నిశ్చయజ్ఞానంబు నిలుచుటరుదు । మంత్రసాధనలం బు మరిగవచ్చునుగాని మానసభ్రమతోయు మాటటక్కు । కారి ణాచార్యులను జేరిజ్ఞానమరిసి । పూర్ణకరుణనుదయచేయు బోధ దెలిసి । ప్రకటమగుమాయ గోసివేయకనుగాని । యాత్మస్వాధీన పడదనె యాదిశేష.

హంసతత్వోపదేశము.

గీ॥ అవనియందేదియునుగాని దచలబయలు । దానిదెలిసి ప్ర పంచంబుమానినేను । లేనెనడిచిత్తవృత్తిని బూననదియె । నిర్విక ల్పంబ్రహ్మయంబననె గడునధిప. గీ॥ అట్టిపూర్ణసమాధి మనోని

లముల । చలనముడుగక గాని గోచరముగాదు । గాననందుకు బిం దునిల్కడయుముందు । గలుగకనుగానిగాదనె ఖగవరారి. కం॥ పవనాశ్వాసూధుండై । భువినెల్లెడలను జరించుపురుషుడు బయ లట । దవిలియు రుచిమరగినచో । పవనముమనముచట నిలువబడు ననెనధిపా. సీ॥ అనిశంబు పద్మాసనాసీనుడై చూపులమరంగ నాసికాగ్రమునిల్పి । యింద్రియంబులనెల్ల నిట్టట్టుపోనీకమది చేత దిరముగాకుదియబట్టి । ప్రాణాదిదశవిధ పవనంబులను వికా రములంటకుండ చొక్కముగనునిచి । కామరాగాది సంకల్పవర్జన ముగా స్వాంతంబునరసినిశ్చలముజేసి । ననిలమాసములతోడ హం సమంత్ర । మమరగూర్చిజపించుచు సమగసముగ । హృదయసభ మున బిందువుగదలనీక । నాదకళలనుగనుమనె నాదిశేష. కం॥ ధరణిహాకారము బ్రహ్మం । బరయుసకారంబు యీప్రపంచంబని గు । త్రిగుణవలెమధ్యబిందా । యిరుపార్టికికూడలనియె నినసమ తేజా. కం॥ ఉశ్వాసంబుహాకారము । నిశ్వాసంబిలనకార మిా రెండుగన । న్నేస్వానుభూతినంటును । యాస్వస్థానంబెమూల మ నియెనహీంద్రా. కం॥ ప్రణవమునాదమనందగు । ప్రణవాగ్ర మునందువెలుగ బడునదిబిందా । ప్రణవముబిందువునకులో । గ నుపడు నదికళయటనెను కారుణ్యనిధీ. కం॥ పురుషుండుహాకా రంబగు । ధరప్రకృతిసకారమయ్యె తెల్లంపగన । య్యాగువురిగూ డికబిందువు । గురుతెరుగుమటంచుబలికె కుండలినాథా. గీ॥ ఇ టులమూడైనవస్తువు యిహామునందు । హంసయని జీవుడని.నామ మలరిమనను । ప్రాణవాయువునకును స్వాధీనుడగుచు । లోకమున పొందెననె దందశూకవర్యా. వచనము. ఇట్లుహాకారరూపకుం డైన నిర్వికారునకు - సకారరూపంబగు ప్రకృతికిమించి - సంసా

రంబు ప్రకాశింపంజాల దట్లగుటవలన హకారరూపుండగు ఆత్ముం డు - సకారమనుశక్తినిధరించి నందువల్ల హసుండనంబరగిన - జీవుండు దేహంబులం బ్రవేశించి - వివిధేంద్రియప్రాణ మనోయుక్తుండై - పంజరమునజిక్కి పులుగుచందంబున వెడలనుపాయం బుగానక - బహువిధభోగంబు లనుభవింపుచు - బ్రహ్మాది స్తంభ పర్యంత సర్వదేహంబులందున - హృదయకమలంబధిష్టించి యుం డనందు పూర్వదళంబున పుణ్యమతియు - ఆగ్నేయదళంబున నిద్రాలస్యములును - దక్షిణమున క్రూరబుద్ధియు - నైఋతిని పాపబుద్ధియు - పశ్చిమంబున క్రీడయు - వాయువ్యమున గమనమును - ఉత్తరమున రతిప్రీతియు - యీశాన్యంబున నిధానబుద్ధియు -మధ్యంబున వైరాగ్యంబును - కేసరంబుల జాగ్రత్త - కర్ణికయందుఅనగా మద్దియందున స్వప్నంబునుదింపయందు సుషుప్తియు - యెపుడు పద్మత్యాగియగునో నాదంబులీనమై - ఆధారాది బ్రహ్మరంధ్రపర్యంతము - శుద్ధస్ఫటికసంకాశంబై యొప్పు- నట్టిహంసస్వరూపుడా ధారచక్రంబున గణపతికి ఆరువందలును - స్వాధిష్ఠానము నబ్రహ్మకు ఆరువేలును - మణిపూరకమున విష్ణువునకు ఆరువేలును - అనాహతంబున రుద్రునకు ఆరువేలును - విశుద్ధంబున జీవునకు వేయియును - ఆగ్నేయంబున పరబ్రహ్మకు వేయియును సహస్రారంబునగురుస్వామికి వేయియును - యీవంతున అజపమంత్రముపై యాసనముల ముద్రలచేతను సమర్పించుచు - రేచకమున సకారమును - పూరకమున హకారమును - కుంభకమందు ఆత్మ బింబమును జేర్చి - నాద బిందుకళలజూచుచుండ - సంతతుపరంబైన పరిపూర్ణకళ ప్రజ్వరిల్లి - తనయందైక్యపరచునని చెప్పి మరియు ట్లనియె. రేచకమనగా శ్వాసము వెలుపలికి విడుచుట-పూరకమనగా

శ్వాసములో పలికిగొనుట. కుంభకమనగా శ్వాసముభూమిమధ్యస్థానమున నిలుపుట. ఆధారస్థానమనగా సహస్రారమని తెలియవలెను.

షడ్విధసమాధులవివరము.

గీ॥ దేవమానవస్థావరతిర్యగాది। సర్వదృశ్యములు నాయందు జలగిబొలియు। నంచుకుపిలతుణాత్మమైనట్టి తెలివి। నేననుచుపొందు మనసూ ఫణీంద్రఘనత. ఇదే బాహ్యదృశ్యానువిద్ధసవికల్పక సమాధి. గీ॥ శైవవైష్ణవాది సర్వమతంబుల। నామసముదయంబు నాకుగలుగ। దంచలకువిలక్షణంబైన బ్రహ్మంబు। నేనటంచు పొందుమనేహీంద్ర. ఇదే బాహ్యశబ్దానువిద్ధసవికల్పకసమాధి. గీ॥ ధరణికామామాదులుదయించు తీరినివాటి। పరిహరింపుచునివి వికల్పంబటంచు। నెరిగితుంకుకు పరముగానెరుగబడిన। బ్రహ్మమును పొందుమనయ్య పన్నగేంద్ర. ఇదేఅంతర్దృశ్యానువిద్ధసవికల్పకసమాధి. గీ॥ అంతరమునగల్లు సఖలమారాగాది। వస్తునామసమితివర్ణనీయ। మేనుగానుయుంచు కితరమాబ్రహ్మము। నేనటనుచునెరుగమనె ఫణీశ. ఇదేఅంతర్శబ్దానువిద్ధసవికల్పకసమాధి. గీ॥ పైనవినబల్కునలువిధ ప్రకరణములు। పొందినటులైన నీకన్యముండదేవి దోచునొకవేళనీటిలో దాచుఘటము। రీతినణగింపదగునని శ్రీఫణీంద్ర. ఇదే బాహ్యనిర్వికల్పకసమాధి. గీ॥ వినుముపై జెప్పునృత్తులేవియును లేక। పరమపదమైన పరిపూర్ణబయలు దెలిసి। యందుగలిసియు శాశ్వతానందపదవి। నొందుమనిబల్కె దర్వీకరేంద్రఘనత. ఇదేఅంతర్నిర్వికల్పకసమాధి సీ॥ సంశయంబులు వీడజాలనివానికి బ్రహ్మత్వమునుపొందబడదు గడిమి - ఆశవీడుచుభ్రమకోసివేయకగాని ముక్తిమార్గముగాంచబోడునరుడు - సంచితార్థములెల్ల ద్రుంచివేయకగాని యుచవా

హానుడుమన్నించడలని। మనసుత్యాగించని మనుజుడేనాటికి పూర్ణ భావంబును బొందలేడు । మూడుమంత్రములను మూలంబెరుంగక । ఐక్యభావము గాంచడవనిలోన । నెరుగుమనుచుబలికె కరుణాంతరంగుడై । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. గీ॥ మనిషికిని మించునది లేదు వినుముమహిని । సర్వసాధ్యమసాధ్యముల్ నిర్వహించ । గలడుగావున మద్బోధపట్టిగాను । మనమునంచుంచి సాధించమనె ఫణీంద్ర. గీ॥ మంత్రజపహోమనీతి నియమములు గావు। గనక యుక్తులుయోగముల్ గావుయోగ । సాధనలుగావు సజ్జన సమ్మతంబు । నైనబోధను వినుపింతుననె ఫణీంద్ర.

పంచబంధవిముక్తి.

గీ॥ పూర్ణుడవుగాన నీకేడపూర్వజన్మ । నీకుజన్మాదులిక లేవు నిశ్చయముగ । వివిధయోనిముఖంబు లన్నేడలలేదు । లేరుతలిదండ్రులనె కుండ లేంద్రఘనత. సీ॥ పంచభూతంబుల పట్టునీకును లేదు యరయపూర్ణుడవెట్టు లనినవినుము । కలలోనగనుపించు బలురూపములపూర్వ జన్మంబుజెపుమన్న జెప్పగలవె । యండమావులనీళ్లయందు రుచ్యారుచ్య భేదంబులరయంగ బోధయగునె । పూర్వజన్మంబట్టి పోహాణేవనిగాంచు వడిపునర్భవ మదివట్టిమాట । లన్నిభూతాంశంబులన్ని భూతంబులజేరంగ పైగాను క్షితితలమున। యేమినిలుచునన్న నెరుకయేనిలిచెను । అట్టిశుద్ధమెరుక యచలునందు । జెందిపోయెపునహా జన్మమేలేదనె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. ఉ॥ ప్రాణముఘాలిలోగలిసె పట్టుగశబ్దము వ్యోమమందునన్ । త్రాణనుత్తుత్తు తేజమున దాగెరసాదులు నీటజేరెనీ। శ్శోణితలంబువర్ధనువు జొప్పడెనిర్భయులందు మేలివూ । జ్ఞానము నిల్చెనంచు కృపగల్గివచించెనహీంద్ర చంద్రమా. సీ॥ తలిదండ్రి

వలనను గలిగితినంచువా తలిదండ్రులేలేరు దరచిచూడ । వారుని
న్నరిగియువారి నీవెరిగియుపుట్టింపబడలేదు పుట్టలేదు । గలిగితి
మనునదిగలిగించితిమనేది వట్టిమాటలటంచు పరగనమ్ము । మాయ
ప్రపంచంబు జేయుటకైయొక్క । టడ్డంబుబెట్టుక నరుగుదెంచి ।
యటులనేయేగి నటులుండునరసిజూడ । వచ్చినదిలేదు పోవుటేవట్టి
మాట । లన్నియునుజూడ నిర్భయులనిదలంచ । యేమియెచ్చోట
లేదని నిలఫణీశ. గీ॥ యోనిసంభవమనుమాట లేనిపోని । భ్రా
మికమెగాని యఖిలుమరేమిలేదు । తల్లిదండ్రులేలేకున్న తనకు
యోని । సంభవంబెక్కడనిబల్కె సర్పరాజ. గీ॥ నీవుముందు
మరచు నిజరూపముచదేర । వలుకునభమునందుగలిసిపోవు । పైన
పంచభూతభ్రాంతితో పనియేమి । సుఖముగాంచుమనెను సుబ్బ
రాయ.

ఐక్యసంధానము.

సీ॥ తప్పడహంకార దర్పంబడంగును నేను నాదనుమాటమాను
మాను । బేహూషిచిత్తంబుబెంపారు సకలంబుతెలివిచే బయలు
గాదలచుదలచు । కోరుచుండెడిబుద్ధి గోల్పడుచుండును పూర్ణభా
వంబును పొందుపొందు।గెలుకుచుండుమనంబు పొలుపారుక్షణమున
నిజరూపముందున నిలువునిలువు । పఠనమొనరించు యీాయుత్తబ
ట్టబయలు । యేమిలేదనిసర్వదా యెంచుయెంచు । అట్టిమహ
దాంశమందున నైక్యపడిన । సముడునీకెవ్వడనిబల్కె సర్పరాజ.

సీ॥ క్షితిలోనకలనుదోచే శరీరాలు యేలాగొనాలాగుగా ల
క్ష్యముంచు । సరవిమూలములేని గుర్తెరుగుశరీర మేమిలేదంచు
ను భూమిదనరు । త్రాడుపాముభ్రాంతిపీడుటకైఘట్టిగాను పరీ
క్షించ బూనవలయు । నిజముగాంచను భ్రమనిల్వనట్లుగ నాత్మ

నెరుగ ప్రపంచంబు మఱుగుపడును । గాన దెలియుమదిగో కలకా
లమొకరీతి । చలనవృత్తిలేక చలగుచున్న । నీస్వరూపమందు ని
ల్వుమంచువచించె సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ. సీ॥ చా
వుపుట్టుక లేని సంతతానందంబు నీనిజరూపంబునిశ్చయముగ । సు
ఖదుఃఖములులేని సుందరరూపంబు నీనిజరూపంబు నిశ్చయముగ।
బంధమోక్షంబులు జెందనట్టిఘనంబు నీనిజరూపంబు నిశ్చయము
గ । సాధువానందమైన శాశ్వతానందంబు నీనిజరూపంబు నిశ్చయ
ముగ । నామరూపంబులేని ఘనాఘనంబు । ముచ్చవరయ్యల కెల్లను
మూలమైన । పరమవస్తువు నీస్వరూపంబుగాన । నైక్యభావంబు
గనుమనె నాదిశేష. గీ॥ యెందుకిన్నిమాటలతోటి యేమిఫల
ము । నేనుజూపించుగురుతులో నీకుతెలివి । గలివి దివ్యరూపుం
డవై నిలుతువేని । అంతయును నీవటనెను యనంతఘనత. సీ॥
యెందెందుచూచిన సందు లేకనుయున్నదిటుజూడు । మిటుజూడు
మిదియునిజము । కదలకను మెదలకను చెదరకుండను యున్నదిటు
జూడు మిటుజూడు మిదియునిజము । మాయజాలంబుల మహిమ
లంటకయున్నదిటుజూడు మిటుజూడు మిదినిజంబు । వడిసర్వకాల
సర్వావస్థలేలేవు యిటుజూడుమిటుజూడు మిదినిజంబు। ఇట్టియపల
తేజమువడేనిహొందిన । జన్మలేను వాడుశాశ్వతుండు । సత్యమిది
యటంచు చక్కగా వినబల్కె । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

ముక్తిసందర్శనలము.

సీ॥ అవనియందామహదానంద వార్ధిలో త్రిగుణ రూపిణిజడా
త్మికయులోక । ములకాది పెక్కుచింతలతోట ఖర్తస్థానముజాల
మైనయనాదిమాయ । కల్పనమాశిఖకర్పూరముల భాతిగలశియు
లయ మొందదలచెనేసి । యట్టిమహానీయుడ! ముత సాసంబుజేశి

నవాడను క్షితిలమున । వానిసమమె వానిగానముయిదిగాక । వానిపుణ్యపాపవర్గవాని । సత్కరించుమరి తిరస్కరించెటివారి । నెందునను చుబనికె సుందరాంగ. కం॥ మాయయనుమెరుక భూతము - హాయిగనచలంబులోనన్నైక్యముకాగా - ప్రాయుక గు భర్తనుంగని - స్త్రీయేవిధమునను సంతరించునెయటులన్. కం॥ మనశిచ్చిగలశిపెనుగుచు - ఘనసౌఖ్యాంబుధిని దేలుచును వెనుకటిచిం - తనలెల్లమరచునిజమిది - వినుమాయనిబల్కెనయ్య విషధరచంద్రా. సీ॥ అటులనెందెవుయోగిస్టనలక్ష్యతమగునిదిగా కధరణిలోనెంచిజూడ - తనతల్లిదండ్రులు తాతల్లిదండ్రులు తనపుత్రి పుత్రులు తగినహితుల - కటుయేడుతరముల కిటుయేడుతరములకమ్మ హానీయుచేగతులుగలిగి - తరియింతురిదిజనధారులకను భవమైన సమ్మకమనిమదిదలంచు - మిటుల దెలియకజనములీ యిహములోన పెక్కువిధతోవలను దొక్కిదిక్కు దెసను - గానకుందురుయవి యేమి ఘనమెునంగు - ఫలితమేయచలమని జెప్పె వన్నగేంద్రా. కం॥ ఇదిసత్యమిదియునిత్యం - బిదెమోక్షము సత్యలోక మిదె వైకుంఠం - బిదికైలాసముదలపగ - నిదెపరమపదంబటనెను యిలను ఫణీంద్ర. గీ॥ వారిజాసనుండు వారిజాక్షుండును - మేరుడాదిధీరవరులు - కోరికొల్వబడిన గొప్పవస్తువుయని - జెప్పెగురుపరుండు సర్పరాజ. కం॥ ఇంతకుమిగిలినధర్మం - బెంతయువెదుకగను లేదు యీలోకమునన్ - భ్రాంతివిడనాడినీను - స్వాంతమునన్దెలియుమనెను సాహస్రఫణా. గీ॥ శైవవైష్ణవాది సకలమతంబుల - భాటలెటుల దెలుప బడినతుదకు - నిటకువచ్చి తీరునిది నిశ్చయంబన - సుఖమెునంగుమయ్య సుబ్బరాయ. గీ॥ రహినుమామహేశ్వరానుగ్రహమువల్ల - పరమశీగురు వరుకరు

ణవల్ల - నేరచించినట్టి యీగ్రంథమునునీకు - నప్పగించినాడ న
హీతులేంద్ర.

ఆశ్వాసాంతము.

సీ॥ వ్రాపరంధామనేనుర్వ్రిలోపమునముఖుండనిపించుకొన వ్రా
యుపనియుగాదు । నన్నుంచిద్మైనదా ఎన్నటికిని తామబలికించి
నటులనేబలికినాడ । యూహాపోహలునీకె యొప్పియుండునుగాన
వేమిరాయింపితో నెరుకబడదు । యెన్నితప్పులుయున్న నేమిలో
షములున్న భరియించినాయందు కరుణయుంచి । గావిబోచుట
కును యాచించినాడను । దెవవ్వేరు లేదుపరమపురుష । కాయతీ
గకేమి కష్టమైదోచును । నిండుసుఖమొసంగు కుండలెంద్ర.

గీ॥ యిట్టిగ్రంథమందు నెట్టిలోపములున్న । బుధులుసమ్మతిం
చ పృధివియందు । యంజలిడునుపరమహర్షంబుచేతను । నన్ను
నేలవలయు పన్నగేంద్ర. సీ॥ ఈపద్యసముదాయమెవరు పఠిం
చినవారికి హరుడిచ్చువైభవంబు । యీదివ్యచారిత్రమెవ్వరైన వి
నినవారి పాపంబులుపారిపోవు । నీజ్ఞానశాస్త్రంబు నెవ్వరైనవ్రా
సినవారల కానందవార్ధిగలుగు ।నీగ్రంథతాత్పర్య మెవరెరింగించిన
నాయురారోగ్యంబు లతిశయిల్లు । నిందువిషయగణము నెవరు సా
ధించిన । కాలధర్మములను చాలదెలిసి । యొప్పుచుందురనుచు జె
ప్పెనుకడుప్రేమ । సుఖమొసంగుమయ్య సుబ్బరాయ.

కం॥ వ్రాలాదప్పులుసంధులు । చాలంగలవేనుశబ్ద సంగతులె
రుగక । గేలింబెట్టకదిట్టక । పోలంగా దిద్దరయ్య బుధజనులారా.
కం॥ ఈపద్యసముదయముగన నాపద్మహితుండు చంద్రుడా తారకు
లున్ । జూపట్టువరకుహరుకృప । చేప్రబలగవలయు కడుప్రసిద్ధిగవు
డమిన్.

ఉత్సాహవృత్తము-శ్రీయుమామహేశ్వరాజ్ఞ చేఁగ(ప్ర)సిద్ధిగా ।
వ్రాయఁబూనుకొన్న సుబ్బరాయపద్యవైకరీ ।
శ్రేయమైన భూమినాది శేషకర్ణంబుగా ।
జేయవ్రాసినాఁడ హెచ్చు శ్రీలొసంగి బ్రోవఁగా ।

గద్య.

ఇది శ్రీయుమామహేశ్వ రానుగ్రహంబున - శ్రీమదఖండ సచ్చి
దానంద స్వానుభవాతీతుండగు హనుమునిగిరి శివరామబ్ర
హ్మేంద్ర గురుస్వాముల వారుపదేశించిన సర్వంబును - వి
శ్వకర్మవంశపయః పారావారరాకా సుధాకరుండగు
పోకూరుసుబ్బరాయా చార్యతనూభవ - సుబ్బరా
యాభిధానుండాది శేషాగ్రణంబుగా రచియిం
పంబడిన సుబ్బరాయ పద్యంబులను మా
నవధర్మప్రదీపికయందు జ్ఞానోదయా
ది సర్వధర్మంబులుంగల పరమపు
రుషార్థ సంగ్రహంబగు ద్వితీ
యాశ్వాసము
సమాప్తము.

ఈగ్రంథముయొక్క మొదటిసంపుటములో గృహవాస్తు జలవాస్తు, శల్యవాస్తులున్ను, కాలమానస్థితులున్ను, ప్రశ్నలున్ను బాల్యరక్షకోపయుక్తములగు కొన్నియంత్రములున్ను, ముహూర్తప్రకరణమున్ను, వైద్యవిషయములున్ను గలిగి పద్యరూపకముగా నున్నది.

శ్రీ ర స్తు.

సుమతిపద్యంబులను-యాచలమార్గము.

శ్రీగణనాథునిభవునిస । దాగౌరినిశిరిని చక్రధారునిమదిలో ।
నేగొలుచుచుగురుకరుణను । వేగమెరచియింతుజ్ఞానవిషయము సు
మతీ ॥౨॥ హనుమునిగిరి వాసునిగని । ఘనమదిలో పూజజేశి
కడువినయమున । న్ననఘా కడతేరెడు దెర । వును దెల్పు మటన్న
నిటుల నుడివెనుసుమతీ ॥౩॥ సత్యంబు జనవిరుద్ధం । బత్యంతం బైన
తిక్తమమరనృతమే । సత్యం బై భువిజనులక । గత్యం బై యొప్పు
చుండు గదరాసుమతీ ॥౪॥ నిజమైన మాటనమ్మరు । భజియింపరు
శంకజేయ బడుదురు ధరణిన్ । రజమెంత గప్పియున్నను । భజి
యింపరె రత్నస్థితిని ప్రాజ్ఞులుసుమతీ ॥౫॥ కల్లనిజంబులు రెండు
ను । ఎల్లజనావళులుజేరి యీగొప్పతెరం । గెల్లగమనింప నంతట।
ముల్లంబున నెరుకబడుచు నుండును సుమతీ ॥౬॥ ముట్టేపుట్టువు
మూలము । ముట్టుకు మూలంబులేదు భువనంబునయా । ముట్టు
నయంటక నిపుడా । ముట్టును నట్టెటగల్ప మోక్షము సుమతీ ॥౭॥
స్త్రీకోర్కెవలన మనుజులు । యాకోరిక ననుసరించి యద్భుతజగ
మా । లోకంబాయెను గావున । నాకోరిక చాతగడువ నైరిలసు
మతీ ॥౮॥ మదిసంకల్పము లుడిగిన । నధికారనిపించు నాతడన ఘా
త్ముండౌ । మదిసంకల్పము లుడుగక । పృథివిస్థలి నెట్లువాడు పె
ద్దగు సుమతీ ॥౯॥ కులమెచ్చుతగ్గు లెంచుచు । పలువిధముల బ
లుకువాడు పామరుడనుమీ । ఇలకల నిభమని దెలియుము । కు
లమంతే ననుచు దెలుసుకోదగు సుమతీ ॥౧౦॥ మతములను మేలు
గలవని । మతిలోభులు బలుకుచుండు మార్గములువృథా । మత
విద్వేషణ జేయక। గతిగలదా ఎంతవాని కైనను సుమతీ ॥౧౧॥ పు

ట్టించు దేవు నెరుగక । మట్టికి రాళ్లకును పూజ మరిమరి జేయన్ ।
గట్టెక్క బడునె వాటితో వట్టిదియని యట్టియాశ వదలుము సు
మతీ ॥౧౨॥ ఘనముగ దదేకనిష్ఠా । ఘనులై శిలలకును మ్రొక్క
కడగనిరహహా । తనలో వెలుగు మహాత్ముని । గనజాలరు కడను
యెట్లు గందురు సుమతీ ॥౧౩॥ దేవార్చనలు యొనర్చుచు ; నైవే
ద్యం బివ్వబడిన నైవేద్యంబే । దేవుండ్లు యారగించిరె । నీవా
యోచనను జేయనీతో సుమతీ ॥౧౪॥ పొట్టకొరకెల్ల జెప్పెడికట్టుకథ
ల్యనిఎరింగి కడుసద్బుద్ధి । సృష్టసుఖంబుల దొలగ । న్గెట్టెషి రఘు
ట్టీని జేరగోరుము సుమతీ ॥౧౫॥ యోగాభ్యాసము మిక్కిలి । భో
గంబని బల్కువారి బుద్ధిచతుర్యం । బేగాక నేమిఫలితము। యో
గాభ్యాసంబు ఫలితమువ్వని సుమతీ ॥౧౬॥ యాత్రాపేక్షను జనుల
హారాత్రములను నడచుబాధ రాజిల్లునయీ । సూత్రార్థ మెరు
గకున్నను । గాత్రాయాత్రయును నల్పఘనముర సుమతీ ॥౧౭॥ వై
కుంఠంబన వేరా । త్రైకూటస్థాన మెపుడు తాగనుగొనుటే। వై
కుంఠమనిరి మిగులవి । వేకోత్తము లెల్లదెలియ వినగా సుమతీ ॥
౧౮॥ యమదండ ననగగనుమా । విమలత్వం బైనపదవి విడనాడు
చును । ఖర్మనదగు జన్మకొచ్చుటె । యమలోకము జేరెననుచు
ఎంచుము సుమతీ ॥౧౯॥ వుపవాసమనుచు జీవుని । తపియింపగ జే
యుదగదు తత్వజ్ఞులు ఖ । ర్మపుస్థానమందు పీడుటె । యుపవాస
మటంచుబలికి రుర్వని సుమతీ ॥౨౦॥ మడిమయిలాచారములన ।
పుడమిని దగియుండు వాటిపోవాణవినుమా । విడిస్థలము నెరిగి
పొందుటె । మడియాచారము లటంచు మదిగను సుమతీ ॥౨౧॥ ఖ
ర్మమున బుట్టుజంతువు । ఖర్మమున సమృద్ధి జెందు ఖర్మమునజదుర్ ।
ఖర్మము నరులకు దేవత ఖర్మమెసుఖదుఃఖమనుచు గాంచుము సు
మతీ ॥౨౨॥ ఖర్మమెతల్లియు దండ్రియు ఖర్మమె తనతోడునీడ

దారాపుత్రుల్ కర్మమె కష్టసుఖంబులు కర్మమె తనకలిమిబలిమి
గనరాసుమతీ ॥౨౩॥ కర్మమెదానముధర్మము కర్మమె కడుపుణ్య
పాప గతిగలిగించున్ కర్మమె బంధముమోక్షము కర్మమయా జ
నన మరణకాండము సుమతీ ॥౨౪॥ పాకొమ్మును కాకొమ్మును మా
కోత్వము డాకుడాను మరిగూడంగా లోకాలోకములగుచును యీ
కర్మమె వెలుగుననుచు ఎంచుము సుమతీ ॥౨౫॥ కర్మకు వెలుప
ల లోపల నిర్మలముగ విశ్వకర్మ నెగడుధరిత్రిన్ ధర్మాధర్మములె
న్నుచు నర్మిలితోగాచునమ్మ హాత్ముడు సుమతీ ॥౨౬॥ క్షితివిశ్వ
బ్రహ్మముగన నతడేహరిహరులనంగ నతడేధాతౌ నతడేగురుడన పరు
డన నతడేగ్రహరాశియనగ నలరును సుమతీ ॥౨౭॥ ధర్మము కర్మ
మణంచును ధర్మము పుణ్యంబుబెంచు దరిద్రమునొంచున్ ధర్మ
ము ఘనమునొసంగును ధర్మమె సకలార్థములకు దక్షత సుమతీ ॥
౨౮॥ గురుశేవజేయకున్నను పరతత్వపు భాటదెలియ బడదటు గా
నన్ గురుశేవముఖ్యంబని స్థిరమగుమతితోటి భువినిదెలియుము
సుమతీ ॥౨౯॥ గురువును మించినధర్మం బరయగనీపుడమిలోన న
గుపడ దెంచున్ గురుడేనిహపరసౌఖ్యము లెరిగించెటిప్రభువటంచు
నెంచుము సుమతీ ॥౩౦॥ ఎరుకయిదిమరుపుఇదియని యెరుగుదురా
పుడమిజనులు యెన్నండైనన్ గురువరుడుదప్పతక్కిన నరులకు సా
ధ్యంబుగాదు నమ్ముము సుమతీ ॥౩౧॥ ఎరుకమహాత్మ్యంబెన్నను తర
మేంద్రాదులకునైన తర్కింపంగా స్థిరమైయస్థిరమైపటు తరమై
బ్రహ్మాండమైనదనిగను సుమతీ ॥౩౨॥ ఎరుకయనరెండువిధములు
పరికింపగశుద్ధయెరుక భాటనియొకటా మరిమాయ ఎరుకయొకటని
ధరవెలయునువాటి దెలిసిదనరుము సుమతీ ॥౩౩॥ జీవేశ్వరులన ఎ
రుకే భావాభావంబులనుచు ప్రబలినదెరుకే శ్రీవిభుడన్నను ఎరుకే
యావాణీశ్వరుడనంగ యెరుకే సుమతీ ॥౩౪॥ ఎరుకపుట్టీవలావల

స్థిరమైయున్నట్టివాఁడు దేవుఁడనుచు సుస్థిరుఁడను యొరుక తుణంబు
లో నరుదెంచుచు సమయుచుండుననిగను సుమతీ ॥౩౫॥ లోకంబు
లన్నదెరుఁకే లోకేశులనంగనెరుకె లోకస్థులఁ లోకోత్తులన్న దెరు
కే గాకను వేరొకటిగాదు గాంచుము సుమతీ ॥౩౬॥ ఎరుకేజాగర
స్వప్నము లెరుకేభవబంధమోక్ష మెరుకేపదవుల్ యెరుకే సుఖ
దుఃఖంబులు ఎరుకకు మించినది లేదు యిలలో సుమతీ ॥౩౭॥ మా
యప్రభావము వినుమెం కాయకునీళ్లిచ్చు భంగిగాన్పించియుల
క్కాయను కరిమ్రింగినవిధ మైయ్యేలరునటంచు గనుముమహిలో
సుమతీ ॥౩౮॥ వచ్చేరాకడనెరుగము వచ్చియు పోయ్యేటిపోక నక
రికిగుర్తా హెచ్చువినోదం బదిబహు యశ్చెరువురమా యగనుట
కళివా సుమతీ ॥౩౯॥ కలలోవచ్చు వివిధతను వులుదెలివిఁ జెంద
నెటులబోయెను యట్లే యిలయును ఇలగలసర్వం బులుమాయేన
నుచు దెలియుము కర్తను సుమతీ ॥౪౦॥ మాయే యండంబనునది
మాయే పిండంబటంచు మహిఁదనరినదీ మాయే బ్రహ్మాండం బె
ఖాయంబుగ ప్రబలుచుండు గదరా సుమతీ ॥౪౧॥ చూచునది మా
యెయెదుటను దోచినదంతయును మాయెతోల్దొల్తను యే యో
చనలెల్లనుమాయే సూచనగా దెలిశియటుల జూడుము సుమతీ॥
౪౨॥ మాయకుస్థానము మనస్సై జేయును మిథ్యాప్రపంచచేష్టల
నెల్లాదాయంబేమో దెలియను ఖాయంబన వట్టిటక్కు గాగను
సుమతీ ॥౪౩॥ కొట్టించను దిట్టించను పెట్టించను గట్టుబరచ ప్రే
రణజేయఁ ఘట్టిదిబహుటక్కరిముఁడి కట్టెగదా మనసటంచుగాం
చుము సుమతీ ॥౪౪॥ ఇప్పించను మెప్పించను రప్పించను గొప్ప
జేయ రక్షణపరచఁ యొప్పించను చూప్పించను తప్పించను మాన
సమే ప్రభావము సుమతీ ॥౪౫॥ నిలుమన్నను క్షణమైనా నిలమగ
దా మనసు [illegible] తలచు ఎటొనటుల దిరుగునుకే

లిజనులకు మూలధనము గదరా సుమతీ ॥౪౬॥ వంశలవంశలదూ
కుసు చంకలుపట్టుచును యుండు చాపల్యముతో సంకేతరాదెం
తైనా ఝంకదురా రంకులాడి స్వాంతము సుమతీ ॥౪౭॥ వున్న
ట్టుంకను యుండియు యెన్నండో నెటకో బోయి ఏతెంచును యా
మన్నెలమారి మనస్సును గన్నదియెటువంటిజాణో గనరా సుమతీ
॥౪౮॥ మనసేసర్వజగంబులు మనసేజగములలో జరుగుమాయా న
టనల్ మనసేజీవసమూహము మనసేకారణముకార్య మన్నది సు
మతీ ॥౪౯॥ మనసేనీవును నేనును మనసేసకలంబులైన మాయావర్తు
లనన్ మనస్సేసత్యము సత్యము మనసుకు మించినది లేదు మహిలో సు
మతీ ॥౫౦॥ మనసనిన మాయభూతము మనసున్నను సర్వములును
మసలుచునుండున్ । మనసణగిన సవియన్నియు తనకంటే ముందె
యణగు తథ్యము సుమతీ ॥౫౧॥ మనసే జననంబన్నది మనసే ఖర్మ
ములుజేయ మరగినదెల్లా। మనసేచివరకు జూపగ ఘనదుఃఖము లో
ప్ప జేయు గదరాసుమతీ ॥౫౨॥ పుట్టకమునునదె దుఃఖము పుట్టుక
లో గర్భనరక మొకదుఃఖమగున్ । పుట్టిన మలమూత్రంబులు చు
ట్టునదే యొక్కదుఃఖ సూచనసుమతీ ॥౫౩॥ కినుకలు కూనలు సం
ధులు ముసరులు మరి ముట్టుదోష ములుమొదలగు ఈ వసుధా
స్థలి గలబాధల వసియించుటె గొప్పదుఃఖ వారధి సుమతీ ॥౫౪॥
బాలత్వమొక్క దుఃఖము స్త్రీలకు లోబడుటయందు చెడుదుఃఖ
మగున్ । మా లిమిసంసారములో తూలడమే తరముగాని దుఃఖ
మునుమతీ ॥౫౫॥ బాలులుగలిగిన దుఃఖము బాలులు గలుగకను
యున్న బహుదుఃఖమగున్ । కాలము దీరెటివేళల చాలాదుఃఖం
బుచేత చదుమురు సుమతీ ॥౫౬॥ ఆశయను భ్రమస్వరూపము జేశె
నురా ఇంతగరి ప్రసిద్ధముగానా యాశే బహుపాపజాతిగ వాశిని
గనిపెట్టవచ్చు మనుభవ సుమతీ ॥౫౭॥ భ్రమయుహితమని యం

డును కమలభవుండైన దెలియ గలడాభువిలో ఘనులెన్న వింపలే నిది గనుపింపఁ జేయుననుచు గాంచుము సుమతీ ॥౫౮॥ లేనిది గగనంబనగా దానికి నీలంపుదీప్తి దగునది భ్రమయే గానామహిమ నెరుంగను మానవులకు నళవియగునె మహిలో సుమతీ ॥౫౯॥ ధారుణిలోనను భ్రమవిధ మారయ బ్రబలేటి ఎండమావులయందుఁ నీరుండునటులగన్పడు దారువుమానవునిరీతి దథ్యముసుమతీ॥ ౬౦॥ రజుస్థి గనులు వెండిగ నిజపరచును బ్రాముకంబు నేర్పైజెలంగఁ భుజగా వేళమురజ్జువు కుజనింపఁ జేయుచుండు కుంభిని సుమతీ ॥౬౧॥ యటువలె నిర్భయులందున స్ఫుటతరమగు లోకములుగ జూపట్టుటకు న్నటువంటి శక్తియనదగు మటుమాయంబౌను నైజ మరయగసుమతీ ॥౬౨॥ భ్రమవీడును నిజమరయగ భ్రమవీడిన యపుడెలోక భ్రాంతియువీడుఁ విమలత్వంబౌమిావట నమరత్వం బగుచునిలుచు ననిగనుసుమతీ ॥౬౩॥ భ్రమకే సర్వజగంబులు భ్రమకేగుర్తగునుగాని బయలుకుగుర్తా భ్రమకుబయల మితదూరము భ్రమకేబరిబాట్లులేదు బయలుకు సుమతీ ॥౬౪॥ బయలే పరాత్పరమనునది బయలే బ్రహ్మంబటంచు బలికెడిదెల్లా బయలే మోక్షముగనుమా బయలే సత్పురుషులకు నివాసముసుమతీ ॥౬౫॥ బయలే శుద్ధబ్రహ్మము బయలే బహిరాంతరములబరగినదెల్లఁ బయలాద్యంతములేనిది బయలేరా వీరధర్మ మన్నది సుమతీ ॥౬౬॥ బయలున పుట్టుటపెరుగుట బయలందే వియ్యబడుట భ్రమకేజెల్లుఁ బయలందు పుట్టుచావులు భయభ్రమణలు జూడగలుగ బడునా సుమతీ ॥౬౭॥ బయలన్నదాత్మయేగద బయలాత్మలు రెండుభేద పడవనిగనుమా బయలే యాత్మగునాత్మే బయలని స్థిరమదిని నమ్మవలయును సుమతీ ॥౬౮॥ బయలు బయలన్న వెలుగే బయలనుచును దలపవలదు బయలుకులో నిర్భయలౌను

దానినెరుగుచు నియమంబున పొందువాడె నేర్పరిసుమతీ ॥౬౯॥ వ
కడే దేవుండంచుర్ ప్రకటంబుగ భూమిలోన బలెకెడిపలుక్ యక
లంకమూర్తి నేనని సుకరస్థితి నెరిగియటుల జూడుము సుమతీ ॥౭౦॥
అందరు బ్రహ్మంబందితి మందురుయనవచ్చు నందరందను వశమా
సందియములుడుగు ఘనముఖు డెందరిలో నొకానొకండ నెంచుము
సుమతీ ॥౭౧॥ జ్ఞానాజ్ఞానము లనుచును పూనియులో కంబునందు
బొదలుచునుందుర్ జ్ఞానమన దైవపరమ జ్ఞానమునరప ర్తనంబు గ
దరాసుమతీ ॥౭౨॥ జ్ఞానాజ్ఞానము వదలెడు జ్ఞానము ఏదియును గ
లదొ యద్విశేషపరిపూర్ణానంద మదేయచలము గానవివేకంబు
నొంది గనరాసుమతీ ॥౭౩॥ హరణమగు నన్నదేదో హరణము గా
దన్నదేదో యదిఏమిటిదొ తరచగవలెనే యనియొక నరుడైనను
గమనముంచ నాయను సుమతీ ॥౭౪॥ జగమస్థిరమని దెలియక పొ
గరున పపలేనిభార్య పుత్రాదులతో తగుకాలమెల్ల గడుపుచు వ
గచెడిబోయెదరు యమునివద్దకు సుమతీ ॥౭౫॥ జనియించినపుడె
లోకము తానగూర్చుకవచ్చిమరణ మొందంగానే క్షణమైన నిల్వ
దంచును ఘనమది దలపోయవలయు మనుజుడుసుమతీ ॥౭౬॥ కొ
ట్టిందు చోటపట్నము దట్టంబుగ నొప్పుచుండు తనపరికరముల్
చుట్టుకనెప్పుడు లేచునె వట్టిదయా యపుడుపట్న వైఖరి సుమ
తీ ॥౭౭॥ కనులకు గనుపడునంతియు ఘననిద్రజలంగువేళ గాన్పించ
కనె ట్లనె బోవుననుచు దెలియుము జనవంద్యుండొకడు నిలుచు
జగమున సుమతీ ॥౭౮॥ పాపములకు మొదటిది సంసారసుఖంబె
నటంచు సంతసపడుదుర్ సారమెరుంగని మనుజులు పాపములకు
మొదటి దచలసాధన సుమతీ ॥౭౯॥ సంసారసాగరంబతి హింసల
పుట్టిల్లు మిగులహీనంబా మోహాంశం బొకించు కైనను పాశించ
దు మొదలెదెలియ బడదది సుమతీ ॥౮౦॥ ఎరుకను జ నించినిగదా

పరిపూర్ణంబిట్టిదంచు భావింపవలె న్నరుకను జన్మించినచో పూర
తురయా స్త్రీలమీాది మమతతో సుమతీ ॥౮౧॥ పప్పన్నము దిను
క్షేళల నొప్పెడుసంతసము కడుపు నొప్పె త్తంగా నప్పుడు దెలిశియు
వెదుకుదు రప్పానమమైన త్రోవవనిలో సుమతీ ॥౮౨॥ కండకొవ్వు
వదలి జనములఘుండుని దర్శించలేక గర్వాంబుధికిఁ మిండలని
పించుకొంచును పండిరయానరకమునను బడువడిసుమతీ ॥౮౩॥ నే
నూనేననిబల్కుఁడు రేననగా నేమిమాట ఎవరదిగనుమా నేననెడి
దహంకారము దానికె కులగోత్రనీతి ధరలోసుమతీ ॥౮౪॥ యహా
మే జననంబన్నది యహామే ఖర్మంబులన్నదహామే జగ్గమా యహా
మేదారాపుత్రులు యహామే ఇహసౌఖ్యవర్గ మంతయుసుమతీ ॥
౮౫॥ యహామే జాగరస్స్వప్నం బహామేధర్మార్థకామ్య పద్ధతులెల్ల
న్నహామేసాలోకాదులు యహామే జన్మద్వయంబులనిగను సుమతీ॥
౮౬॥ స్వప్నమె జగము నెరుంగుట స్వప్నమేయా జగమునందు జరి
గెడిదంతా స్వప్నములో మనముంటిమి స్వప్నము కడద్రోయు
వారు సాధులుసుమతీ ॥౮౭॥ గనవచ్చెదు స్వప్నములో దనకెటిత
నువులకునిట్టి తనుగణములకు న్నణుమాత్ర మైనభేదము గనుపిం
చునె ధరణిలోన గాంచుముసుమతీ ॥౮౮॥ వినరాదేహము లేకల
గనరామేల్కొనిననిట్టి కలయేమిాలే దనగాయచలత్వ మేస్థిమన
రా పలుమాటలేల మహిలోసుమతీ ॥౮౯॥ ధరమూాలము లేవని
గుర్తెరుగు శరీరాలుగనుక తీర్మానముగా స్థిరములుగావని దెలిశిన
పరిపూర్ణంబౌచునిల్వ బడురాసుమతీ ॥౯౦॥ ఇంతకుమిగిలినధర్మం
బెంతయు వెదికినను గాంచ రేలోకమునన్ శాంతివిడనాడినీసు
స్వాంతమునన్ దెలిశిభువిని జలగుము సుమతీ ॥౯౧॥ ఇటువంటి
మేలుభాటకు భటువగుమాయకులు పాలుబడరని గనుమా కరు
ణను బడిచెడిశమునుని భటులకుచిక్కుదురుకడకు పాపులుసుమతీ

౯౨॥ కష్టమునబుట్టువానికి కష్టంబిదిసౌఖ్యమొకటి గలదనిచెప్పన్
ఇష్టపడ డెంతమాత్రము స్పష్టంబనిదలచవలయు జగతిలో సుమతీ
౯౩॥ ఎండినమొద్దులమీదను పండందగు మానవుండు బహుసు
ఖకరమౌ దిండుదివాళీయుంచిన పండడుపంజీనునిద్ర బట్టదు సు
మతీ ॥౯౪॥ పులసీళ్లుత్రాగువానికి ఇలలోపాలన్నమిడిన నిందదు
మరియున్ బలవంతముననుదిన్నను నిలువక వెలుపలకిపచ్చు నిజ
ముగ సుమతీ ॥౯౫॥ మొదలనువిషమై యగుబడు నదియాత్రముత
మగుచుమించు ననిగనుముధరన్ మొదలను రుచిగానగుబడు నది
యంతా విషమటంద్రు నమ్ముము సుమతీ ॥౯౬॥ మంచికిపాల్పడరు
గదా ఎంచగచెడుకొప్పినట్లు యీలోకములో చంచలనేత్రులపై
మది యుంచినటులదైవమందు నుంచరు సుమతీ ॥౯౭॥ తక్కిడిసం
సారమునన్ చిక్కములోపిట్టరీతి జక్కుటమేలాచక్కనితోవగనుం
గొని దుఃఖముదోయడముమేల దెల్పుము సుమతీ ॥౯౮॥ చక్క
నిదెరవిట్టిదనే దొక్కండై నాగణింప డుర్విగనుమా పెక్కువి
ధంబుల నడచుచు చిక్కులుబడుచుందురవని జనములు సుమతీ ॥
౯౯॥ ధరవనవాసము జేతురు మరికొండబిలంబులందు మరిగివశింతు
ర్ విరగబడితప మొనర్తురు నగులకియా వెఱ్ఱి యేమినయమా సు
మతీ ॥౧౦౦॥ వడలను దడుపుచునుందురు జడలుధరించుచుందురుచేత
జపమాలికల న్నిడిద్రిప్పుచుందురవనిని మడిమయులనియెదరదే
టి మహిమో సుమతీ ॥౧౦౧॥ బూడిదెబూతురుదలలును బోడి
గజేయుదురు నామములుదీడెదరూ జూడగనుకాయబట్టల గూడు
చుగడ్డములు బెంచుకుందురు సుమతీ ॥౧౦౨॥ ఈలాటిభాటులెల్ల
ను చాలాగలవీటుగాంచ జాలరుపరమున్ చాలున్ దెలియనిపోకల
వేలాసార్థకము లేదు వినరా సుమతీ ॥౧౦౩॥ యీనర్వేశ్వరుదర్శన
మేసార్థకమైనపదవి మేదినిలోనన్ వాసవ్రుసమురాళినహా జేసినదే

విట్టిధ్యాన శిద్ధము సుమతీ ॥౧౦౪॥ ఆమహానందము నొందెను హితునకును సమస్తదేవగణంబుల్ కామితఫలములొసంగుచు నే మారక వెంటనుందు రెప్పుడు సుమతీ ॥౧౦౫॥ యిటువలె నొప్పెడి వానికి నెటుజూచిన నెదురులేక నీశ్వరుకృపచే మాయమాయ జగజ్జాలము లెటు లైనను జూచుచుండు నెప్పుడు సుమతీ ॥౧౦౬॥ జగమున నెవడైతేనే మగణితమైనట్టినస్థ వందినవాడే దగుబ్రాహ్మణు డననతనినె భగవంతుడు మెచ్చుచుండు పతిమెను సుమతీ ॥౧౦౭॥ ఇదినత్యం బిదినిత్యము ఇదిగాదని హేళనముగ నెవ్వండైనా పఠియిన టులైతే దైవము విధియించును నరకకూప విభవమ్ము సుమతీ ॥ ౧౦౮॥ ఈపద్యములంతర్ధము నాపేక్షతొ పొందదగిన నగుడిలకుగు పుర్ణ చేపట్టకున్న వీడను శ్రీపతిసాక్షిగను యిదియుశిద్ధము సుమతి ౧౦౯॥ అనియీవిధమున నాహనుమునిగిరి శివరామయోగి పూర్ణానుభవం బునువినుపించినతత్వము గనివర్ణింపను ఫణీంద్రునకైన ను వశమా ॥౧౧౦॥ శ్రీకరమొప్పెడి బ్రాహ్మణ బ్రాకపురిణ ప్రబలు విశ్వకర్మకులుండౌ పోకూరు సుబ్బరాయుం డీకృతిరచియించెన నయభీష్టములొదవన్.

సుమతీపద్యములను-యచలమార్గము.

సమాప్తము.

అష్టాంగయోగనిరూపణము.

ద్విజులారా వినుండు యద్వితీయుండగు పరబ్రహ్మమునుదర్శించువారలకు సాధనమును హనుమునిగిరి నివాసుండగు శివరామబ్రహ్మేంద్ర గురుస్వాముల వారుపదేశించదలంచి ఇట్లనిరి. ప్రణవాకారంబగు విశ్వబ్రహ్మమువలన క్రిమికీటకక్రముగ పక్షిస్థావరజంగమాకారంబగు ప్రపంచంబుద్భవించె నట్టిప్రపంచంబును అందుగ

లసర్వజీవులను అంటియునంటకను బహిరాంతరంబుల ప్రకాశించు చుండు నమ్మహాదేవుని మానవకోటి దర్శింపజాలక పుట్టుకతోనే కామారణ్యంబునజిక్కి దరుగువడనిఖర్ధ లోనర్చుచు కాలాంతరంబా యమకింకరులచే కట్టుబడి దక్షిణదిక్పతిస్థానంబు ననున్నమహానరకంబులలో ద్రోయంబడియడలేని దుఃఖమనుభవించి పునర్భవంబునన నంతనామరూపనీచయోని ద్వారంబులదగిలి పుట్టుచుండురింతియే గాక జన్మపరిహారమునుగూర్చి యొక్కరున్ను లెఖ్ఖించుట లేదుగా ననట్టిఖర్ధ పరిహారార్థము నకు సద్గురుండేకర్త యట్లుగుంటంజేశి బ్రహ్మప్రాప్తికై యష్టాంగయోగము నభ్యశింపంజేశెద నెట్లనిన యమమనియు నియమమనియు యాసనమనియు ప్రాణాయామమ నియు ప్రత్యాహారమనియు ధ్యానమనియు ధారణమనియు స మాదియనియు నెనిమిది విధంబులగునందుసు యమమనగా విత్తా పహారులుగాక హృత్తాపహారుడగు గురువునుజేరి తారణమంత్రంబును తారక చైతన్యమును షణ్ముఖీ మొదలగు ముద్రలను దశవిధ నాదంబులనుగాంచి మనశుద్ధిపరచుటే యమమునంబడు నియమమన గా పంచికరణాదులెరిగించి శుద్ధతత్వంబున నిలుపునట్టి సుగుణబో ధలుంగల గురుస్థానంబువదలకుండుటేని యమము ఆసనమనగా ఆ నేక విధంబులగు ఆసనములుండు నవియన్నియు దొమ్మరులు అభ్య శించు విద్యలలో నొకభాగంబుగల సాధనలుగాననన్నిటిని విడచిత పోనియతాను కూలమగుసాధనమే యాసనమనందగు ప్రాణాయా మమనగా ఇంద్రియాది సర్వతత్వవృత్తులను చిలింపనివ్వక మనస్సు కట్టి వాయువులస్తంభించినదే ప్రాణాయామము ప్రత్యాహారమన గా ఇష్టమగు పదార్థములలో వేళికులభించినమాత్రము బ్రహ్మార్ప ణగానను భవించినది ప్రత్యాహారము ధ్యానంబన నంతర్లక్ష్యమున గాని బహిర్లక్ష్యమునగాని గురుండుపదేశించు మహావస్తువే స

త్యంబని సర్వంబట్లుగాదలంచి మనోనిశ్చయుండై శరీరమునుమరిచి యుండునదే ధ్యానమనంబడు. ధారణయనగా. స్థూలసూక్ష్మకారణదేహంబులు తానుగాగ పరతత్వమే తానగుట ధారణము. సమాధియనగా. గీ॥ పంచభూతగుణంబులు పంచివేశి దేనియంశంబుదానికే తేటగాను ఇచ్చివేశిని వృత్తిగానిశ్చలేక నున్నవాడుసమాధియందున్నవాడు ॥ గావున సీ॥ పద్మాసనంబుపై ప్రాణముల్ బిగియించి మధ్యలక్ష్యంబునే మరకనిగిడి ఇంద్రియవర్గాదివిషయగోచరుగాక హంసలస్థంభించి ఆత్మదలచి ప్రాగుబ్ధఖర్తలా పైగానువదలించి బ్రహ్మసత్యంబని భావమంది మిథ్యాజగంబులో మిత్రభేదముమాని విద్యలపై భ్రాంతి విడచిపెట్టి మాయగెలిచే యుపాయంబుమాననట్టి జీవశివునైక్యభావంబు చేతబట్టి దేహముమరచియాత్మస్వాధీనపెట్టి ఎంచగా నిట్టిముద్రాభ్యశించవలయు ॥వ॥ ఇట్లుఆచలగురుండగు శివరామబ్రహ్మేంద్ర గురుస్వాముల వారుపదేశించిన అష్టాంగయోగనిరూపణము.

సమాప్తము.

